

MANUAL

Aplicarea Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene în domeniul legiferării și al elaborării de politici la nivel național

Orientări

Pe internet este disponibil un volum semnificativ de informații privind Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene. Aceste informații pot fi accesate pe site-ul FRA, la adresa fra.europa.eu.

Acest document nu constituie în niciun caz o interpretare obligatorie a legislației citate, ci se dorește a fi un document de referință ușor de consultat. Acesta nu reflectă neapărat, în totalitate sau în parte, poziția Comisiei Europene.

Europe Direct este un serviciu destinat să vă ajute să găsiți răspunsuri la întrebările pe care vi le puneți despre Uniunea Europeană.

**Un număr unic gratuit (*):
00 800 6 7 8 9 10 11**

(* Informațiile primite sunt gratuite, la fel ca și cea mai mare parte a apelurilor telefonice (unii operatori și unele cabine telefonice și hoteluri taxează totuși aceste apeluri).

Imagine de copertă: © FRA

Mai multe informații despre Uniunea Europeană sunt disponibile pe internet (<http://europa.eu>).

Luxemburg: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, 2020

Print	ISBN 978-92-9474-652-8	doi:10.2811/85110	TK-04-18-616-RO-C
PDF	ISBN 978-92-9474-650-4	doi:10.2811/395306	TK-04-18-616-RO-N

© Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, 2020

Reproducerea este autorizată cu condiția menționării sursei.
Pentru orice utilizare sau reproducere a fotografiilor sau a altor materiale care nu se află sub dreptul de autor al Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, trebuie să se solicite direct permisiunea deținătorilor drepturilor de autor.

Aplicarea Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene în domeniul legiferării și al elaborării de politici la nivel național

Orientări

Cuvânt-înainte

Încă din anul 2000, Uniunea Europeană dispune de propriul său instrument în domeniul drepturilor omului – Carta drepturilor fundamentale. Aceasta a căpătat forță juridică obligatorie în 2009, având aceeași valoare juridică ca tratatele UE.

Fiind un catalog foarte modern al drepturilor omului, cartă conține multe drepturi care nu se regăsesc în legile consacrate drepturilor omului, iar lectura sa face într-adevăr o impresie bună. Persoanele care cunosc principiile esențiale ale dreptului UE pot declara de obicei rapid că cartă este întotdeauna obligatorie pentru UE, iar pentru statele membre numai atunci când acestea „pun în aplicare dreptul UE”. Dar ce înseamnă de fapt această expresie adesea citată de la articolul 51 din cartă?

Realitatea este că practicienii sunt adesea nesiguri dacă cartă se aplică sau nu unei anumite situații și dacă aduce valoare adăugată. Chiar și în cercurile de experți, nu se înțelege bine întotdeauna ce intră și ce nu intră în domeniul de aplicare al cartei. Nu este deci surprinzător că, la un deceniu după intrarea în vigoare a cartei, o analiză a rezultatelor sale în practică oferă o imagine eterogenă. Practicienii în domeniul dreptului – fie că sunt judecători, funcționari publici sau legiuitori și factori de decizie – fac rareori trimitere la cartă, iar atunci când o fac, referirile tind să fie superficiale. Se prefigurează așadar o anumită ezitare.

Drept urmare, Consiliul Uniunii Europene a încurajat statele membre să facă schimb de bune practici și să le cartografieze, precum și să dezvolte instrumente comune pentru creșterea gradului de sensibilizare cu privire la cartă. De asemenea, acesta a precizat că Agenția pentru Drepturi Fundamentale ar putea contribui la instruirea funcționarilor publici naționali și a solicitat în mod expres agenției să elaboreze un manual privind aplicarea cartei la nivel național pentru practicieni și nespecialiști deopotrivă.

Acest manual are scopul de a asigura o mai bună înțelegere a cartei, inclusiv atunci când se aplică în domeniul legiferării și al elaborării politicilor. Realizarea unei verificări detaliate a aplicabilității cartei va fi întotdeauna binevenită. Chiar și atunci când se concluzionează că nu se aplică, efectuarea unei astfel de verificări accentuează relevanța drepturilor omului în contextul legiferării și al elaborării politicilor. Această verificare este în sine o realizare, deoarece contribuie la sporirea gradului de sensibilizare.

Un proiect de text preliminar a fost elaborat de dr. Mirjam de Mol de la Centrul de Drept European din Maastricht, sub egida agenției și după consultarea unui grup de experți care lucrează în parlamentele naționale. Acesta a fost revizuit de FRA, care i-a consultat și pe cei 28 de ofițeri de legătură naționali ai FRA – o rețea de experți care lucrează în administrațiile naționale. Manualul a fost finalizat după ce au fost

luate în considerare observațiile comitetului nostru științific. Doresc să mulțumesc tuturor celor care au adus o contribuție valoroasă la acest proiect.

Michael O'Flaherty

Director

Cuprins

CUVĂNT-ÎNAINTE.....	3
ACRONIME ȘI ABREVIERI	7
INTRODUCERE	9
PARTEA I: ORIENTĂRI GENERALE.....	15
1 Sistemul de drepturi fundamentale al Uniunii Europene.....	15
Două surse ale drepturilor fundamentale	15
Principii generale ale dreptului Uniunii Europene.....	16
Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene	17
Domeniul de aplicare.....	18
Care este raționamentul care stă la baza articolului 51 din cartă?.....	19
Beneficiari.....	20
Principiile cartei și drepturile enunțate în cartă.....	20
2 Legăturile cartei cu instrumentele naționale și internaționale privind drepturile fundamentale.....	22
Convenția europeană a drepturilor omului	22
Alte instrumente internaționale privind drepturile omului.....	24
Drepturile fundamentale naționale	25
3 Motive pentru a verifica dacă se aplică cartă.....	26
Obligația de a respecta, de a urma și de a promova cartă.....	26
Drepturi mai multe și/sau mai puternice oferite de cartă	27
Instanțele naționale pot aplica cartă	32
Curtea de Justiție a Uniunii Europene poate interpreta cartă	35
Încălcarea drepturilor prevăzute în cartă poate duce la o procedură de constatare a neîndeplinirii obligațiilor	38
4 Cum se verifică dacă se aplică cartă	39
Unde ar trebui să începeți evaluarea?	39
Care este cerința necesară aplicării cartei?	39
Existența unei legături cu dreptul Uniunii ca cerință minimă.....	40

5	În ce situații se aplică cartă?.....	42
	Atunci când statele membre acționează ca agent al Uniunii Europene.....	42
	Când statele membre trebuie să se bazeze pe autorizare în conformitate cu dreptul Uniunii Europene.....	44
6	Cum trebuie aplicată cartă.....	46
	Care sunt instrumentele relevante pentru interpretare?.....	46
	În ce circumstanțe poate fi limitată exercitarea drepturilor?.....	47
	PARTEA A II-A: INSTRUMENTE PRACTICE.....	49
7	Listă de verificare privind aplicabilitatea cartei.....	49
	Alegerea căii care reflectă punctul de plecare.....	49
	Calea A: Cauza acțiunii legislative naționale este un act al UE.....	50
	Calea B: Propuneri legislative în afara procesului de transpunere a actelor juridice ale UE.....	61
8	Verificarea conformității cu cartă.....	71
	Etapa I: Identificarea limitărilor asupra drepturilor fundamentale.....	72
	Etapa II: Evaluarea faptului dacă sunt permise limitări sau nu.....	73
	Etapa III: Evaluarea faptului dacă limitările pot fi justificate sau nu.....	78
	ANEXĂ: PREZENTARE GENERALĂ A DREPTURILOR PREVĂZUTE ÎN CARTĂ.....	85
	INDEX.....	99

Acronime și abrevieri

AGONU	Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite
Carta	Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene
CAT	Convenția împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante
CDC	Convenția cu privire la drepturile copilului
CDPH	Convenția Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu handicap
CEaDO	Convenția europeană a drepturilor omului
CEDF	Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei
CEDO	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
CEDR	Convenția internațională pentru eliminarea discriminării rasiale
CEPT	Convenția europeană pentru prevenirea torturii și tratamentelor inumane sau degradante
CIEFDR	Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială
CJUE	Curtea de Justiție a Uniunii Europene
CSE	Carta socială europeană
CSE 96	Carta socială europeană (revizuită în 1996)
DUDO	Declarația universală a drepturilor omului
FRA	Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene
OIM	Organizația Internațională a Muncii
ONU	Organizația Națiunilor Unite
OPCAT	Protocolul opțional la Convenția ONU împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante
OPCRC – SC	Protocolul opțional la Convenția privind drepturile copilului referitor la vânzarea, prostituția copiilor și pornografia infantilă

OPICCPR – DP	Al doilea Protocol opțional la Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, care vizează abolirea pedepsei cu moartea
P	Protocol (la CEaDO)
PIDCP	Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice
PIDESC	Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale
TFUE	Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
TUE	Tratatul privind Uniunea Europeană
UE	Uniunea Europeană
UNCAT	Convenția împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante

Introducere

Prezentul manual oferă orientări privind utilizarea Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (carta) la nivel național. Conform articolului 51 din cartă, „domeniul de aplicare” al cartei, spre deosebire de cel al instrumentelor internaționale și naționale pentru drepturile omului, este limitat la domeniile care intră sub incidența dreptului UE. Carta nu își propune să extindă domeniul de aplicare al dreptului Uniunii. Cu toate acestea, așa cum ne arată jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene (CJUE), cartă este un instrument extrem de relevant pentru practicienii din domeniul dreptului, inclusiv pentru toți cei care lucrează în domeniul legiferării și al elaborării politicilor.

Prezentul manual oferă orientări practice privind domeniul de aplicare al cartei și nu își propune să abordeze toate detaliile sau să fie exhaustiv. Chiar dacă se bazează pe jurisprudența CJUE, el nu poate înlocui evaluarea de la caz la caz și necesitatea de a consulta serviciile juridice, după caz.

Caracterul „defensiv” al cartei

În vreme ce cartă este formulată într-un limbaj „neutră din perspectiva competențelor”, ea nu se aplică domeniilor în care UE nu are niciun cuvânt de spus. Mai mult, diferite dispoziții din legislația primară a UE subliniază că cartă nu își propune să determine transferul de competențe în detrimentul statelor membre:

„Pentru a exclude orice extindere a competențelor Uniunii în raport cu statele membre, articolul 51 alineatul (1) din cartă prevede în special că

- *aplicarea Cartei drepturilor fundamentale nu restrânge principiul subsidiarității [articolul 51 alineatul (1) prima teză],*

- *dispozițiile cartei se aplică statelor membre numai în cazul în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii [articolul 51 alineatul (1) prima teză],*
- *carta trebuie respectată și aplicată cu respectarea limitelor competențelor Uniunii conferite acesteia din urmă de tratate [articolul 51 alineatul (1) a doua teză].¹*

Carta drepturilor fundamentale, articolul 51 – Domeniul de aplicare

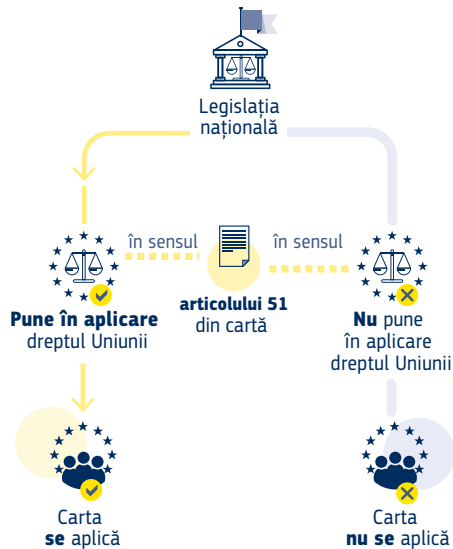
- (1) Dispozițiile prezentei cartei se adresează instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor Uniunii, cu respectarea principiului subsidiarității, precum și statelor membre numai în cazul în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii. Prin urmare, acestea respectă drepturile și principiile și promovează aplicarea lor în conformitate cu atribuțiile pe care le au în acest sens și cu respectarea limitelor competențelor conferite Uniunii de tratate.
- (2) Prezenta carte nu extinde domeniul de aplicare a dreptului Uniunii în afara competențelor Uniunii, nu creează nici o competență sau sarcină nouă pentru Uniune și nu modifică competențele și sarcinile stabilite de tratate.

Cui i se adresează acest manual?

Manualul este destinat în primul rând persoanelor implicate în procese legislative și de elaborare a politicilor la nivel național. Aceste procese sunt esențiale pentru respectarea și promovarea drepturilor fundamentale în Uniunea Europeană. Grupul-țintă principal este, prin urmare, reprezentat de toți cei care fac parte din autoritățile legislative și administrative naționale, cum ar fi guvernele, parlamentele, autoritățile regionale și locale. Totuși, acest manual este relevant și pentru persoanele care lucrează în cadrul instanțelor și al instituțiilor pentru drepturile omului din statele membre ale UE.

1 Concluziile avocatului general Trstenjak din 22 septembrie 2011, punctul 72, în CJUE, *N. S. (C-411/10) împotriva Secretary of State for the Home Department și M. E. și alții (C-493/10) împotriva Refugee Applications Commissioner și Minister for Justice, Equality and Law Reform [GC]*, cauzele conexe C-411/10 și C-493/10, 21 decembrie 2011.

Figura 1: Domeniul de aplicare al cartei (care este limitat, comparativ cu Convenția europeană a drepturilor omului)

Sursa: FRA, 2018

Care este rolul dumneavoastră în a face ca garanțiile cartei să devină realitate?

Drepturile omului se aplică în primul rând la nivel național și local. Acestea sunt nivelurile la care drepturile pot produce un impact real. De obicei, legislația UE este pusă în aplicare la nivel național. Obligațiile care decurg din Carta drepturilor fundamentale a UE au o importanță deosebită pentru factorii de decizie naționali. În mod normal, legislația UE lasă legislației naționale o marjă de apreciere în transpunerea și punerea în aplicare a dreptului UE, iar acest spațiu de manevră trebuie utilizat într-un mod care să fie compatibil cu cartea. Această obligație impune o responsabilitate semnificativă factorilor de decizie și legiuitorilor naționali.

Practicienii în domeniul dreptului care lucrează pentru parlamentele și/sau administrațiile naționale joacă un rol esențial în cadrul Cartei drepturilor fundamentale a UE atunci când elaborează legislație și/sau politici, deoarece trebuie să îndeplinească trei sarcini esențiale. Aceștia trebuie să stabilească:

- dacă cartea se aplică sau nu pentru o anumită propunere (legislativă);
- ce presupune cartea pentru legiuitorul național/administrația națională în ceea ce privește obligațiile negative și pozitive de a evita încălcarea cartei;
- dacă există posibilitatea ca, într-un caz specific de legiferare și/sau de elaborare de politici, nu numai să se respecte cartea, ci și să fie promovată în mod proactiv, așa cum prevede articolul 51 din cartă.

Actorii naționali ca principali „agenți ai cartei”

UE recunoaște rolul extrem de important al actorilor naționali în punerea în aplicare a cartei. De exemplu, Parlamentul European a subliniat că „autoritățile naționale (autoritățile judiciare, de aplicare a legii și administrațiile) joacă un rol esențial în transpunerea concretă a drepturilor și libertăților consacrate în cartă”^{**}.

Consiliul Uniunii Europene subliniază importanța aplicării cartei ca parte a unui set mai larg de surse de drepturi fundamentale aplicabile în contexte naționale. Acesta subliniază „necesitatea de a stabili aplicabilitatea Cartei în circumstanțe individuale”, precum și „necesitatea ca autoritățile naționale să acorde o atenție deosebită acelor dispoziții ale Cartei al căror sens și domeniu de aplicare nu sunt determinate de dispoziții corespondente din Convenția europeană a drepturilor omului, în vederea unei aplicări eficiente a Cartei”^{***}.

De asemenea, Consiliul „salută inițiativele menite să sporească gradul de conștientizare și să îmbunătățească aplicarea practică a Cartei în rândul factorilor de decizie [și] al practicienilor din domeniul dreptului”^{****}. Acest manual reprezintă o astfel de inițiativă. Sperăm să contribuie la rezolvarea uneia dintre „provocările-cheie” care stau în calea „aducerii la viață a cartei”, și anume să clarifice domeniul său de aplicare^{****}.

Surse: * *Parlamentul European (2015)*, Rezoluția privind situația drepturilor fundamentale în Uniunea Europeană (2013-2014) 2014/2254 (INI), Strasbourg, 8 septembrie 2015, punctul 20.

** *Consiliul Uniunii Europene (2016)*, Concluziile Consiliului privind aplicarea Cartei drepturilor fundamentale în 2015, anexa la documentul Consiliului nr. 10005/16 din 9 iunie 2016, punctul 6.

*** *Consiliul Uniunii Europene (2017)*, Concluziile Consiliului privind aplicarea Cartei drepturilor fundamentale în 2016, anexa la documentul Consiliului nr. 11546/17 din 28 iulie 2017, punctul 5.

**** *FRA (2012)*, *Bringing the Charter to life – opportunities and challenges of putting the EU Charter of Fundamental Rights into practice*; vezi și *FRA (2018)*, *Challenges and opportunities for the implementation of the Charter of Fundamental Rights*, Avizul Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, Viena, 04/2018.

Cum poate fi folosit acest manual?

- Manualul conține două tipuri de texte. Textul principal, cu negru obișnuit, este menit să ofere o imagine de ansamblu rapidă pentru o mai bună înțelegere din partea cititorului. Exemple și detalii suplimentare sunt furnizate în textul gri.
- Manualul este alcătuit din două părți și o anexă.
- **Partea I** prezintă „orientări generale”, oferind o introducere a cartei pentru toate grupurile-țintă și punând accentul pe:
 - sistemul UE de protecție a drepturilor fundamentale (**capitolul 1**);
 - legătura cartei cu alte instrumente ale drepturilor fundamentale (**capitolul 2**);
 - motivele aplicării cartei (**capitolul 3**);
 - domeniul de aplicare al cartei (**capitolul 4**);
 - situațiile în care se aplică cartea (**capitolul 5**);
 - interpretarea și limitarea drepturilor enunțate în cartă (**capitolul 6**).
- Cititorii care nu sunt încă bine familiarizați cu dreptul UE vor considera utilă lectura capitolelor 1-4, în vreme ce alții pot consulta direct capitolele 5 și 6 și instrumentele practice.
- **Partea a II-a** prezintă „instrumentele practice”, oferind două liste de verificare destinate persoanelor implicate în procese legislative și de elaborare a politicilor la nivel național:
 - listă de verificare pentru a evalua aplicabilitatea cartei în ceea ce privește legislația națională și elaborarea de politici (**capitolul 7**): această listă de verificare se concentrează în primul rând pe procesele legislative și de elaborare a politicilor la nivel național. Se abordează aplicabilitatea cartei pe baza unor situații concrete, pentru a oferi orientări mai practice;
 - listă de verificare pentru a evalua într-o primă fază dacă un (proiect de) act național este sau nu conform cu cartea (**capitolul 8**).
- **Anexa** oferă un rezumat succint al drepturilor enunțate în cartă și modul în care acestea se raportează la diferite alte cataloage privind drepturile omului, demonstrând astfel valoarea adăugată a cartei.

Terminologia utilizată în prezentul manual

- Manualul se referă adesea la „propuneri legislative” naționale sau la „legislație” națională, dar acești termeni se aplică în egală măsură tuturor tipurilor de măsuri naționale.
- Acest manual se referă în mare parte doar la cartă, însă se aplică în egală măsură și drepturilor fundamentale ale UE ca principii generale ale dreptului UE (vezi [capitolul 1](#)).
- Atunci când se face trimitere la dispozițiile cartei, manualul nu face neapărat diferența între drepturile enunțate în cartă și principiile cartei. Vă rugăm să rețineți că, în timp ce ambele tipuri de dispoziții ale cartei sunt obligatorii, efectele lor juridice diferă [pentru mai multe informații, vezi articolul 51 alineatul (5) din cartă și [capitolul 1](#), secțiunea privind [principiile cartei și drepturile enunțate în cartă](#) din prezentul manual].

Rețineți că acest manual utilizează expresia „principii generale ale dreptului Uniunii” pentru a se referi la principiile generale nescrise de sorginte judecătorească, inerente statului de drept, care pot fi invocate în fața instanțelor ca temei pentru revizuire juridice. Această sursă de drept include și alte principii decât cele referitoare la drepturile fundamentale, cum ar fi principiul securității juridice, principiul încrederii legitime și principiul proporționalității. Expresia „principii generale ale dreptului Uniunii”, așa cum este utilizată în acest manual, nu se referă la principii instituționale, cum ar fi principiul subsidiarității sau principiul echilibrului instituțional.

Partea I: Orientări generale

1 Sistemul de drepturi fundamentale al Uniunii Europene

Două surse ale drepturilor fundamentale

- Există două surse principale de drepturi fundamentale în legislația UE: (i) principiile generale de drept (nescrise); și (ii) cartea². Atât principiile generale, cât și dispozițiile cartei constituie legislația primară a UE și se suprapun. Ambele se aplică exclusiv în cadrul dreptului UE și, prin urmare, au același domeniu de aplicare³.
- Drepturile fundamentale ale UE se regăsesc și în dispozițiile tratatelor⁴, precum și în legislația UE secundară⁵. Acest manual se concentrează doar pe drepturile fundamentale ca principii generale ale legislației UE și ale cartei.

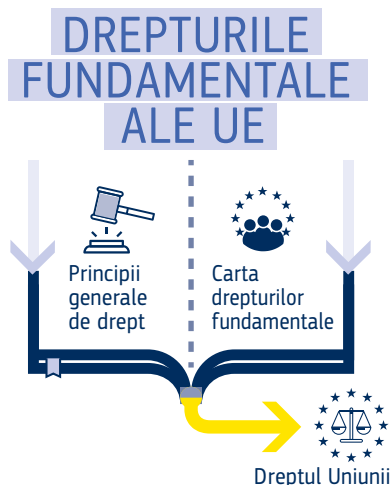
2 Comunitățile Europene (2012), versiunea consolidată a Tratatului privind Uniunea Europeană (TUE), JO C 326, 26.10.2012, articolul 6.

3 Explicațiile privind articolul 51 alineatul (1) din cartă („Domeniul de aplicare”) clarifică faptul că această dispoziție este o codificare a jurisprudenței CJUE privind domeniul de aplicare a principiilor generale. În prezent, CJUE folosește articolul 51 alineatul (1) din cartă prin analogie pentru principiile generale de drept. Vezi, de exemplu, CJUE, C-406/15, *Petya Milkova împotriva Izpalnitelen direktor na Agentsiata za privatizatsia i sledprivatizatsionen control*, 9 martie 2017, punctele 50 și 54.

4 Comunitățile Europene (2012), versiunea consolidată a Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE), JO C 326, 26.10.2012, articolul 157.

5 Vezi, de exemplu, *Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă*, JO L 303, 2.12.2000, pp. 16-22.

Figura 2: Două surse ale drepturilor fundamentale

Sursa: FRA, 2018

Principii generale ale dreptului Uniunii Europene

- Acestea sunt principii nescrise identificate de CJUE.
- Acestea există de la sfârșitul anilor 1960⁶ și, la fel ca și alte surse ale dreptului primar al UE, pot fi folosite ca să determine „valabilitatea unui act de drept derivat sau aplicabilitatea unei norme naționale”⁷.
- Dispoziția relevantă din tratat este articolul 6 alineatul (3) din Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE).

6 CJUE, Cauza 29-69, *Erich Stauder împotriva Stadt Ulm – Sozialamt*, 12 noiembrie 1969; CJUE, Cauza 11-70, *Internationale Handelsgesellschaft mbH împotriva Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel*, 17 decembrie 1970; CJUE, Cauza 4-73, *J. Nold, Kohlen- und Baustoffgroßhandlung împotriva Comisiei Comunităților Europene*, 14 mai 1974.

7 Concluziile avocatului general Colomer din 24 ianuarie 2008, punctul 19, în CJUE, cauzele conexe C-55/07 și C-56/07, *Othmar Michaeler (C-55/07 și C-56/07), Subito GmbH (C-55/07 și C-56/07) și Ruth Volgger (C-56/07) împotriva Amt für sozialen Arbeitsschutz și Autonome Provinz Bozen*, 24 aprilie 2008.

Tratatul privind Uniunea Europeană, articolul 6 alineatul (3)

Drepturile fundamentale, astfel cum sunt garantate prin Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și astfel cum rezultă din tradițiile constituționale comune statelor membre, constituie principii generale ale dreptului Uniunii.

Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene

- Carta este un instrument legislativ modern care enunță 50 de drepturi fundamentale și principii. Cele patru articole suplimentare din cartă privesc interpretarea și aplicarea acestor 50 de dispoziții. Pentru o prezentare generală a tuturor drepturilor consacrate în cartă, vezi [anexa](#).
- Carta cuprinde șapte titluri: Demnitatea (5 articole), Libertățile (14 articole), Egalitatea (7 articole), Solidaritatea (12 articole), Drepturile cetățenilor (8 articole), Justiția (4 articole) și Dispoziții generale (4 articole).
- Ea a fost elaborată de o convenție europeană compusă din membri ai parlamentelor (atât din parlamentele naționale, cât și din Parlamentul European) și ai guvernelor, dar a primit contribuții și din partea societății civile⁸.
- A fost proclamată în 2000 și a căpătat forță juridică obligatorie odată cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona la 1 decembrie 2009⁹.
- Dispoziția relevantă din tratat este articolul 6 alineatul (1) din TUE.

Tratatul privind Uniunea Europeană, articolul 6 alineatul (1)

Uniunea recunoaște drepturile, libertățile și principiile prevăzute în Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene [...], care are aceeași valoare juridică cu cea a tratatelor.

8 Convenția a fost alcătuită din 15 reprezentanți ai șefilor de stat sau de guvern ai celor 15 state membre ale UE, 30 de reprezentanți ai parlamentelor naționale, 16 reprezentanți ai Parlamentului European și un reprezentant al Comisiei Europene.

9 Vezi Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, JO C 83, 30.3.2010, pp. 389-403.

Domeniul de aplicare

Carta drepturilor fundamentale, articolul 51 – Domeniul de aplicare

(1) Dispozițiile prezentei carte se adresează instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor Uniunii [...], precum și statelor membre numai în cazul în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii. [...]

- Drepturile fundamentale ale UE se aplică la nivel național numai în cazul în care statele membre „pun în aplicare dreptul Uniunii”. Totuși, aceasta este o noțiune destul de largă. „Din jurisprudența Curții rezultă fără ambiguitate” că această cerință vizează statele membre „numai în cazul în care pun în aplicare dreptul Uniunii”¹⁰. **Capitolul 5** oferă detalii în această privință.
- Prin urmare, drepturile fundamentale ale UE sunt potențial relevante pentru o gamă largă de domenii, inclusiv cele care fac mai ales obiectul dreptului național¹¹.

Carta se poate aplica unei game largi de subiecte. Acestea includ, de exemplu, asistența juridică¹², sancțiunile pentru infracțiunile vamale¹³, cartelurile¹⁴, recrutarea agenților de poliție locali¹⁵, donarea de sânge¹⁶, exploatarea aparatelor de joc¹⁷, sprijinul pentru dezvoltare rurală¹⁸, publicitatea la posturile de televiziune¹⁹, divulgarea de documente contabile²⁰, obligația de amprentare pentru pașaport²¹ și vârsta de pensionare²².

10 Explicațiile privind articolul 51; vezi Uniunea Europeană (UE) (2007), Explicații cu privire la Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, JO C 303, 14.12.2007, pp. 17-37.

11 Vezi, de exemplu, CJUE, C-276/12, *Jiří Sabou împotriva Finanční feditelství pro hlavní město Prahu* [GC], 22 octombrie 2013.

12 CJUE, C-279/09, *DEB Deutsche Energiehandels- und Beratungsgesellschaft mbH împotriva Bundesrepublik Deutschland*, 22 decembrie 2010.

13 CJUE, C-546/09, *Aurubis Bulgaria AD împotriva Nachalnik na Mitnitsa Stolichna*, 31 martie 2011.

14 CJUE, C-17/10, *Toshiba Corporation și alții împotriva Úřad pro ochranu hospodářské soutěže* [GC], 14 februarie 2012.

15 CJUE, C-416/13, *Mario Vital Pérez împotriva Ayuntamiento de Oviedo*, 13 noiembrie 2014.

16 CJUE, C-528/13, *Geoffrey Léger împotriva Ministre des Affaires sociales, de la Santé et des Droits des femmes și Etablissement français du sang*, 29 aprilie 2015.

17 CJUE, C-390/12, *Robert Pflieger și alții*, 30 aprilie 2014.

18 CJUE, C-401/11, *Blanka Soukupová împotriva Ministerstvo zemědělství*, 11 aprilie 2013.

19 CJUE, C-234/12, *Sky Italia Srl împotriva Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni*, 18 iulie 2013.

20 CJUE, C-418/11, *Texdata Software GmbH*, 26 septembrie 2013.

21 CJUE, C-291/12, *Michael Schwarz împotriva Stadt Bochum*, 17 octombrie 2013.

22 CJUE, C-401/11, *Blanka Soukupová împotriva Ministerstvo zemědělství*, 11 aprilie 2013.

- Utilizarea cartei de către CJUE sugerează că anumite domenii de politică sunt în mod special susceptibile de a invoca argumente bazate pe cartă²³.

În fața CJUE, cartea este frecvent utilizată în următoarele domenii: politică socială (de exemplu, ocuparea forței de muncă și condițiile de muncă, insolvență, transferul de întreprinderi, concediul pentru creșterea copilului); azil și migrație, protecția consumatorilor, cooperare judiciară în materie civilă (de exemplu, competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești); impozitare (taxa pe valoarea adăugată); proprietate intelectuală; agricultură; mediu; protecția datelor; și cooperare judiciară în materie penală (mandatul european de arestare).

Întrucât la nivel național nu există un eșantion complet al tuturor hotărârilor instanțelor naționale care se referă la cartă, agenția a analizat, în ultimii ani, până la trei hotărâri judecătorești relevante care utilizează cartea pentru fiecare stat membru și pentru fiecare an. Cele mai multe dintre aceste decizii au fost identificate în domeniile controlului la frontiere, azilului și migrației și cooperării judiciare în materie penală, dar și în domeniile ocupării forței de muncă, nediscriminării și protecției datelor²⁴.

Care este raționamentul care stă la baza articolului 51 din cartă?

- Punctul de plecare al sistemului UE de protecție a drepturilor fundamentale constă în obligația Uniunii de a respecta drepturile fundamentale, astfel cum se prevede la articolul 6 din TUE.
- Întrucât punerea în aplicare și aplicarea dreptului Uniunii se face în mare măsură la nivel național, obligația Uniunii se extinde în mod necesar la actele adoptate de autoritățile naționale, atunci când se poate spune că astfel de acte contribuie la punerea în aplicare a dreptului Uniunii. În caz contrar, cartea nu s-ar aplica în multe situații vizate de legislația UE și, prin urmare, ar exista o lacună în protecția drepturilor fundamentale în legislația UE.
- Prin urmare, obligația statelor membre de a respecta cartea reprezintă un corolar necesar al obligațiilor UE privind drepturile fundamentale. Aceasta completează obligațiile privind drepturile omului pe care statele membre le au în conformitate cu Constituțiile lor și cu tratatele internaționale privind drepturile omului.

²³ În perioada 1 ianuarie 2014-1 septembrie 2017.

²⁴ Consultați capitolele privind utilizarea cartei în rapoartele privind drepturile fundamentale ale agenției din ultimii cinci ani.

„Întrucât drepturile fundamentale garantate de cartă trebuie [...] să fie respectate atunci când o reglementare națională intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii, nu pot exista situații care să țină astfel de dreptul Uniunii fără ca drepturile fundamentale menționate să poată fi aplicate. Aplicabilitatea dreptului Uniunii o implică pe cea a drepturilor fundamentale garantate de cartă.” CJUE, C-617/10, *Åklagaren împotriva Hans Åkerberg Fransson* [GC], 26 februarie 2013, punctul 21.

„În plus, trebuie să se țină seama de obiectivul protecției drepturilor fundamentale în dreptul Uniunii, care este de a veghea ca drepturile să nu fie încălcate în domeniile de activitate a Uniunii, fie ca urmare a acțiunii Uniunii, fie ca urmare a punerii în aplicare a dreptului Uniunii de către statele membre.” CJUE, C-206/13, *Cruciano Siragusa împotriva Regione Sicilia – Soprintendenza Beni Culturali e Ambientali di Palermo*, 6 martie 2014, punctul 31.

Beneficiari

- În cazurile în care cartă are aplicabilitate, persoanele fizice se pot baza pe dispozițiile sale. În funcție de dreptul și de împrejurările în cauză, acest lucru este valabil și pentru persoane juridice private, cum ar fi corporațiile și alte astfel de entități juridice²⁵.
- Acestea se pot baza pe cartă în relațiile lor cu UE și/sau cu statul membru (statele membre). Pentru aplicabilitatea limitată a cartei între persoane fizice („efect orizontal”), vezi mai jos.
- Se pare că și entitățile publice se pot baza pe cartă, în anumite împrejurări²⁶.

Principiile cartei și drepturile enunțate în cartă

- La articolul 52 alineatul (5), cartă face distincție între „drepturi” și „principii”. Acestea sunt două tipuri de dispoziții din cartă (a nu se confunda cu distincția dintre cele două surse de drepturi fundamentale ale UE, și anume cartă și principiile generale ale dreptului UE).

²⁵ Vezi, de exemplu, CJUE, C-279/09, *DEB Deutsche Energiehandels- und Beratungsgesellschaft mbH împotriva Bundesrepublik Deutschland*, 22 decembrie 2010, punctul 52.

²⁶ CJUE, C-610/10, *Comisia Europeană împotriva Regatului Spaniei*, 11 decembrie 2012, punctele 48-52; CJUE, C-176/13 P, *Consiliul Uniunii Europene împotriva Bank Mellat*, 18 februarie 2016, punctele 49 și 52; CJUE, C-200/13 P, *Consiliul Uniunii Europene împotriva Bank Saderat Iran*, 21 aprilie 2016, punctul 47; Concluziile avocatului general Sharpston din 26 februarie 2015, punctul 43, în CJUE, C-176/13 P, *Consiliul Uniunii Europene împotriva Bank Mellat*, 18 februarie 2016; Concluziile avocatului general Sharpston din 20 februarie 2015, punctele 34-47, în CJUE, C-200/13 P, *Consiliul Uniunii Europene împotriva Bank Saderat Iran*, 21 aprilie 2016.

- Ambele tipuri de dispoziții ale cartei sunt obligatorii. Cu toate acestea, drepturile prevăzute în cartă trebuie să fie „respectate”, iar principiile cartei ar trebui „urmate”²⁷. În vreme ce drepturile pot fi invocate de către persoane fizice direct în instanțele naționale, acest lucru nu este valabil în cazul principiilor.
- Explicațiile cu privire la cartă (un document interpretativ redactat inițial sub autoritatea prezidiului Convenției care a elaborat cartă)²⁸ califică în mod explicit anumite dispoziții ca fiind principii ale cartei. Pentru alte dispoziții ale cartei, încă nu este clar dacă acestea sunt drepturi sau principii în temeiul articolului 52 alineatul (2) din cartă. Jurisprudența suplimentară a CJUE va oferi și mai multă claritate în acest sens. În orice caz, ar fi incorect să presupunem, de exemplu, că dispozițiile enumerate în titlul IV (Solidaritatea) au toate statutul de principii.

Exemplu: Principiile cartei

Unele dispoziții sunt identificate în mod explicit ca principii ale cartei în Explicațiile cu privire la cartă: articolele 25 (drepturile persoanelor în vârstă), 26 (integrarea persoanelor cu handicap) și 37 (protecția mediului). Unele dispoziții sunt menționate în Explicațiile cu privire la cartă ca dispoziții care conțin „elemente care aparțin atât unui drept, cât și unui principiu”: articolele 23 (egalitatea între femei și bărbați), 33 (viața de familie și viața profesională) și 34 (securitatea socială și asistența socială).

Carta drepturilor fundamentale, articolul 52 alineatul (5)

Dispozițiile prezentei carte care conțin principii pot fi puse în aplicare prin acte legislative și de punere în aplicare adoptate de instituțiile, organele, oficiile și agențiile Uniunii, precum și prin acte ale statelor membre în cazurile în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii, în exercitarea competențelor lor respective. Invocarea lor în fața instanței judecătorești se admite numai în scopul interpretării și controlului legalității unor astfel de acte.

- Principiile incluse în cartă pot fi puse în aplicare prin acte legislative și executive ale Uniunii, precum și prin actele statelor membre atunci când acestea pun în aplicare dreptul Uniunii²⁹. Principiile cartei sunt „admise în fața instanței judecătorești” numai pentru interpretarea actelor de punere în aplicare și evaluarea valabilității acestora în raport cu cerințele cartei, adică numai în astfel de

27 Uniunea Europeană (UE) (2012), Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, JO C 326, 26.10.2012, articolul 51 alineatul (1).

28 Explicații cu privire la Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, JO C 303, 14.12.2007, pp. 17-37.

29 UE (2012), Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, JO C 326, 26.10.2012, articolul 52 alineatul (5).

circumstanțe se poate invoca un principiu al cartei în fața unei instanțe naționale³⁰. Cu alte cuvinte, principiile cartei nu creează premisele unor pretenții directe în fața instanțelor pentru acțiuni pozitive din partea instituțiilor Uniunii sau a autorităților statelor membre: ele pot fi invocate numai în combinație cu un act de punere în aplicare adoptat fie de UE, fie de autoritățile naționale³¹.

2 Legăturile cartei cu instrumentele naționale și internaționale privind drepturile fundamentale

Convenția europeană a drepturilor omului

Carta drepturilor fundamentale, articolul 52 alineatul (3)

În măsura în care prezenta cartă conține drepturi ce corespund unor drepturi garantate prin Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, înțelesul și întinderea lor sunt aceleași ca și cele prevăzute de convenția menționată. Această dispoziție nu împiedică dreptul Uniunii să confere o protecție mai largă.

- Convenția europeană a drepturilor omului (CEaDO) stabilește pragul minim de protecție. Dreptul Uniunii poate prevedea o protecție mai extinsă.
- Atât timp cât Uniunea Europeană nu a aderat la CEaDO, convenția nu constituie un instrument juridic încorporat în mod oficial în dreptul Uniunii³².
- În conformitate cu articolul 6 alineatul (2) din TUE, Uniunea aderă la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Totuși, în Avizul nr. 2/13, CJUE a concluzionat că aderarea în temeiul acordului de aderare propus nu ar fi în conformitate cu dreptul primar al UE. Prin urmare,

³⁰ *Ibid.*

³¹ Concluziile avocatului general Cruz Villalón din 18 iulie 2013, punctele 49 și 50, în CJUE, C-176/12, *Association de médiation sociale împotriva Union locale des syndicats CGT și alții* [GC], 15 ianuarie 2014.

³² CJUE, cauzele conexe C-203/15 și C-698/15, *Telez Sverige AB împotriva Post- och telestyrelsen și Secretary of State for the Home Department împotriva Tom Watson și alții* [GC], 21 decembrie 2016, punctul 127; CJUE, C-601/15 PPU, *J. N. împotriva Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie* [GC], 15 februarie 2016, punctul 45; CJUE, C-501/11 P, *Schindler Holding Ltd și alții împotriva Comisiei Europene*, 18 iulie 2013, punctul 32; CJUE, C-571/10, *Servet Kamberaj împotriva Istituto per l'Edilizia Sociale della Provincia autonoma di Bolzano (IPES) și alții* [GC], 24 aprilie 2012, punctele 59-62.

CEaDO nu constituie în sine o sursă de drept al UE, iar dreptul UE este interpretat în mod autonom de către CJUE.

- Cu toate acestea, drepturile fundamentale recunoscute de CEaDO constituie principii generale ale dreptului UE și, prin urmare, joacă un rol crucial în sistemul juridic al UE³³.
- La evaluarea legislației UE și a măsurilor naționale în domeniul de aplicare al legislației UE, cartă și principiile generale ale dreptului Uniunii sunt principalele instrumente ale drepturilor fundamentale³⁴.
- Carta conține drepturi care corespund drepturilor garantate de CEaDO (vezi [figura 2](#) și [anexa](#) pentru o imagine de ansamblu a drepturilor corespondente). Înțelesul și sfera drepturilor corespondente enunțate în cartă (precum și măsura în care acestea pot fi limitate) trebuie să fie aceleași cu cele prevăzute de CEaDO³⁵.
- Trimiterea la CEaDO vizează atât convenția, cât și protocoalele la aceasta. Înțelesul și sfera drepturilor garantate sunt determinate nu numai de textul acestor instrumente, ci și de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și a CJUE³⁶.
- Valoarea adăugată a cartei în raport cu CEaDO, îndeosebi în ceea ce privește dreptul socio-economic, este ilustrată în [figura 3](#). Rețineți totuși că domeniul de aplicare efectiv al CEaDO trece dincolo de textul CEaDO, dat fiind faptul că convenția este un „instrument viu”, iar dispozițiile sale au fost interpretate în jurisprudență de Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

33 Vezi Comunitățile Europene (2012), versiunea consolidată a Tratatului privind Uniunea Europeană (TUE), JO C 326, 26.10.2012, articolul 6 alineatul (3).

34 CJUE, cauzele conexate C-203/15 și C-698/15, *Tele2 Sverige AB împotriva Post- och telestyrelsen și Secretary of State for the Home Department împotriva Tom Watson și alții* [GC], 21 decembrie 2016, punctul 128.

35 UE (2012), Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, JO C 326, 26.10.2012, articolul 52 alineatul (3).

36 UE (2007), Explicații cu privire la Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, JO C 303, 14.12.2007, pp. 17-37, la p. 33.

Alte instrumente internaționale privind drepturile omului

Carta drepturilor fundamentale, articolul 53 – Nivelul de protecție

Nici una dintre dispozițiile prezentei carte nu poate fi interpretată ca restrângând sau aducând atingere drepturilor omului și libertăților fundamentale recunoscute, în domeniile de aplicare corespunzătoare, de dreptul Uniunii și dreptul internațional, precum și de convențiile internaționale la care Uniunea sau toate statele membre sunt părți, și în special Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și prin constituțiile statelor membre.

- Alte instrumente internaționale din domeniul drepturilor omului pot funcționa, de asemenea, ca standarde minime și sunt, în orice caz, surse de interpretare. Nivelul de protecție oferit de alte instrumente din domeniul drepturilor omului la care „Uniunea sau toate statele membre sunt părți” ar trebui menținut³⁷. Atunci când aplică drepturile fundamentale ale UE, CJUE ține seama de aceste instrumente.
- Convențiile internaționale de importanță majoră includ Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (PIDCP)³⁸; Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale (PIDESC)³⁹; Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei (CEDF)⁴⁰; Convenția internațională privind eliminarea discriminării rasiale (CEDR)⁴¹; Convenția ONU împotriva torturii (UNCAT)⁴²; și Convenția cu privire la drepturile copilului (CDC)⁴³, precum și

37 UE (2012), Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, JO C 326, 26.10.2012, articolul 53.

38 Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite (Adunarea Generală a ONU) (1966), *Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice*, 16 decembrie 1966.

39 Adunarea Generală a ONU (1966), *Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale*, 16 decembrie 1966.

40 Adunarea Generală a ONU (1979), *Convenția ONU privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei*, 18 decembrie 1979.

41 Adunarea Generală a ONU (1965), *Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială*, 21 decembrie 1965.

42 Adunarea Generală a ONU (1984), *Convenția împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante*, 10 decembrie 1984.

43 Adunarea Generală a ONU (1989), *Convenția cu privire la drepturile copilului*, 20 noiembrie 1989; vezi și CJUE, C-540/03, *Parlamentul European împotriva Consiliului Uniunii Europene* [GC], 27 iunie 2006, punctul 37.

protocoalele opționale la aceste instrumente⁴⁴. Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu handicap (CDPH)⁴⁵ are o importanță aparte, deoarece UE însăși este parte la această convenție a Organizației Națiunilor Unite.

- Numeroase articole ale cartei reflectă dispozițiile consacrate în instrumentele internaționale privind drepturile omului, care sunt, prin urmare, relevante pentru interpretarea anumitor dispoziții ale cartei. Convenția de la Geneva este menționată în mod explicit la articolul 78 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE) (referitor la politica comună în domeniul azilului, protecția subsidiară și protecția temporară), la fel cum este menționată și Carta socială europeană (CSE) la articolul 151 din TFUE (politica socială). Vezi [anexa](#) pentru o imagine de ansamblu a drepturilor comparabile. La nivelul instrumentelor europene, UE este parte și la Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul)⁴⁶.

Drepturile fundamentale naționale

Carta drepturilor fundamentale, articolul 52 alineatul (4)

În măsura în care prezenta cartă recunoaște drepturi fundamentale, așa cum rezultă acestea din tradițiile constituționale comune statelor membre, aceste drepturi sunt interpretate în conformitate cu tradițiile menționate.

- Autoritățile și instanțele naționale rămân libere să aplice standardele naționale de protecție a drepturilor fundamentale. Nivelul de protecție al cartei se aplică întotdeauna ca standard minim pentru măsurile naționale de aplicare a dreptului UE⁴⁷. Prin urmare, în cazul în care un act juridic al UE reclamă măsuri naționale de punere în aplicare, autoritățile și instanțele naționale rămân libere să aplice standarde naționale mai ridicate de protecție a drepturilor fundamentale.

44 Pentru o prezentare generală a tuturor instrumentelor ONU privind drepturile omului și a protocoalelor opționale, consultați [site-ul Biroului ONU pentru drepturile omului](#); pentru o prezentare generală a stadiului ratificării în rândul statelor membre ale UE, consultați instrumentul online de explorare a datelor al FRA (*statele membre ale UE și obligațiile internaționale – Organizația Națiunilor Unite*).

45 Adunarea Generală a ONU (2006), *Convenția Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu handicap*, 13 decembrie 2006.

46 Consiliul Europei (2011), *Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice*, CETS nr. 210, Istanbul, 11 mai 2011. Pentru o prezentare generală a stadiului ratificării în rândul statelor membre ale UE, consultați instrumentul online de explorare a datelor al FRA (*statele membre ale UE și obligațiile internaționale – Consiliul Europei*).

47 UE (2012), Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, JO C 326, 26.10.2012, articolul 53.

- Cu toate acestea, potrivit jurisprudenței CJUE, acest lucru se aplică numai pe baza premisei ca acestea „să nu compromită nivelul de protecție prevăzut de cartă, astfel cum a fost interpretată de Curte, și nici supremația, unitatea și caracterul efectiv ale dreptului Uniunii”⁴⁸. CJUE ajunge la această concluzie pe baza principiului supremației, potrivit căruia normele dreptului național – chiar și cele aferente ordinii constituționale – nu pot fi lăsate să submineze caracterul efectiv al dreptului UE pe teritoriul statului respectiv.
- Drepturile fundamentale naționale pot ajuta, de asemenea, la interpretarea drepturilor prevăzute în cartă: în măsura în care cartea recunoaște drepturile fundamentale, așa cum rezultă acestea din tradițiile constituționale comune statelor membre, aceste drepturi trebuie interpretate în conformitate cu tradițiile menționate⁴⁹.

3 Motive pentru a verifica dacă se aplică cartea

Obligația de a respecta, de a urma și de a promova cartea

- În conformitate cu articolul 51 alineatul (1) din cartă, statele membre au obligația de a respecta drepturile, de a urma principiile și de a promova aplicarea cartei.
- Prin urmare, atunci când pun în aplicare dreptul UE, statele membre trebuie să respecte cartea și să promoveze aplicarea sa. Această obligație revine tuturor organelor statelor membre, inclusiv legiuitorilor, administrațiilor, judecătorilor etc. de la nivel național.
- Folosirea cartei în cadrul procesului legislativ nu este doar un mijloc de a se asigura că legislația națională este conformă cu cartea, ci contribuie totodată la promovarea cartei. Pentru explicații suplimentare, consultați [capitolul 4](#).

⁴⁸ CJUE, C-399/11, *Stefano Melloni împotriva Ministerio Fiscal* [GC], 26 februarie 2013, punctul 60.

⁴⁹ UE (2012), Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, JO C 326, 26.10.2012, articolul 52 alineatul (4).

Drepturi mai multe și/sau mai puternice oferite de cartă

- Carta oferă valoare adăugată în comparație cu alte instrumente. Ea reușește acest lucru făcând mai vizibile drepturile, adăugând unele drepturi la cataloagele existente și profitând de forța dreptului UE.
- Multe dintre drepturile suplimentare enunțate în cartă sunt deja prezente în jurisprudența CEDO sau a instanțelor naționale. Cu toate acestea, cartă face mai vizibile drepturile și principiile, întrucât este un instrument recent, modern, care reunește într-un singur instrument o gamă largă de drepturi și principii politice, civile, economice și sociale deja recunoscute în ordinea juridică a UE.
- În plus, cartă include drepturi specifice UE, cum ar fi o serie de drepturi acordate cetățenilor Uniunii în tratatele UE (vezi anexa pentru o prezentare generală).

Exemplu: drepturi care figurează în cartă, dar rareori în textele Constituțiilor naționale sau ale instrumentelor din domeniul drepturilor omului

Dreptul lucrătorilor la informare și la consultare în cadrul întreprinderii (articolul 27 din cartă); Protecția în cazul concedierii nejustificate (articolul 30 din cartă); Interzicerea muncii copiilor și protecția tinerilor la locul de muncă (articolul 32 din cartă); Accesul la serviciile de interes economic general (articolul 36 din cartă); Protecția consumatorilor (articolul 38 din cartă).

Figura 3: Comparație între textul cartei și cel al CEaDO

Articolele cartei și textul CEaDO: diferențe și echivalențe de acoperire

- Niciun echivalent în CEaDO
- Protecție mai extinsă decât în CEaDO
- Protecție echivalentă cu a CEaDO
- Protecție specifică contextului UE

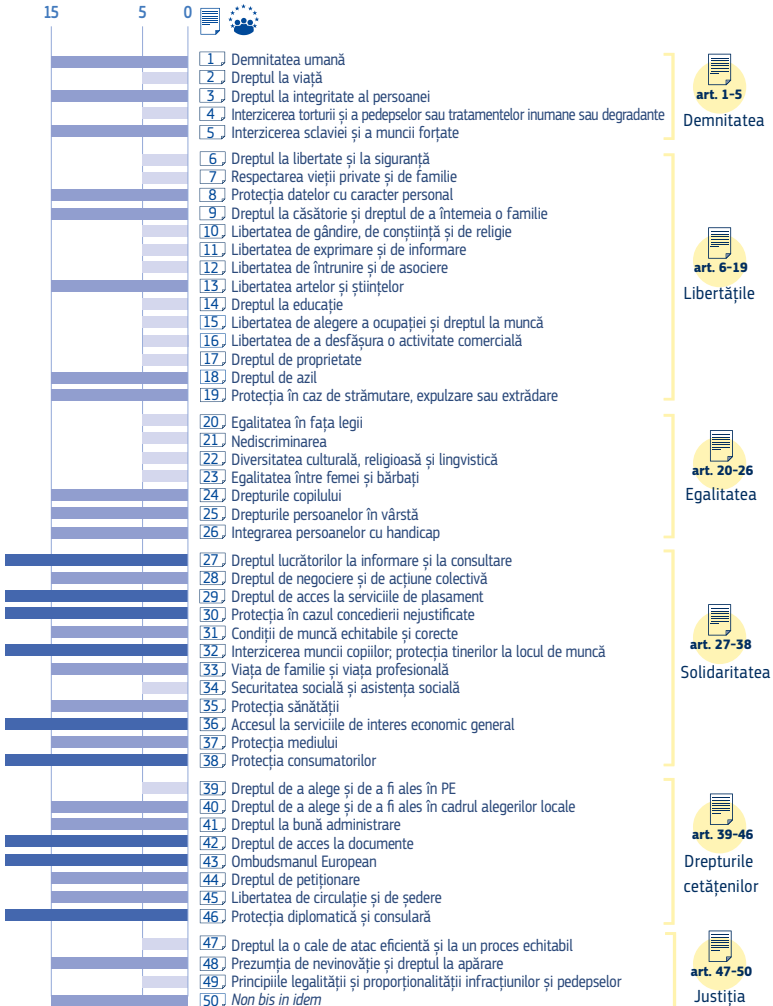

Notă: Cifra se bazează pe Explicațiile cu privire la cartă și pe o comparație textuală a celor două documente pentru a arăta modul în care cartea sporește vizibilitatea drepturilor (unele dintre drepturile care nu sunt menționate în mod explicit în CEaDO sunt reglementate de jurisprudență, care este mai puțin vizibilă pentru cineva care nu este expert).

Sursa: FRA, 2018

Figura 4: Drepturi conferite de cartă care adesea nu sunt explicit acoperite de Constituțiile naționale

Numărul de state membre ale UE per articol din cartă care nu au dispoziții echivalente și explicite în textele constituționale (intervale: 0-5; 5-15; peste 15)

Notă: Cifra se bazează pe o comparație textuală a cartei cu dreptul constituțional scris al statelor membre ale UE, pentru a arăta care sunt dispozițiile care pot conferi cartei o vizibilitate sporită a drepturilor. S-a considerat că drepturile specifice UE (dispozițiile cartei care apar în figura 3 marcate cu galben) s-au reflectat în Constituțiile naționale în condițiile în care s-a putut identifica o dispoziție comparabilă (de exemplu, o dispoziție constituțională referitoare la un ombudsman național).

Sursa: FRA, 2018

- În cazul în care include drepturi inspirate de instrumente internaționale sau de alte instrumente europene, cum ar fi CEaDO, cartă extinde uneori aceste drepturi.

Exemple: Drepturile enunțate în cartă care au o sferă de aplicare mai largă decât drepturile similare prevăzute în CEaDO

- Articolul 6 din CEaDO garantează accesul la o instanță și dreptul la apărare numai pentru cauze civile și în contextul unei urmăririi penale. Articolul 47 din cartă merge mai departe: în domeniul de aplicare al legislației UE, garantează dreptul la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil în toate domeniile, inclusiv în proceduri administrative precum cazurile de azil și migrație și dreptul fiscal.
- Articolul 20 din cartă stabilește egalitatea în fața legii. În plus, articolul 21 din cartă conține motive detaliate, extinse și explicite pentru nediscriminare – inclusiv vârsta, handicapul sau orientarea sexuală – care nu figurează în instrumentele internaționale mai tradiționale din domeniul drepturilor omului de generație mai veche. (Aceste instrumente includ de obicei o listă deschisă de motive de discriminare interzise; articolul 14 din CEaDO este un exemplu.) Această normă privind nediscriminarea este completată de dispoziții specifice, precum cele prevăzute la articolul 23 din cartă, potrivit cărora trebuie asigurată egalitatea între femei și bărbați în toate domeniile, inclusiv în ceea ce privește ocuparea forței de muncă, munca și remunerarea (rețineți că articolul 23 conține „elemente care aparțin atât unui drept, cât și unui principiu”)⁵⁰. Articolul 24 din cartă a codificat esența drepturilor copilului consacrate în Convenția cu privire la drepturile copilului. Articolul 25 se referă la „drepturile persoanelor în vârstă”, iar articolul 26 se referă la „integrarea persoanelor cu handicap”.
- Articolul 14 din cartă (dreptul la educație), care se întemeiază pe tradițiile constituționale comune ale statelor membre și pe articolul 2 din Protocolul la CEaDO, are un domeniu de aplicare mai larg decât dispoziția corespunzătoare a CEaDO. Aceasta include, de asemenea, accesul la formare profesională continuă, principiul educației obligatorii gratuite și libertatea de a înființa instituții de învățământ private.

⁵⁰ UE (2007), Explicații cu privire la Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, JO C 303, 14.12.2007, pp. 17-35, la p. 35.

- Interpretarea anumitor drepturi fundamentale de către CJUE în contextul specific al ordinii juridice a UE poate duce uneori la rezultate diferite față de ceea ce se poate întâmpla în alte sisteme, ceea ce constituie un motiv suplimentar pentru a verifica dacă legislația UE se aplică oricărei chestiuni legate de drepturile omului.

Exemplu: un rezultat diferit

În cauza *Soukupová*, CJUE a trebuit să examineze legislația cehă privind asigurarea de pensie care determină vârsta de pensionare în contextul acordării de sprijin pentru pensionarea anticipată din agricultură pe baza unui regulament al UE⁵¹. Această legislație cehă privind pensiile a determinat o vârstă de pensionare care variază în funcție de sexul solicitantului, iar pentru femei, de numărul de copii crescuți. CJUE a statuat că, în contextul sprijinului acordat de UE pentru pensionarea anticipată, faptul că „vârsta normală de pensionare” a fost stabilită în mod diferit în funcție de sexul solicitantului și, în cazul solicitanților de sex feminin, de numărul de copii crescuți de solicitant, este incompatibilă cu principiul general al UE privind nediscriminarea.

Într-o cauză anterioară, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că legislația cehă privind pensiile pentru limită de vârstă este compatibilă cu articolul 14 coroborat cu dreptul de proprietate menționat la articolul 1 din Protocolul nr. 1 la CEaDO⁵². Cauza *Soukupová* arată că este posibil ca o legislație națională să fie compatibilă cu garantarea nediscriminării în exercitarea drepturilor enunțate în CEaDO (articolul 14 coroborat cu articolul 1 din Protocolul nr. 1 la CEaDO) și totuși să fie considerată incompatibilă cu principiile egalității și nediscriminării garantate în ordinea juridică a UE într-un context specific.

- Articolul 52 alineatul (3), coroborat cu Explicațiile cu privire la cartă, stabilește că protocoalele CEaDO (inclusiv cele care nu au fost încă ratificate de un anumit stat membru) pot constitui un ajutor interpretativ⁵³.

51 CJUE, C-401/11, *Blanka Soukupová împotriva Ministerstvo zemědělství*, 11 aprilie 2013.

52 Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO), *Andrle împotriva Republicii Ceha*, nr. 6268/08, 20 iunie 2011.

53 Conform articolului 52 alineatul (3) din cartă, „[în] măsura în care prezenta cartă conține drepturi ce corespund unor drepturi garantate prin Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, înțelesul și întinderea lor sunt aceleași ca și cele prevăzute de convenția menționată”. Explicațiile privind articolul 52 menționează în această privință că „[t]rimiterea la CEaDO se referă atât la Convenție, cât și la protocoalele la aceasta”.

Instanțele naționale pot aplica carta

- Efectul cartei în cadrul legislației naționale nu depinde de dreptul constituțional al statelor membre (de exemplu, de legăturile sale cu dreptul internațional, de spectrul dintre monism și dualism), ci rezultă din dreptul UE și, prin urmare, se bazează pe principiile efectului direct și al supremației.
- Instanțele naționale sunt obligate să interpreteze măsurile naționale în conformitate cu carta oricând acestea intră în domeniul de aplicare al dreptului UE (astfel cum este interpretat de CJUE)⁵⁴.
- Măsurile naționale pot fi revizuite în lumina cartei atunci când acestea intră în domeniul de aplicare al dreptului UE. În cazul în care dispozițiile cartei sunt suficient de precise și necondiționate, ele pot avea un efect direct⁵⁵. Aceasta implică faptul că normele naționale care intră în contradicție cu carta devin inaplicabile.
- Efectul direct permite persoanelor fizice să invoce carta în cadrul procedurilor în fața instanțelor naționale. În plus, efectul direct al cartei poate duce și la crearea unor drepturi care nu există în legislația națională.

Exemplu: obligația de a asigura un efect suspensiv

Cauza *Abdida* se referă la legislația belgiană privind azilul și este un exemplu de articol 47 din cartă (dreptul la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil) care acordă, în anumite circumstanțe, dreptul la o cale de atac cu efect suspensiv⁵⁶. CJUE a hotărât că recursul împotriva unei decizii de returnare trebuie să includă protecție provizorie deoarece executarea returnării ar fi putut expune resortisantul țării terțe în cauză la un risc grav de a fi supus pedepsei cu moartea, torturii sau altor pedepse sau tratamente inumane sau degradante.

- În cazul în care s-a constatat o discriminare contrară dreptului UE și dacă nu au fost adoptate măsuri de restabilire a egalității de tratament, instanța națională trebuie să anuleze orice dispoziție discriminatorie din legislația națională. Aceasta nu este obligată să solicite sau să aștepte eliminarea sa prealabilă de

54 CJUE, C-426/11, *Mark Alemo-Herron și alții împotriva Parkwood Leisure Ltd*, 18 iulie 2013, punctele 30 și 36; CJUE, C-169/14, *Juan Carlos Sánchez Morcillo și María del Carmen Abril García împotriva Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA*, 17 iulie 2014, punctele 50 și 51.

55 CJUE, Cauza 26-62, *NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos împotriva Administration fiscale néerlandaise*, 5 februarie 1963.

56 CJUE, C-562/13, *Centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve împotriva Moussa Abdida*, 18 decembrie 2014, punctele 52 și 53; CJUE, C-239/14, *Abdoulaye Amadou Tall împotriva Centre public d'action sociale de Huy*, 17 decembrie 2015, punctul 58.

către legiuitor, ci trebuie să aplice membrilor grupului dezavantajat aceleași dispoziții precum cele de care se bucură persoanele din grupul favorizat⁵⁷.

Exemplu: obligația de a acorda beneficii grupului dezavantajat

În cauza *Milkova*, obiectul l-a reprezentat Codul muncii din Bulgaria. Această legislație prevedea un cadru juridic care conferea o protecție specială prealabilă în cazul concedierii salariaților cu handicap, însă această garanție nu se extindea la funcționarii publici cu același tip de handicap. CJUE a considerat că, în cazul în care instanța de trimitere a constatat că principiul egalității de tratament nu a fost respectat, instanța respectivă trebuie să restabilească tratamentul egal acordând funcționarilor publici cu handicap, dezavantajați de sistemul actual, aceleași beneficii de care se bucură salariații cu handicap care au fost favorizați de sistemul respectiv. În consecință, obligația de a respecta dreptul UE ar impune extinderea domeniului de aplicare a normelor naționale privind protecția lucrătorilor cu un anumit tip de handicap, astfel încât de normele de protecție să beneficieze și funcționarii publici cu același tip de handicap.

- În anumite circumstanțe, drepturile enunțate în cartă pot genera, de asemenea, efect orizontal, adică obligații între părți private. Cauzele emblematiche ale CJUE care ilustrează existența efectului orizontal direct al drepturilor fundamentale ale Uniunii sunt *Mangold* și *Kücükdeveci*⁵⁸. În aceste cauze, CJUE a hotărât că instanțele naționale trebuie să anuleze orice dispoziție din legislația națională care contravine principiului general al nediscriminării bazate pe vârstă. În cazul în care drepturile cartei sunt direct aplicabile, cartea se poate aplica în litigii între părți private (efect orizontal direct).

Exemplu: efect orizontal direct al interzicerii discriminării bazate pe vârstă

Kücükdeveci, o cauză care a apărut în Germania, s-a referit la un litigiu între un angajat și un angajator privat cu privire la perioada de preaviz pentru concediere. Această perioadă a fost calculată pe baza vechimii în muncă a angajatului. Cu toate acestea, în conformitate cu legislația germană, nu au fost luate în considerare perioadele de încadrare în muncă înainte de împlinirea vârstei de

57 CJUE, C-442/00, *Ángel Rodríguez Caballero împotriva Fondo de Garantía Salarial (Fogasa)*, 12 decembrie 2002, punctele 42 și 43; CJUE, C-399/09, *Marie Landtová împotriva Česká správa sociálního zabezpečení*, 22 iunie 2011, punctul 51; CJUE, C-482/16, *Georg Stollwitzer împotriva ÖBB Personenverkehr AG*, 14 martie 2018, punctele 30 și 45.

58 CJUE, C-144/04, *Werner Mangold împotriva Rüdiger Helm* [GC], 22 noiembrie 2005; CJUE, C-555/07, *Seda Küçükdeveci împotriva Swedex GmbH & Co. KG* [GC], 19 ianuarie 2010.

25 de ani a angajatului. CJUE a considerat această excepție contrară principiului nediscriminării pe criterii de vârstă. Ca urmare, instanța națională trebuia să anuleze această excepție.

- În cauza *Egenberger*, CJUE a considerat că efectul obligatoriu al articolului 21 din cartă nu se deosebește, în principiu, de diferitele dispoziții ale tratatelor fondatoare care interzic discriminarea pe diverse motive, chiar și atunci când discriminarea derivă din contractele încheiate între persoane fizice⁵⁹. În consecință, într-un litigiu între persoane fizice, instanța națională este ținută să garanteze, în cadrul competențelor sale, protecția juridică ce decurge pentru justițiabili din articolele 21 (nediscriminarea)⁶⁰ și 47 (dreptul la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil) din cartă, și să garanteze efectul deplin al acestor articole, lăsând neaplicată, dacă este necesar, orice dispoziție de drept intern contrară.
- În cauza *AMS*, CJUE a clarificat faptul că și alte drepturi fundamentale – în afară de nediscriminare – ar putea avea un astfel de efect orizontal direct, și că abordarea *Mangold/Kücükdeveci* se aplica, în principiu, atât principiilor generale ale dreptului Uniunii, cât și drepturilor fundamentale enunțate în cartă⁶¹.
- De asemenea, statele membre pot fi trase la răspundere pentru daunele cauzate persoanelor ca urmare a încălcării cartei. Prin urmare, un stat membru este obligat să repare prejudiciul cauzat atunci când:
 - o norma juridică încălcată era destinată să confere drepturi persoanelor fizice;
 - o încălcarea este suficient de gravă (statul membru vizat a încălcat în mod evident și grav limitele care se impun puterii sale de apreciere);

59 CJUE, C-414/16, *Vera Egenberger împotriva Evangelisches Werk für Diakonie und Entwicklung eV*, 17 aprilie 2018, punctele 76, 77 și 79. CJUE face o paralelă cu *Gabrielle Defrenne împotriva Sociétés anonymes belge de navigation aérienne Sabena* (CJUE, Cauza 43-75, 8 aprilie 1976, punctul 39), *Roman Angonese împotriva Cassa di Risparmio di Bolzano SpA* (CJUE, C-281/98, 6 iunie 2000, punctele 33-36), *Angelo Ferlini împotriva Centre hospitalier de Luxembourg* (CJUE, C-411/98, 3 octombrie 2000, punctul 50), *International Transport Workers' Federation și Finnish Seamen's Union* (CJUE, C-438/05, 11 decembrie 2007, punctele 57-61). Vezi, de asemenea, CJUE, C-68/17, *IR împotriva JQ* [GC], 11 septembrie 2018, punctele 69-71.

60 „Se interzice discriminarea de orice fel, bazată pe motive precum sexul, rasa, culoarea, originea etnică sau socială, caracteristicile genetice, limba, religia sau convingerile, opiniile politice sau de orice altă natură, apartenența la o minoritate națională, averea, nașterea, handicapul, vârsta sau orientarea sexuală.”

61 CJUE, C-176/12, *Association de médiation sociale împotriva Union locale des syndicats CGT și alții* [GC], 15 ianuarie 2014, punctul 47.

- o există o legătură causală directă între încălcarea obligației statului membru și daunele suferite de părțile vătămate⁶².

De asemenea, pe baza legislației naționale, statul poate fi tras la răspundere dacă impune condiții mai puțin stricte⁶³.

Curtea de Justiție a Uniunii Europene poate interpreta cartă

Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, articolul 267

Curtea de Justiție a Uniunii Europene este competentă să se pronunțe, cu titlu preliminar, privind:

- (a) interpretarea tratatelor;
- (b) validitatea și interpretarea actelor adoptate de instituțiile, organele, oficiile sau agențiile Uniunii.

În cazul în care o asemenea chestiune se invocă în fața unei instanțe dintr-un stat membru, această instanță poate, în cazul în care apreciază că o decizie în această privință îi este necesară pentru a pronunța o hotărâre, să ceară Curții să se pronunțe cu privire la această chestiune.

În cazul în care o asemenea chestiune se invocă într-o cauză pendinte în fața unei instanțe naționale ale cărei decizii nu sunt supuse vreunei căi de atac în dreptul intern, această instanță este obligată să sesizeze Curtea.

În cazul în care o asemenea chestiune se invocă într-o cauză pendinte în fața unei instanțe judecătorești naționale privind o persoană supusă unei măsuri privative de libertate, Curtea hotărăște în cel mai scurt termen.

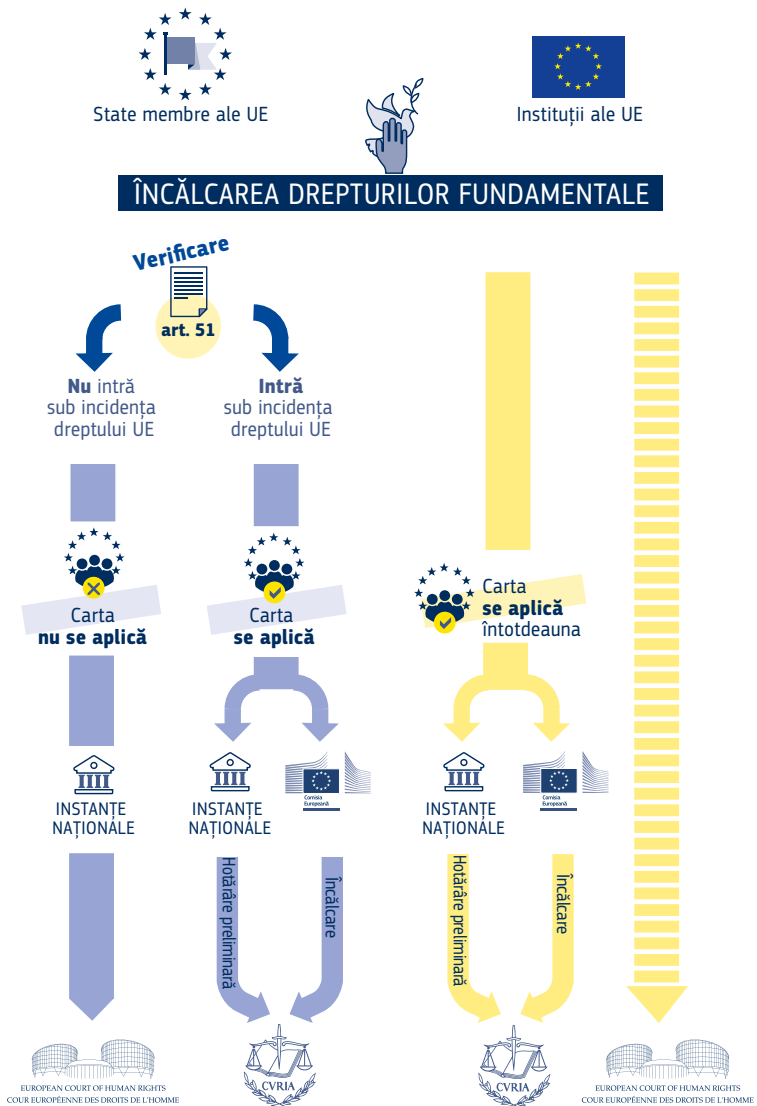
- Instanțele naționale pot adresa întrebări preliminare CJUE⁶⁴. Posibilitatea sau obligația de a sesiza Curtea de Justiție se bazează pe cooperarea instituită în vederea asigurării aplicării corecte și interpretării uniforme a dreptului UE, inclusiv a Cartei drepturilor fundamentale.

62 Vezi CJUE, cauzele conexate C-6/90 și C-9/90, *Andrea Francovich și Danila Bonifaci și alții împotriva Republicii Italiene*, 19 noiembrie 1991. În contextul specific al încălcării drepturilor fundamentale, vezi CJUE, C-300/04, *M. G. Eman și O. B. Sevinger împotriva College van burgemeester en wethouders van Den Haag* [GC], 12 septembrie 2006, punctul 69.

63 CJUE, cauzele conexate C-46/93 și C-48/93, *Brasserie du Pêcheur SA împotriva Bundesrepublik Deutschland și The Queen împotriva Secretary of State for Transport, ex parte: Factortame Ltd și alții*, 5 martie 1996, punctul 66.

64 Vezi CJUE, Recomandări în atenția instanțelor naționale, referitoare la efectuarea trimerilor preliminare, în JO C 257, 20.7.2018. Vezi, de asemenea, fișa tematică privind *Domeniul de aplicare al Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene*, decembrie 2017.

Figura 5: Carta și accesul la Curtea de Justiție a Uniunii Europene

Sursa: FRA, 2018

- Este de competența instanței naționale să ia decizia de a trimite o cauză la CJUE. O cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare va oferi adesea o protecție juridică mai rapidă și mai mare decât o plângere adresată Curții Europene a Drepturilor Omului. CJUE are competența judiciară exclusivă de a declara actele UE ca fiind lipsite de validitate. Prin urmare, dacă și atunci când o instanță națională are îndoieli cu privire la validitatea unui astfel de act, aceasta trebuie să sesizeze Curtea, precizând motivele pentru care consideră că actul este lipsit de validitate. În plus, instanțele naționale ale căror decizii nu sunt supuse niciunei căi de atac în dreptul intern au obligația legală de a sesiza CJUE cu privire la o chestiune privind dreptul Uniunii invocată în fața sa. Acest lucru nu este valabil atunci când instanța constată că „chestiunea este irelevantă” sau că dispoziția „a făcut deja obiectul unei interpretări din partea Curții” sau că aplicarea corectă a dispoziției este „atât de evidentă încât nu lasă loc niciunei îndoieli rezonabile”. La examinarea absenței unor astfel de îndoieli, instanța ar trebui să țină seama de „caracteristicile proprii” dreptului UE, inclusiv de „dificultățile specifice pe care le prezintă interpretarea acestuia și de riscul divergențelor de jurisprudență” în cadrul UE⁶⁵.

Exemplu: situația diferită a unui judecător național față de Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Întrucât o hotărâre preliminară în temeiul dreptului UE permite instanțelor naționale accesul direct la CJUE, situația este (în prezent) diferită în raport cu Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Înainte ca o cerere să poată fi depusă la CEDO, trebuie să fie epuizate căile de atac disponibile în instanțele naționale și trebuie respectate celelalte condiții de admisibilitate. Aceste obstacole nu există în cadrul procedurii trimiterii preliminare la CJUE. De asemenea, CJUE asigură un proces mult mai rapid. Durata medie a procedurii este de 16,3 luni⁶⁶.

Rețineți totuși că la 1 octombrie 2018 a intrat în vigoare Protocolul nr. 16 la CEaDO. Acesta permite celor mai înalte instanțe naționale să solicite CEDO avize consultative „privind chestiuni de principiu referitoare la interpretarea sau aplicarea drepturilor și libertăților definite în convenție sau în protocoalele sale” în cauzele aflate pe rolul acestora. În acest sens, noua procedură seamănă într-o anumită măsură cu procedura preliminară a CJUE⁶⁷.

65 CJUE, Cauza 283/81, *Srl CILFIT și Lanificio di Gavardo SpA împotriva Ministero della sanità*, 6 octombrie 1982, punctul 21.

66 CJUE (2018), *Raport anual 2017*, Luxemburg, 2018, p. 14.

67 Până la 1 august, doar cinci state membre ale UE au ratificat acest instrument (Estonia, Finlanda, Franța, Lituania și Slovenia).

Încălcarea drepturilor prevăzute în cartă poate duce la o procedură de constatare a neîndeplinirii obligațiilor

Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, articolul 258

În cazul în care Comisia consideră că un stat membru a încălcat oricare dintre obligațiile care îi revin în temeiul tratatelor, aceasta emite un aviz motivat cu privire la acest aspect, după ce a oferit statului în cauză posibilitatea de a-și prezenta observațiile.

În cazul în care statul în cauză nu se conformează acestui aviz în termenul stabilit de Comisie, aceasta poate sesiza Curtea de Justiție a Uniunii Europene.

- Comisia Europeană supraveghează aplicarea tratatelor. Ori de câte ori „Comisia consideră că un stat membru a încălcat oricare dintre obligațiile care îi revin în temeiul tratatelor”, aceasta poate iniția o procedură de constatare a neîndeplinirii obligațiilor (scrisoare de punere în întârziere, aviz motivat și sesizarea Curții)⁶⁸.
- Carta face parte din legislația primară a UE, iar Comisia Europeană poate iniția o procedură de constatare a neîndeplinirii obligațiilor împotriva unei încălcări a cartei de către un stat membru, cu condiția aplicabilității cartei (adică pretinsa încălcare a drepturilor omului a avut loc în sfera de aplicare a dreptului UE, vezi [capitolul 4](#))⁶⁹.

Exemplu: cartă și procedurile de constatare a neîndeplinirii obligațiilor

Exemple actuale ale unei astfel de intervenții din partea Comisiei includ o procedură de constatare a neîndeplinirii obligațiilor inițiată împotriva unei legislații naționale în materie de azil, considerată de Comisie ca fiind contrară dreptului UE (Directiva 2013/32/UE privind procedurile de azil, Directiva 2008/115/CE privind returnarea, Directiva 2013/33/UE privind condițiile de primire) și mai multor dispoziții ale cartei⁷⁰. Un alt exemplu (încă în curs de elaborare la momentul redactării) se referă la o legislație de reformare a sistemului judiciar, astfel că o parte importantă a Curții Supreme ar fi obligată să se pensioneze. Comisia este de părere că anumite aspecte

68 Comunitățile Europene (2012), versiunea consolidată a Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE), JO C 326, 26.10.2012, articolul 258.

69 Cu privire la procedura de constatare a neîndeplinirii obligațiilor și la modalitățile de optimizare a utilizării sale în contextul drepturilor fundamentale, vezi Schutter, O. (2017), *Infringement proceedings as a tool for the enforcement of fundamental rights in the European Union* (Procedurile de constatare a neîndeplinirii obligațiilor ca instrument care să asigure respectarea drepturilor fundamentale în Uniunea Europeană), Institutul pentru o Societate Deschisă, octombrie 2017.

70 Încălcarea nr. 20152201.

ale reformei subminează principiul independenței judiciare, inclusiv inamovibilitatea judecătorilor și, prin urmare, contravin obligațiilor prevăzute la articolul 19 alineatul (1) din Tratatul privind Uniunea Europeană coroborat cu articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale ale Uniunii Europene⁷¹.

4 Cum se verifică dacă se aplică carta

Unde ar trebui să începeți evaluarea?

- Articolul 51 este punctul de plecare pentru orice evaluare a aplicabilității cartei. Acesta codifică jurisprudența CJUE privind aplicarea principiilor generale ale dreptului UE⁷². Vezi capitolul 1, secțiunile **Domeniul de aplicare** și **Care este raționamentul care stă la baza articolului 51 din cartă?**
- Pentru a evita orice încălcare a legislației UE, procesele decizionale de la nivel intern (inclusiv în anumite proceduri legislative) ar trebui să investigheze în mod sistematic dacă se aplică sau nu Carta drepturilor fundamentale a UE. Această evaluare ar trebui să aibă loc în primele etape pregătitoare ale oricărei inițiative legislative sau politice avute în vedere. În cazul în care anumite categorii de legislație sau de politici sunt scutite din start de orice control al cartei, există riscul ca orice evaluare ulterioară a impactului sau orice control juridic al propunerii să nu țină seama de dispozițiile cartei, chiar dacă aceasta – contrar unei prezumții prea generice de neaplicabilitate a dreptului UE – se aplică.
- O verificare sistematică a îndeplinirii sau neîndeplinirii condițiilor prevăzute la articolul 51 reprezintă un instrument important pentru a asigura promovarea aplicării cartei. O verificare periodică a condițiilor articolului 51 creează vizibilitate, cunoaștere și înțelegere a aplicabilității cartei.

Care este cerința necesară aplicării cartei?

- Carta este întotdeauna obligatorie pentru organismele Uniunii – chiar și „atunci când acestea acționează în afara cadrului juridic al Uniunii”⁷³ – însă în cazul state-

⁷¹ Încălcarea nr. 20172121.

⁷² Vezi explicațiile privind articolul 51 alineatul (1) din cartă, JO C 303, 14.12.2007, pp. 17-37. Vezi, de asemenea, Concluziile avocatului general Cruz Villalón din 12 iunie 2012, punctul 25, în CJUE, C-617/10, *Åklagaren împotriva Hans Åkerberg Fransson* [GC], 26 februarie 2013. Referitor la principiile generale de drept și articolul 51 din cartă, vezi nota 8.

⁷³ Vezi CJUE, cauzele conexe C-8/15 P și C-10/15 P, *Ledra Advertising Ltd și alții împotriva Comisiei Europene și a Băncii Centrale Europene (BCE)* [GC], 20 septembrie 2016, punctul 67.

lor membre este obligatorie numai atunci când acestea „pun în aplicare dreptul Uniunii”.

- Conform jurisprudenței CJUE, „punerea în aplicare a dreptului Uniunii” are un sens larg care acoperă toate formele de executare (*mise en œuvre*) și aplicare a dreptului Uniunii de către statele membre⁷⁴. Expresia are un sens identic cu „acționarea în domeniul de aplicare al dreptului UE” și acoperă toate situațiile reglementate de dreptul UE.
- Prin urmare, pentru a fi aplicabilă cartă în cazul unui act național, acesta trebuie (eventual) să se califice drept act de punere în aplicare a dreptului Uniunii în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă, adică să intre în domeniul de aplicare al dreptului UE.

Existența unei legături cu dreptul Uniunii ca cerință minimă

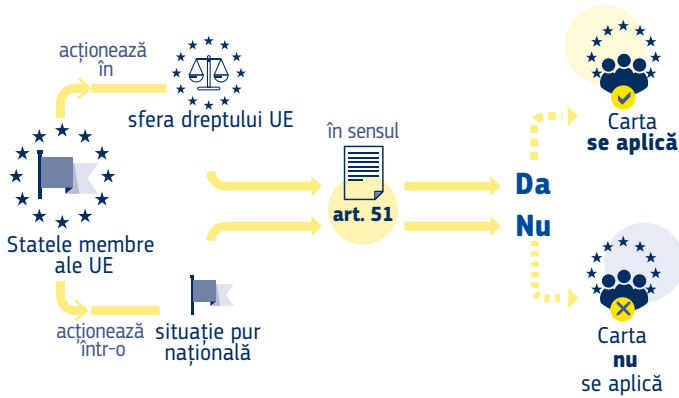
- În cazul în care nu este posibilă identificarea vreunei legături cu dreptul UE, statele membre ale UE nu se află sub incidența vreunei obligații privind drepturile fundamentale ale UE – cartă nu se aplică.
- Drepturile fundamentale ale UE se aplică numai „în asociere” cu dispozițiile dreptului UE. Cerința minimă pentru aplicarea drepturilor fundamentale ale UE este că trebuie să existe o legătură suficientă cu dreptul Uniunii, alta decât cartă⁷⁵.
- Existența oricărei legături cu dreptul UE nu înseamnă neapărat că se aplică drepturile fundamentale ale UE; nu orice legătură cu dreptul Uniunii este suficientă pentru a declanșa aplicarea drepturilor fundamentale ale UE⁷⁶.

74 CJUE, C-419/14, *WebMindLicenses kft împotriva Nemzeti Adó- és Vámhivatal Kiemelt Adó- és Vám Főigazgatóság*, 17 decembrie 2015, punctul 66; CJUE, C-650/13, *Thierry Delvigne împotriva Commune de Lesparre Médoc și Préfet de la Gironde* [GC], 6 octombrie 2015, punctele 25-27; CJUE, C-418/11, *Texdata Software GmbH*, 26 septembrie 2013, punctul 73; CJUE, C-265/13, *Emiliano Torralbo Marcos împotriva Korota SA și Fondo de Garantía Salarial*, 27 martie 2014, punctele 29 și 30; CJUE, C-617/10, *Åklagaren împotriva Hans Åkerberg Fransson* [GC], 26 februarie 2013, punctul 19.

75 Vezi, de exemplu, CJUE, C-92/14, *Liliana Tudoran și alții împotriva SC Suport Colect SRL*, 3 iulie 2014, punctele 43-48; CJUE, C-483/12, *Pelckmans Turnhout NV împotriva Walter Van Gestel Balen NV și alții*, 8 mai 2014, punctul 20; CJUE, C-457/09, *Claude Chartry împotriva Statului belgian*, 11 martie 2011, punctele 22-25.

76 Vezi, de exemplu, CJUE, C-20/10, *Vino Cosimo Damiano împotriva Poste Italiane SpA*, 11 noiembrie 2010, punctele 53, 54, 56, 57 și 64; CJUE, C-161/11, *Cosimo Damiano Vino împotriva Poste Italiane SpA*, 22 iunie 2011, punctele 38 și 39.

Figura 6: Verificarea aplicabilității cartei

Sursa: FRA, 2018

Exemple: legături „insuficiente” cu UE

- Aspectele (actului național și ale unei dispoziții din dreptul UE) precum „existența unei legături [...] care depășește proximitatea materiilor menționate sau efectele indirecte ale unei materii asupra celeilalte”⁷⁷ (vezi capitolul 7, Situația B.1).
- Simplul fapt că o măsură națională intră într-un domeniu în care UE are competențe⁷⁸ (vezi capitolul 7, Situația B.6).
- Actul național se califică drept „măsuri de protecție mai stricte de drept intern” (acte care depășesc cerințele minime stabilite de Uniune)⁷⁹ (vezi capitolul 7, Situația A.3).

77 CJUE, C-198/13, *Victor Manuel Julian Hernández și alții împotriva Reino de España (Subdelegación del Gobierno de España en Alicante) și alții*, 10 iulie 2014, punctele 34-36. Vezi, de asemenea, CJUE, cauzele conexe C-483/09 și C-1/10, *Procese penale împotriva lui Magatte Gueye (C-483/09) și Valentin Salmerón Sánchez (C-1/10)*, 15 septembrie 2011.

78 CJUE, C-206/13, *Cruciano Siragusa împotriva Regione Sicilia – Soprintendenza Beni Culturali e Ambientali di Palermo*, 6 martie 2014; CJUE, C-198/13, *Victor Manuel Julian Hernández și alții împotriva Reino de España (Subdelegación del Gobierno de España en Alicante) și alții*, 10 iulie 2014, punctele 24, 27, 34-36 și 46. Vezi, de asemenea, CJUE, C-309/96, *Daniele Annibaldi împotriva Sindaco del Comune di Guidonia și Presidente Regione Lazio*, 18 decembrie 1997.

79 CJUE, C-6/03, *Deponiezweckverband Eiterköpfe împotriva Land Rheinland-Pfalz*, 14 aprilie 2005, punctele 58-64; CJUE, C-2/97, *Società italiana petroli SpA (IP) împotriva Borsana Srl*, 17 decembrie 1998.

- În legislația națională există trimiteri voluntare la dreptul Uniunii⁸⁰ (vezi capitolul 7, Situația B.5).
- Legătura cu dreptul UE ar trebui să fie suficient de concretă pentru a fi calificată drept „de punere în aplicare a dreptului Uniunii”. Această legătură este suficient de concretă dacă statele membre acționează ca agenți ai UE sau dacă trebuie să se bazeze pe un tip de autorizare în temeiul dreptului UE (vezi capitolul 5).

5 În ce situații se aplică cartea?

Atunci când statele membre acționează ca agent al Uniunii Europene

- Un stat membru acționează în calitate de „agent” sau „reprezentant” al UE dacă acționează în numele Uniunii. Toate autoritățile și sistemul judiciar din statele membre pot acționa ca atare.
- „Calitatea de agent” vizează orice executare sau transpunere a actelor juridice adoptate de instituții, organe, oficii sau agenții ale Uniunii Europene⁸¹. Aceste acte pot fi regulamente⁸², directive⁸³, acorduri externe (acorduri internaționale încheiate de UE)⁸⁴ sau dispoziții specifice din tratate⁸⁵. „Punerea în aplicare a dreptului Uniunii” din poziția de agent poate apărea în diferite situații în care actele (proiectele de acte) naționale joacă un rol. Pe baza jurisprudenței extinse

80 CJUE, C-482/10, *Teresa Cicala împotriva Regione Siciliana*, 21 decembrie 2011.

81 CJUE, C-587/15, *Lietuvos Respublikos transporto priemonių draudikų biuras împotriva Gintaras Dokevičius și Jurgita Dokevičienė*, 15 iunie 2017, punctele 36 și 44; CJUE, C-258/14, *Eugenia Florescu și alții împotriva Casei Județene de Pensii Sibiu și alții*, 13 iunie 2017, punctul 35.

82 Vezi, de exemplu, CJUE, C-384/05, *Johan Piek împotriva Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij*, 11 ianuarie 2007, punctul 32.

83 Vezi, de exemplu, CJUE, cauzele conexe C-20/00 și C-64/00, *Booker Aquaculture Ltd (C-20/00) și Hydro Seafood GSP Ltd (C-64/00) împotriva The Scottish Ministers*, 10 iulie 2003, punctul 88.

84 CJUE, C-7/98, *Krombach*, 28 martie 2000, punctele 18-28; CJUE, cauzele conexe C-7/10 și C-9/10, *Staatssecretaris van Justitie împotriva Tayfun Kahveci și Osman Inan*, 29 martie 2012, punctul 23. Vezi, de asemenea, CJUE, C-370/12, *Pringle*, 27 noiembrie 2012, punctele 178-181.

85 Vezi, de exemplu, CJUE, C-300/04, *M. G. Eman și O. B. Sevinger împotriva College van burgemeester en wethouders van Den Haag* [GC], 12 septembrie 2006, punctele 56-61; CJUE, C-650/13, *Thierry Delvigne împotriva Commune de Lesparre Médoc și Préfet de la Gironde* [GC], 6 octombrie 2015, punctul 33.

a CJUE privind aplicabilitatea drepturilor fundamentale ale UE, pot fi identificate diferite situații ale calității de agent⁸⁶.

- o Transpunerea în dreptul intern a actelor juridice ale Uniunii⁸⁷: în această situație frecventă, actele naționale sunt destinate transpunerii unor cerințe obligatorii specifice în temeiul actelor juridice ale Uniunii – de exemplu, prin punerea în aplicare a unei directive. Pentru explicații suplimentare, vezi capitolul 7, [Situația A.1](#) și [Situația A.2](#).
- o Acte naționale adoptate pe baza competențelor conferite de dreptul Uniunii⁸⁸: în această situație, un stat membru utilizează competențe discreționare în temeiul dreptului UE. Un exemplu în acest sens ar fi deciziile luate de statele membre în baza puterii de apreciere sau a unei excepții de care dispun în temeiul unui act juridic al Uniunii. Pentru informații suplimentare, vezi capitolul 7, [Situația A.3](#).
- o Acte naționale care implică căi de atac, sancțiuni sau executări care pot fi implementate în legătură cu un act juridic al Uniunii sau cu o dispoziție din tratat⁸⁹: în conformitate cu obligația de cooperare loială prevăzută la articolul 4 alineatul (3) din TUE și în absența unor norme procedurale relevante ale UE, statele membre sunt obligate să asigure eficacitatea drepturilor și obligațiilor UE în temeiul dreptului Uniunii. Deși statele membre se bucură de autonomie procedurală, este necesar ca acestea să-și folosească procedurile pentru a asigura punerea în aplicare corectă a drepturilor fundamentale ale UE (capitolul 7, [Situația A.4](#)).

86 Aceste situații se bazează parțial pe lucrarea lui De Mol, M. (2014), *De directe werking van de grondrechten van de Europese Unie*, disertație, Universitatea din Maastricht, Oisterwijk Wolf Legal Publishers. Evident, jurisprudența Curții este în curs de dezvoltare și, prin urmare, lista nu trebuie considerată exhaustivă sau definitivă.

87 Vezi, de exemplu, CJUE, cauzele conexe C-20/00 și C- 64/00, *Booker Aquaculture e Ltd (C-20/00) și Hydro Seafood GSP Ltd (C-64/00) împotriva The Scottish Ministers*, 10 iulie 2003; CJUE, C-300/04, *Eman și Sevinger*, 12 septembrie 2006.

88 Vezi, de exemplu, CJUE, cauzele conexe C-356/11 și C-357/1, *O. și S. împotriva Maahanmuuttovirasto și Maahanmuuttovirasto împotriva L.*, 6 decembrie 2012; CJUE, C-276/12, *Jiří Sabou împotriva Finanční ředitelství pro hlavní město Prahu* [GC], 22 octombrie 2013.

89 Vezi, de exemplu, CJUE, C-682/15, *Berlioz Investment Fund SA împotriva Directeur de l'administration des contributions directes* [GC], 16 mai 2017, punctele 40-42 și 49-52; CJUE, C-405/10, *Proces penal împotriva Özlem Garenfeld*, 10 noiembrie 2011; CJUE, C-617/10, *Åklagaren împotriva Hans Åkerberg Fransson* [GC], 26 februarie 2013; CJUE, C-418/11, *Texdata Software GmbH*, 26 septembrie 2013.

- o Acte naționale care implică concepte juridice care sunt menționate într-un act juridic al Uniunii⁹⁰: uneori actele juridice ale Uniunii se referă la concepte de drept național. Astfel de concepte naționale pot contribui la „punerea în aplicare a dreptului UE” atunci când sunt utilizate în contextul dispozițiilor UE în cauză (capitolul 7, *Situația A.5*).
- o Acte naționale care intră sub incidența (exactă) a dreptului Uniunii fără să existe o legislație explicită de punere în aplicare⁹¹: această situație se referă în principal la omiterea punerii în aplicare (capitolul 7, *Situația B.1*).

Când statele membre trebuie să se bazeze pe autorizare în conformitate cu dreptul Uniunii Europene

- Această formă de „punere în aplicare a dreptului Uniunii” se referă la acte naționale care intră sub incidența unei interdicții a UE. Pentru a justifica aceste acte naționale, statele membre trebuie să utilizeze excepțiile prevăzute de dreptul UE. În astfel de situații, dreptul UE autorizează existența unor astfel de acte naționale, care totuși nu trebuie să încalce drepturile fundamentale ale UE. Din acest motiv, cartea se aplică pentru a garanta că dreptul UE nu autorizează statele membre să ia măsuri care încalcă drepturile fundamentale⁹².

90 Vezi, de exemplu: CJUE, C-442/00, *Ángel Rodríguez Caballero împotriva Fondo de Garantía Salarial (Fogasa)*, 12 decembrie 2002, punctele 29-32; CJUE, C-520/03, *José Vicente Olaso Valero împotriva Fondo de Garantía Salarial (Fogasa)*, 16 decembrie 2004, punctul 34; CJUE, C-177/05, *María Cristina Guerrero Pecino împotriva Fondo de Garantía Salarial (Fogasa)*, 13 decembrie 2005, punctele 25 și 26.

91 Vezi, de exemplu, CJUE, C-555/07, *Seda Küçükdeveci împotriva Swedex GmbH & Co. KG* [GC], 19 ianuarie 2010.

92 CJUE, C-260/89, *Elliniki Radiophonia Tiléorassi AE și Panellinia Omospondia Syllogon Prossopikou împotriva Dimotiki Etairia Pliroforissis și Sotirios Kouvelas și Nicolaos Avdellas și alții*, 18 iunie 1991, punctele 41-43. Vezi, de asemenea, CJUE, C-390/12, *Robert Pflieger și alții*, 30 aprilie 2014, punctele 30-37; CJUE, C-145/09, *Land Baden-Württemberg împotriva Panagiotis Tsakouridis* [GC], 23 noiembrie 2010, punctul 52.

Exemplu: o măsură națională care se califică drept restricție la libera circulație (și, prin urmare, care are nevoie de justificare)

Un exemplu este legislația națională care interzice exploatarea aparatelor de joc în afara cazinourilor. O astfel de legislație restricționează libertatea de a presta servicii garantată de articolul 56 din TFUE și, prin urmare, este acceptabilă în temeiul legislației UE numai dacă poate fi justificată de motive imperative de interes general. Pentru a examina dacă o măsură poate fi justificată, cartea devine relevantă. Normele naționale în cauză pot fi considerate justificabile numai dacă sunt compatibile cu cartea⁹³.

- Pe baza jurisprudenței CJUE privind aplicabilitatea drepturilor fundamentale ale UE, se pot distinge două subcategorii principale ale acestei situații ale autorizării la nivelul UE⁹⁴. Pentru o explicație suplimentară a acestor categorii, consultați capitolul 7, *Situația B.2.*
 - Acte naționale care se califică drept restricții în calea liberei circulații a persoanelor, a serviciilor, a bunurilor sau a capitalului sau a libertății de stabilire⁹⁵: această situație reflectă abordarea clasică din jurisprudența CJUE.
 - Acte naționale care se califică drept privări de cetățenia UE în sensul articolului 20 din TFUE⁹⁶: această situație se referă la o evoluție mai recentă a jurisprudenței CJUE.

Orientări specifice pentru procesele legislative și de elaborare a politicilor la nivel național: consultați lista noastră de verificare!

Capitolul 7 din acest manual conține o „listă de verificare privind articolul 51” care trebuie utilizată în procesele legislative și de elaborare a politicilor la nivel național pentru a evalua dacă un (proiect de) act național se califică drept „de punere în aplicare a dreptului Uniunii” în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă.

93 CJUE, C-98/14, *Berlington Hungary Tanácsadó és Szolgáltató Kft. și alții împotriva Magyar Állam*, 11 iunie 2015.

94 În mod evident, pot apărea și altele în viitoarea jurisprudență.

95 CJUE, C-390/12, *Robert Pflieger și alții*, 30 aprilie 2014, punctele 30-37.

96 CJUE, C-98/14, *Berlington Hungary Tanácsadó és Szolgáltató Kft. și alții împotriva Magyar Állam*, 11 iunie 2015, punctul 74.

6 Cum trebuie aplicată carta

În cazul în care, în cadrul examinării procesului de elaborare a legislației sau a politicilor naționale, se ajunge la concluzia că are aplicabilitate carta, astfel de legi și politici naționale trebuie interpretate în conformitate cu carta și, dacă este necesar, revizuite în raport cu aceasta. Acest lucru presupune ca actorii naționali să știe cum să interpreteze carta și să înțeleagă dacă și în ce măsură poate fi limitată exercitarea drepturilor enunțate în cartă.

Care sunt instrumentele relevante pentru interpretare?

Există diverse instrumente care pot ajuta la interpretarea drepturilor prevăzute în cartă:

- Explicațiile cu privire la Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene⁹⁷. Explicațiile reprezintă un punct de plecare util care oferă orientări privind interpretarea cartei și trebuie luate în considerare la interpretarea dispozițiilor cartei⁹⁸.
- Jurisprudența CJUE⁹⁹.
- CEaDO și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului¹⁰⁰.
- Tradițiile constituționale comune statelor membre¹⁰¹.
- Surse relevante ale dreptului internațional (altele decât CEaDO), în special Carta socială europeană, care a fost o sursă de inspirație pentru formularea mai multor dispoziții ale Cartei drepturilor fundamentale a UE. Atât carta, cât și Explicațiile cu privire la cartă menționează anumite instrumente de drept internațional relevante pentru interpretarea cartei¹⁰².
- Legislațiile naționale relevante. Unele dispoziții ale cartei fac referire la legislația națională. De exemplu, articolul 9 (dreptul la căsătorie și dreptul de a întemeia o familie) prevede că „[d]reptul la căsătorie și dreptul de a întemeia o familie sunt garantate în conformitate cu legile interne care reglementează exercitarea acestor drepturi”.

97 Vezi *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, JO C 303, 14.12.2007, pp. 17-35.

98 Comunitățile Europene (2012), versiunea consolidată a Tratatului privind Uniunea Europeană (TUE), JO C 326, 26.10.2012, articolul 6 alineatul (1), și UE (2012), Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, JO C 326, 26.10.2012, articolul 52 alineatul (7).

99 Disponibilă pe portalul [Curia](#) sau pe [EUR-Lex](#).

100 UE (2012), Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, JO C 326, 26.10.2012, articolul 52 alineatul (3).

101 UE (2012), Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, JO C 326, 26.10.2012, articolul 52 alineatul (4).

102 Vezi anexa la prezentul manual.

ACTIVITATEA FRA

Asistență acordată de FRA: Charterpedia și manualele

Mai multe manuale tematice coproduse de FRA și Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului sunt disponibile pe site-ul FRA. Acestea oferă o imagine de ansamblu asupra celei mai relevante jurisprudențe a CJUE și a Curții Europene a Drepturilor Omului privind utilizarea cartei și a CEaDO în domeniile de politică relevante și în toate limbile UE:

- o *Handbook on European data protection law – 2018 edition* (Manual de drept european privind protecția datelor – ediția 2018), 2018
- o *Manual de drept european privind nediscriminarea – ediția 2018*
- o *Manual de drept european privind accesul la justiție*, 2016
- o *Manual de drept european privind drepturile copilului*, 2015
- o *Manual de drept european în materie de azil, frontiere și imigrație*, 2014

Charterpedia FRA reprezintă un ghid unic online care oferă acces articol cu articol la jurisprudența națională și europeană cu privire la cartă. În plus, Charterpedia furnizează, pentru toate dispozițiile cartei, dispozițiile relevante ale dreptului constituțional național, precum și ale dreptului internațional și european din domeniul drepturilor omului. De asemenea, Charterpedia permite accesul facil la informațiile specifice fiecărei țări referitoare la cartă (de exemplu, fișe de țară privind cartă).

Charterpedia poate fi accesată prin intermediul site-ului FRA.

În ce circumstanțe poate fi limitată exercitarea drepturilor?

Carta drepturilor fundamentale, articolul 52 – Întinderea și interpretarea drepturilor și principiilor

- (1) Orice restrângere a exercițiului drepturilor și libertăților recunoscute prin prezenta cartă trebuie să fie prevăzută de lege și să respecte substanța acestor drepturi și libertăți. Prin respectarea principiului proporționalității, pot fi impuse restrângeri numai în cazul în care acestea sunt necesare și numai dacă răspund efectiv obiectivelor de interes general recunoscute de Uniune sau necesității protejării drepturilor și libertăților celorlalți.

- Carta include, la articolul 52, o dispoziție generală privind limitările exercitării drepturilor.
- O limitare a exercitării drepturilor și libertăților recunoscute în cartă este permisă în următoarele condiții:
 - trebuie să fie prevăzută de lege;
 - trebuie să respecte substanța acestor drepturi și libertăți;
 - trebuie să răspundă obiectivelor de interes general recunoscute de Uniune sau necesității protejării drepturilor și libertăților celorlalți (obiectiv legitim);
 - trebuie, în conformitate cu principiul proporționalității, să fie necesară și să răspundă efectiv obiectivelor urmărite (principiul proporționalității).
- În plus, o limitare a unui drept enunțat în cartă care corespunde unui drept menționat în CEaDO trebuie să respecte și cerințele în materie de limitare prevăzute de CEaDO¹⁰³.

Instrucțiune specifică: consultați lista noastră de verificare!

Capitolul 8 al acestui manual oferă o listă de verificare care poate fi utilizată pentru a verifica conformitatea propunerilor legislative cu Carta drepturilor fundamentale.

¹⁰³ UE (2012), Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, JO C 326, 26.10.2012, articolul 52 alineatul (3).

Partea a II-a: Instrumente practice

7 Listă de verificare privind aplicabilitatea cartei

- Această listă de verificare este un instrument folosit pentru a evalua dacă și în ce măsură drepturile fundamentale ale UE se aplică în procesele legislative și de elaborare a politicilor la nivel național. Se bazează pe jurisprudența CJUE anterioară și ulterioară cartei¹⁰⁴.
- Întrebarea-cheie în cadrul unei astfel de verificări a condițiilor articolului 51 este dacă un (proiect de) act național în cauză se califică drept „de punere în aplicare a dreptului Uniunii” în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă (denumit în continuare „punerea în aplicare a dreptului Uniunii” sau „de punere în aplicare a dreptului Uniunii”). Pentru o explicație introductivă, consultați [capitolul 1](#), [capitolul 4](#) și [capitolul 5](#).

Alegerea căii care reflectă punctul de plecare

- Această listă de verificare se bazează pe două „căi” diferite, în funcție de modul în care procesul legislativ sau de elaborare a politicilor la nivel național reacționează sau nu la un act specific al UE (de exemplu, un regulament, o directivă, un acord extern sau o dispoziție specifică din tratat). Situația în care vă aflați (vezi

¹⁰⁴ Această listă de verificare se bazează, în mare măsură, pe lucrarea lui de Mol, M. (2016), „Article 51 of the EU Charter in the legislative processes of the Member States”, *Maastricht Journal of European and Comparative Law (MJ)*, 23(4), pp. 640-666.

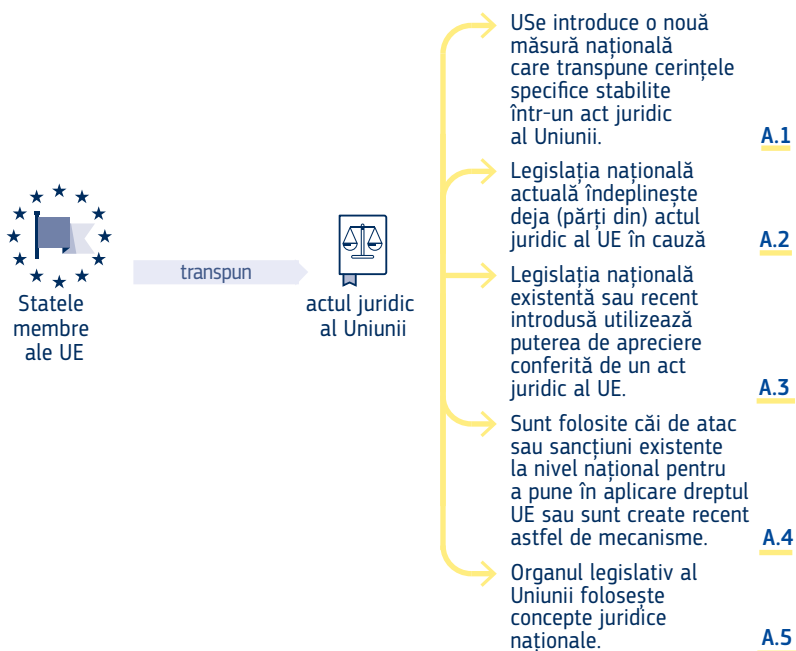
capitolul 5) va avea o natură diferită, în funcție de punctul dumneavoastră de plecare.

- Utilizați Calea A dacă scopul procesului legislativ sau politic național este transpunerea, aplicarea sau executarea unui act al UE în sistemul juridic național.
- Utilizați Calea B dacă obiectivul procesului legislativ sau politic național nu este un act juridic al UE.

Calea A: Cauza acțiunii legislative naționale este un act al UE

- Cel mai evident exemplu de „punere în aplicare a dreptului Uniunii” este un scenariu în care un stat membru acționează pentru transpunerea sau punerea în aplicare a unui act juridic al Uniunii. În acest scenariu, statele membre acționează

Figura 7: Situații de aplicare a cartei ca răspuns la un act juridic al Uniunii

Sursa: FRA, 2018

ca „agenți” sau „reprezentanți” ai UE („calitatea de agent”, vezi capitolul 4). Într-un astfel de scenariu, este clar că, în principiu, se aplică drepturile fundamentale ale UE.

- Actele juridice ale Uniunii pot influența în multe moduri actele legislative naționale, ducând astfel la diferite forme de „punere în aplicare a dreptului Uniunii” în sensul articolului 51 din cartă. Următorul set de situații oferă exemple mai detaliate despre ceea ce poate fi considerat în acest context „punerea în aplicare a dreptului Uniunii”.

Se introduce o nouă măsură națională care transpune cerințe de fond și/sau de procedură specifice stabilite într-un act juridic al Uniunii (Situația A.1)

Actul juridic al Uniunii în cauză ar putea necesita introducerea de măsuri naționale noi care să transpună cerințe de fond și de procedură specifice. Aceste măsuri naționale se califică drept „de punere în aplicare a dreptului Uniunii”. Drepturile fundamentale ale UE se aplică în principiu.

Diferite tipuri de acte obligatorii ale Uniunii

- Articolul 51: punerea în aplicare vizează transpunerea sau aplicarea actelor juridice adoptate de instituții, organe, oficii sau agenții ale EU¹⁰⁶.
- Aceste acte ale UE cu caracter obligatoriu din punct de vedere juridic pot fi, de exemplu, regulamente¹⁰⁷, directive¹⁰⁸, acorduri externe (încheiate de UE)¹⁰⁹ sau dispoziții specifice din tratate¹¹⁰.

105 CJUE, cauza 5/88, *Hubert Wachauf împotriva Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft*, 13 iulie 1989.

106 CJUE, C-587/15, *Lietuvos Respublikos transporto priemonių draudikų biuras împotriva Gintaras Dockeyvičius și Jurgita Dockeyvičienė*, 15 iunie 2017, punctele 36 și 44; CJUE, C-258/14, *Eugenia Florescu și alții împotriva Casei Județene de Pensii Sibiu și alții* [GC], 13 iunie 2017, punctul 35.

107 Vezi, de exemplu, CJUE, C-384/05, *Johan Piek împotriva Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij*, 11 ianuarie 2007, punctul 32.

108 Vezi, de exemplu, CJUE, cauzele conexate C-20/00 și C-64/00, *Booker Aquaculture Ltd (C-20/00) și Hydro Seafood GSP Ltd (C-64/00) împotriva The Scottish Ministers*, 10 iulie 2003, punctul 88.

109 CJUE, C-7/98, *Dieter Krombach împotriva André Bamberski*, 28 martie 2000, punctele 18-28; CJUE, cauzele conexate C-7/10 și C-9/10, *Staatssecretaris van Justitie împotriva Tayfun Kahveci și Osman Inan*, 29 martie 2012, punctul 23. Vezi, de asemenea, CJUE, C-370/12, *Thomas Pringle împotriva Government of Ireland și alții*, 27 noiembrie 2012, punctele 178-181.

110 Vezi, de exemplu, CJUE, C-300/04, *M. G. Eman și O. B. Sevinger împotriva College van burgemeester en wethouders van Den Haag* [GC], 12 septembrie 2006, punctele 56-61; CJUE, C-650/13, *Thierry Delvigne împotriva Commune de Lesparre Médoc și Préfet de la Gironde* [GC], 6 octombrie 2015, punctul 33.

Transpunerea prin măsuri noi la nivel național

- Noile măsuri legislative sau de reglementare naționale care trebuie adoptate pentru a încorpora cerințele obligatorii ale actelor UE în ordinea juridică națională se califică drept măsuri „de punere în aplicare a dreptului Uniunii”.
- „Punerea în aplicare a dreptului Uniunii” acoperă toate tipurile de măsuri naționale din partea tuturor autorităților statelor membre: include acte legislative sau politice naționale emise de organisme centrale și descentralizate, de corpuri legiuitoare superioare și inferioare, de organe administrative etc. Toate măsurile naționale care pot avea ca sursă acte juridice ale UE constituie „punerea în aplicare a dreptului Uniunii”. În scenariile în care actele juridice ale UE sunt transpuse prin legislația națională și executate ulterior (pe baza acestei legislații naționale) prin alte tipuri de măsuri legislative sau administrative, toate nivelurile de măsuri naționale se califică drept „de punere în aplicare a dreptului Uniunii”.

Marja de apreciere

- Foarte adesea, actele juridice ale UE permit statelor membre anumite marje de apreciere. Cel mai clar exemplu este cel al directivelor, care impun statelor să obțină un anumit rezultat fără a dicta mijloacele de a obține acel rezultat. Totuși, alte acte juridice ale UE, cum ar fi regulamentele, permit adesea statelor membre un anumit spațiu de manevră la punerea lor în aplicare.
- Măsurile naționale care utilizează marja de apreciere oferită de legiuitorul UE se califică drept „de punere în aplicare a dreptului Uniunii”¹¹¹.

Exemplu: concediul anual plătit

O directivă a UE privind organizarea timpului de muncă prevede că statele membre trebuie să ia măsurile necesare pentru a se asigura că fiecare lucrător are dreptul la un concediu anual plătit de cel puțin patru săptămâni, conform condițiilor de drept la concediu și acordare a concediului prevăzute de legislațiile și/sau practicile naționale. În acest exemplu, transpunerea în legislația internă a dreptului la concediu anual plătit de patru săptămâni se califică drept „punere în aplicare a dreptului Uniunii”. În plus, condițiile de drept la concediu și acordare a concediului reprezintă „punerea în aplicare a dreptului Uniunii”, chiar dacă directiva UE lasă

111 CJUE, C-384/05, *Johan Piek împotriva Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij*, 11 ianuarie 2007, punctul 32.

aceste condiții la aprecierea statelor membre. În exercitarea acestei puteri de apreciere, statele membre trebuie să respecte drepturile fundamentale ale UE¹¹².

Legislația națională în vigoare pune în aplicare dreptul UE în măsura în care aceasta reflectă deja (părți din) actul juridic al UE în cauză (Situația A.2)

Poate că legislația națională actuală stabilește deja unele dintre cerințele de fond și de procedură specifice care derivă din actul juridic al Uniunii în cauză. În acest caz, normele naționale existente care îndeplinesc (deja) cerințele de fond și de procedură care decurg din actele juridice ale Uniunii se califică drept „de punere în aplicare a dreptului Uniunii”¹¹³. Drepturile fundamentale ale UE se aplică în principiu.

Transpunere prin legislația națională existentă

- Uneori este posibil să se asigure conformitatea legislației naționale cu actul Uniunii în cauză pe baza unor dispoziții naționale preexistente. În acest caz, nu este necesar să se creeze noi dispoziții naționale destinate în mod special punerii în aplicare a actului juridic al Uniunii.
- Aceste tipuri de dispoziții naționale preexistente capabile să asigure conformitatea legislației naționale cu actul juridic al Uniunii în cauză sunt calificate drept „de punere în aplicare a dreptului Uniunii”. Odată cu intrarea în vigoare a legislației UE relevante, acestea se schimbă din măsuri pur naționale în măsuri „de punere în aplicare a dreptului Uniunii”.
- În cazul în care dispozițiile naționale preexistente garantează că legislația națională este conformă cu noile acte juridice ale Uniunii, este necesar să se verifice conformitatea deplină a acestor dispoziții cu actul juridic al Uniunii în cauză și să se revizuiască conformitatea acestora cu cartă.

Legislația națională existentă sau recent introdusă utilizează puterea de apreciere conferită de un act juridic al UE (Situația A.3)

Exercitarea competențelor discreționare în temeiul actelor juridice ale UE se califică în principiu drept „punere în aplicare a dreptului Uniunii”. Drepturile fundamentale ale UE se aplică, în principiu, dar există excepții de la această regulă.

112 Directiva 2003/88/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 4 noiembrie 2003 privind anumite aspecte ale organizării timpului de muncă, JO L 299, 18.11.2003, pp. 9-19, articolul 7.

113 CJUE, cauza 5/88, *Hubert Wachauf împotriva Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft*, 13 iulie 1989.

Puterea de apreciere

- Foarte adesea, actele juridice ale UE lasă statelor membre o putere de apreciere, cel mai vizibil în cazul directivelor.
- Exercițarea de către statele membre a acestei puteri de apreciere se califică, în principiu, ca fiind „punere în aplicare a dreptului Uniunii”, indiferent dacă se referă sau nu la o exercitare obligatorie sau opțională a competențelor discreționare¹¹⁴. Totuși, există excepții în cazul în care utilizarea puterii de apreciere nu este considerată drept o punere în aplicare a dreptului UE.

Excepție: dispoziții naționale mai favorabile sau mai stricte (suprareglementare)

- Actele juridice ale UE pot permite statelor membre să depășească cerințele minime ale UE prin adoptarea unor dispoziții naționale mai favorabile sau mai stricte. Exercițarea acestei competențe de către statele membre nu se califică drept „punere în aplicare a dreptului Uniunii” dacă opțiunea unei legislații mai favorabile implică simpla recunoaștere a competenței pe care statele membre o dețin (deja) în temeiul legislației naționale. Dispoziția UE confirmă numai faptul că statele membre își păstrează competența în cauză. Aceasta nu înseamnă că acțiunea statului în temeiul unei astfel de clauze ar intra sub incidența dreptului UE¹¹⁵.
- O indicație potrivit căreia o situație implică simpla recunoaștere a competenței deja existente de a adopta dispoziții naționale mai favorabile este că clauza referitoare la „dispoziții naționale mai favorabile” figurează într-un capitol privind dispozițiile generale și finale. O altă indicație este că competența de a adopta dispoziții naționale mai favorabile se bazează pe dispoziții din tratat, cum ar fi articolul 153 alineatul (4) (politica socială), articolul 169 alineatul (4) (protecția consumatorilor) sau articolul 193 (mediul) din TFUE.

114 CJUE, C-276/12, *Jiří Sabou împotriva Finanční ředitelství pro hlavní město Prahu* [GC], 22 octombrie 2013, punctele 41-43; CJUE, C-406/15, *Petya Milkova împotriva Izpjalnitenel direktor na Agentsiata za privatizatsia i sledprivatizatsionen control*, 9 martie 2017, punctele 52 și 53; CJUE, cauzele conexate C-411/10 și 493/10, *N. S. (C-411/10) împotriva Secretary of State for the Home Department și M. E. și alții (C-493/10) împotriva Refugee Applications Commissioner și Minister for Justice, Equality and Law Reform* [GC], 21 decembrie 2011, punctele 64-69 și 77.

115 CJUE, C-2/97, *Societă italiana petroli SpA (IP) împotriva Borsana Srl*, 17 decembrie 1998, punctul 40; CJUE, C-6/03, *Deponiezweckverband Eiterköpfe împotriva Land Rheinland-Pfalz*, 14 aprilie 2005, punctele 62 și 63; CJUE, C-282/10, *Maribel Dominguez împotriva Centre informatique du Centre Ouest Atlantique și Préfet de la région Centre* [GC], 24 ianuarie 2012, punctele 45-50 (implicit); CJUE, C-198/13, *Victor Manuel Julian Hernández și alții/Reino de España (Subdelegación del Gobierno de España en Alicante) și alții*, 10 iulie 2014, punctele 44 și 45.

Exemplu: dispoziții naționale mai favorabile care nu se califică drept „punere în aplicare a dreptului Uniunii”

Conform Directivei privind organizarea timpului de muncă, statele membre trebuie să ia măsurile necesare pentru a se asigura că fiecare lucrător are dreptul la un concediu anual plătit de cel puțin patru săptămâni. În plus, una dintre dispozițiile diverse ale directivei prevede că „[p]rezenta directivă nu aduce atingere dreptului statelor membre de a aplica sau de a adopta și aplica acte cu putere de lege și acte administrative mai favorabile protecției securității și sănătății lucrătorilor”.

Dacă un stat membru ar alege să acorde un concediu anual de cinci săptămâni, drepturile fundamentale ale UE s-ar aplica doar aplicării la nivel național a concediului minim de patru săptămâni specific UE, și nu săptămânii suplimentare prevăzute de legiuitorul național. Acest lucru, de exemplu, ar fi relevant dacă cea de a cincea săptămână de concediu anual plătit ar fi acordată numai angajaților în vârstă de 50 de ani sau mai mult. Se presupune că principiul Uniunii privind nediscriminarea pe criterii de vârstă nu ar fi aplicabil acestei diferențe de tratament bazate pe vârstă, deoarece a cincea săptămână nu s-ar califica drept „punere în aplicare a dreptului Uniunii”.

Cu toate acestea, actul juridic al Uniunii în cauză ar putea prevedea în mod explicit ca suprareglementarea de la nivel național să intre sub incidența dreptului UE și, prin urmare, să respecte cartă. În acest scenariu, este clar că dreptul UE, inclusiv drepturile fundamentale ale UE, se aplică.

Exemplu: suprareglementarea calificată drept „punere în aplicare a dreptului Uniunii”

Articolul 4 alineatul (1) din Directiva serviciilor mass-media audiovizuale prevede că „[s]tatele membre își păstrează libertatea de a solicita furnizorilor de servicii mass-media aflați sub jurisdicția lor să respecte norme mai detaliate sau mai stricte în domeniile coordonate de prezenta directivă, *cu condiția ca normele respective să fie conforme cu legislația Uniunii*” (subliniere adăugată)¹¹⁶. În acest caz, chiar din directivă rezultă că măsurile de protecție mai stricte în temeiul dreptului intern

¹¹⁶ *Directiva 2010/13/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 10 martie 2010 privind coordonarea anumitor dispoziții stabilite prin acte cu putere de lege sau acte administrative în cadrul statelor membre cu privire la furnizarea de servicii mass-media audiovizuale*, JO L 95, 15.4.2010, pp. 1-24, și rectificarea, JO L 263, 6.10.2010, p. 15.

intră în domeniul de aplicare al dreptului UE. În consecință, cartea se aplică nu numai cerințelor minime ale directivei, ci și suprareglementării de la nivel național¹¹⁷.

- Este posibil ca măsurile de protecție mai stricte ale dreptului intern să poată fi supuse unei interdicții a Uniunii. În acest caz, cartea se aplică suprareglementării la nivel național, deoarece aceste măsuri necesită autorizare din partea UE pe baza unor posibile motive de justificare. Pentru mai multe detalii, vezi [Situția B.2](#).

Excepție: clauze de standstill

- Uneori, actele juridice ale UE autorizează statele membre să păstreze anumite dispoziții ale legislației lor naționale anterioare care, fără această autorizare, ar fi incompatibile cu respectivul act juridic al Uniunii.
- În măsura în care un stat membru păstrează astfel de dispoziții, acesta nu pune în aplicare dreptul Uniunii în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă. Mai degrabă, ca în cazul suprareglementării, această excepție recunoaște puterea pe care statele membre o au (deja) în temeiul dreptului național.

Exemplu: o clauză de standstill în domeniul legislației fiscale

Directiva 77/388/CEE a Consiliului din 17 mai 1977 privind armonizarea legislațiilor statelor membre referitoare la impozitele pe cifra de afaceri nu a asigurat o armonizare totală. Motivul este că această așa-numită A șasea directivă, în temeiul articolului 28 alineatul (3) litera (b), autorizează fără rezerve statele membre să mențină anumite dispoziții ale legislației lor naționale anterioare celei de A șasea directive care, fără această autorizare, ar fi incompatibile cu directiva amintită. În consecință, CJUE a precizat că „în măsura în care un stat membru păstrează astfel de dispoziții, acesta nu transpune a șasea directivă și, prin urmare, nu încalcă nici această directivă, nici principiile comunitare generale pe care statele membre, potrivit deciziei în cauza *Klensch*, trebuie să le respecte atunci când pun în aplicare legislația comunitară”¹¹⁸.

117 CJUE, C-234/12, *Sky Italia Srl împotriva Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni*, 18 iulie 2013, punctul 14.

118 CJUE, C-36/99, *Idéal tourisme SA împotriva Statului belgian*, 13 iulie 2000, punctele 37 și 38.

Introducerea sau utilizarea de dispoziții naționale cu privire la căi de atac, sancțiuni și executări care se vor aplica în ceea ce privește actul juridic al UE în cauză sau în ceea ce privește legislația națională care transpune respectivul act juridic al UE (Situția A.4)

Măsurile naționale care sunt utilizate pentru a garanta aplicarea și eficacitatea dreptului UE (sancțiuni, căi de atac și executări) se califică drept „punere în aplicare a dreptului Uniunii” în sensul articolului 51 alineatul (1). Drepturile fundamentale ale UE se aplică acestor măsuri naționale dacă sunt utilizate în acest context. Această regulă se aplică, în mod normal, indiferent dacă actul juridic al Uniunii în cauză conține sau nu dispoziții specifice (obligatii) privind eficacitatea (sancțiuni, căi de atac și executări) dreptului UE.

Tratatul privind Uniunea Europeană, articolul 4 alineatul (3)

În temeiul principiului cooperării loiale, Uniunea și statele membre se respectă și se ajută reciproc în îndeplinirea misiunilor care decurg din tratate.

Statele membre adoptă orice măsură generală sau specială pentru asigurarea îndeplinirii obligațiilor care decurg din tratate sau care rezultă din actele instituțiilor Uniunii.

Statele membre facilitează îndeplinirea de către Uniune a misiunii sale și se abțin de la orice măsură care ar putea pune în pericol realizarea obiectivelor Uniunii.

Obligația de a lua toate măsurile necesare pentru ca actele juridice ale Uniunii să devină efective

- Obligația statelor membre de a pune în aplicare obligațiile specifice (materiale și procedurale) ale actelor juridice ale Uniunii este însoțită de obligația de a lua toate măsurile necesare pentru ca actele juridice ale Uniunii să fie efective în cadrul ordinii lor juridice naționale.
- Există o obligație de punere în aplicare a legislației UE astfel încât părțile individuale să poată invoca drepturile care le sunt conferite de legislația UE. Această obligație există întotdeauna, chiar dacă actele juridice ale UE nu conțin dispoziții

specifice privind sancțiunile, căile de atac și executarea¹¹⁹. Există o obligație generală privind eficacitatea dreptului UE care derivă din principiul cooperării loiale, astfel cum este prevăzut la articolul 4 alineatul (3) din TUE. Din jurisprudența CJUE rezultă că acest lucru implică obligația de a asigura eficacitatea dreptului UE¹²⁰. Exemple mai specifice ale acestui principiu se regăsesc la articolul 19 alineatul (1) și la articolul 325 din TFUE, precum și în dispozițiile legislației secundare a UE.

- Măsurile naționale care sunt preconizate sau utilizate pentru a garanta aplicarea și eficacitatea dreptului UE se califică drept „punere în aplicare a dreptului UE” în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă¹²¹. Aceste măsuri includ sancțiuni (penale sau administrative) pentru încălcarea dreptului UE, căi de atac pentru asigurarea protecției juridice a drepturilor individuale în temeiul dreptului Uniunii, norme procedurale care reglementează astfel de acțiuni, măsuri privind rambursarea taxelor percepute cu încălcarea dreptului UE și măsuri care să penalizeze comportamente dăunătoare intereselor financiare ale Uniunii.
- Aceste tipuri de măsuri se califică drept „de punere în aplicare a dreptului Uniunii”, indiferent dacă acestea sunt sau nu adoptate pentru transpunerea dreptului UE în legislația națională¹²². Acestea pot fi, de asemenea, măsuri generale de drept penal sau de drept procedural care se încadrează în competențele suverane

119 Vezi, de exemplu, *Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă*, JO L 303, 2.12.2000, pp. 16-22, articolul 9. Exemple din jurisprudența CJUE de cauze în care cartă sau principiile generale ale dreptului Uniunii s-au aplicat chiar dacă nu exista o obligație specifică în legislația secundară pentru a asigura eficacitatea dreptului UE (de exemplu, prin sancționarea neconformității): CJUE, C-262/99, *Paraskevas Louloudakis împotriva Elliniko Dimosio*, 12 iulie 2001, punctul 67; CJUE, C-430/05, *Nttonik Anonymi Etaireia Emporias H/Y, Logismikou kai Paroxis Ypiresion Michanografisis și Ioannis Michail Pikoulas împotriva Epitropi Kefalaiagoras*, 5 iulie 2007, punctele 50, 52 și 53; CJUE, C-546/09, *Aurubis Bulgaria AD împotriva Nachalnik na Mitnitsa Stolichna*, 31 martie 2011, punctul 41; CJUE, C-405/10, *Proces penal împotriva Özlem Garenfeld*, 10 noiembrie 2011, punctul 48; CJUE, C-682/15, *Berlioz Investment Fund SA împotriva Directeur de l'administration des contributions directes* [GC], 16 mai 2017, punctul 41.

120 CJUE, C-177/95, *Ebony Maritime SA și Loten Navigation Co. Ltd împotriva Prefetto della Provincia di Brindisi și alții*, 27 februarie 1997, punctul 35; CJUE, C-186/98, *Procese penale împotriva Maria Amélia Nunes și Evangelina de Matos*, 8 iulie 1999, punctul 14; CJUE, C-432/05, *Unibet (Londra) Ltd și Unibet (International) Ltd împotriva Justitiekanslern* [GC], 13 martie 2007, punctul 38; CJUE, C-268/06, *Impact împotriva Minister for Agriculture and Food și alții* [GC], 15 aprilie 2008, punctul 44.

121 CJUE, C-617/10, *Åklagaren împotriva Hans Åkerberg Fransson* [GC], 26 februarie 2013, punctele 26 și 27.

122 CJUE, C-218/15, *Procedura penală împotriva Gianpaolo Paoletti și alții*, 6 octombrie 2016, punctul 18.

naționale ale statelor membre, dar numai atât timp cât acestea sunt utilizate în contextul dreptului UE.

Exemplu: sancțiuni administrative pentru neconformitatea cu dreptul UE

Directiva 2001/34/CE privind admiterea valorilor mobiliare la cota oficială a unei burse de valori și informațiile care trebuie publicate cu privire la aceste valori mobiliare nu prevede în mod expres un sistem de sancțiuni în cazul în care informațiile incluse în cotație se dovedesc inexacte sau înșelătoare. Prin urmare, statele membre sunt împuternicite să aleagă sancțiunile pe care le consideră adecvate. În cauza *Ntinionik și Pikoulas*, CJUE a declarat că exercitarea acestei competențe trebuie să fie în conformitate cu principiile generale de drept¹²³.

Exemplu: sancțiuni penale pentru neconformitatea cu dreptul UE

Un alt exemplu este Regulamentul (CE) nr. 1013/2006 privind transferurile de deșeuri¹²⁴. Măsurile penale naționale care sancționează nerespectarea dispozițiilor acestui regulament se califică drept „punere în aplicare” în sensul articolului 51. În cauza *Garenfeld*, s-a ajuns la concluzia că Codul penal german se califică drept punere în aplicare în contextul acestui regulament și că s-a aplicat articolul 49 alineatul (1) din cartă (principiul legalității infracțiunilor și pedepselor)¹²⁵.

CJUE a statuat: „Acest principiu [principiul legalității infracțiunilor și pedepselor], pe care statele membre sunt, în special, obligate să îl respecte atunci când stabilesc o pedeapsă pentru a sancționa nerespectarea dispozițiilor dreptului Uniunii, presupune ca legea să definească în mod clar infracțiunile și pedepsele pentru acestea. Condiția menționată este îndeplinită numai atunci când justițiabilul poate ști, plecând de la textul dispoziției pertinente și, dacă este cazul, cu ajutorul interpretării care este dată acestui text de către instanțe, care sunt acțiunile și omisiunile care angajează răspunderea sa penală”.

- Rămâne de stabilit în jurisprudența CJUE dacă aceeași abordare se aplică sau nu măsurilor de drept *civil* împotriva unor entități private pentru încălcarea normelor care se bazează pe dreptul UE (de exemplu, răspunderea civilă). Aceste tipuri

123 CJUE, C-430/05, *Ntinionik Anonymi Etaireia Emporias H/Y, Logismikou kai Paroxis Ypiresion Michanografisis și Ioannis Michail Pikoulas împotriva Epitropi Kefalaiaagoras*, 5 iulie 2007, punctele 50, 52 și 53.

124 *Regulamentul (CE) nr. 1013/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 14 iunie 2006 privind transferurile de deșeuri*, JO L 190, 12.7.2006, pp. 1-98.

125 CJUE, C-405/10, *Proces penal împotriva Özlem Garenfeld*, 10 noiembrie 2011, punctul 48.

de măsuri, indiferent dacă ar trebui să fie considerate măsuri cu caracter de despăgubire (reparație) și/sau ca fiind de natură punitivă, ar putea fi calificate drept „măsuri de punere în aplicare”¹²⁶. Cu toate acestea, cauza *Miravittles și alții* ar putea indica o abordare mai strictă din partea Curții¹²⁷. Desigur, aceste acte naționale se califică drept „măsuri de punere în aplicare” câtă vreme actele legislative ale UE le prevăd în mod expres.

Exemplu: sancțiuni civile pentru neconformitatea cu dreptul UE

Conform articolului 12 din A unsprezecea directivă a Consiliului privind publicitatea sucursalelor înființate într-un stat membru, statele membre trebuie să prevadă sancțiuni adecvate în cazul neîndeplinirii obligațiilor de publicitate prevăzute în directivă¹²⁸. În cauza *Texdata Software*, CJUE a considerat că legislația austriacă care impune o sancțiune periodică pentru nerespectarea obligației de publicitate prevăzute în A unsprezecea directivă constituie un caz de „punere în aplicare a dreptului Uniunii” în sensul articolului 5 alineatul (1) din cartă. Drept urmare, dispozițiile Codului comercial austriac trebuiau să respecte cartă¹²⁹.

Un act juridic al UE se referă la concepte de drept intern (Situția A.5)

În această situație, drepturile fundamentale ale UE se aplică conceptelor naționale (eventual preexistente) dacă sunt utilizate în combinație cu actul juridic al Uniunii în cauză sau cu legislația națională de transpunere a acestui act juridic al Uniunii.

Trimiteri la concepte de drept intern de către legiuitorul UE

- Dispozițiile actelor juridice ale Uniunii se pot referi la concepte de drept intern – de exemplu, în absența armonizării la nivelul UE. Astfel, legiuitorul UE „împrumută” concepte de drept intern care țin de competența statelor membre.
- Rezultatul este că legislația sau actele de politică care utilizează astfel de concepte naționale existente pot conduce la situații în care statele membre pun în

126 Concluziile avocatului general Bot din 27 iulie 2017, punctul 53, în CJUE, C-243/16, *Antonio Miravittles Ciurana și alții/Contimark SA și Jordi Socias Gispert*, 14 decembrie 2017.

127 CJUE, C-243/16, *Antonio Miravittles Ciurana și alții împotriva Contimark SA și Jordi Socias Gispert*, 14 decembrie 2017, punctele 33 și 34.

128 *A unsprezecea Directivă 89/666/CEE a Consiliului din 21 decembrie 1989 privind publicitatea sucursalelor înființate într-un stat membru de anumite forme de societăți comerciale care intră sub incidența legislației unui alt stat*, JO L 395, 30.12.1989, pp. 36-39.

129 CJUE, C-418/11, *Texdata Software GmbH*, 26 septembrie 2013, punctele 71-75.

aplicare dreptul UE în sensul articolului 51, dar numai dacă aceste concepte sunt invocate în cadrul dispozițiilor UE în cauză¹³⁰.

- În calitate de legiuitor național, este necesar așadar să verificăm dacă aceste concepte naționale sunt conforme cu cartă atunci când acestea se aplică în contextul dreptului UE.

Exemplu: insolvabilitatea

Directiva privind protecția salariaților în caz de insolvență prevede că aceasta nu aduce atingere dreptului național în ceea ce privește definirea unor termeni precum „angajat”, „angajator” și „remunerație”. Prin urmare, directiva se referă la legislația națională; de aceea, cade în sarcina dreptului intern să precizeze acești termeni și să îi definească. Dacă aceste concepte juridice naționale sunt utilizate în contextul acestei directive, drepturile fundamentale ale UE se aplică indiferent dacă aceste concepte sunt introduse în noua legislație națională destinată în mod specific transpunerii directivei sau dacă acestea sunt concepte juridice naționale existente (de exemplu, în dreptul muncii)¹³¹.

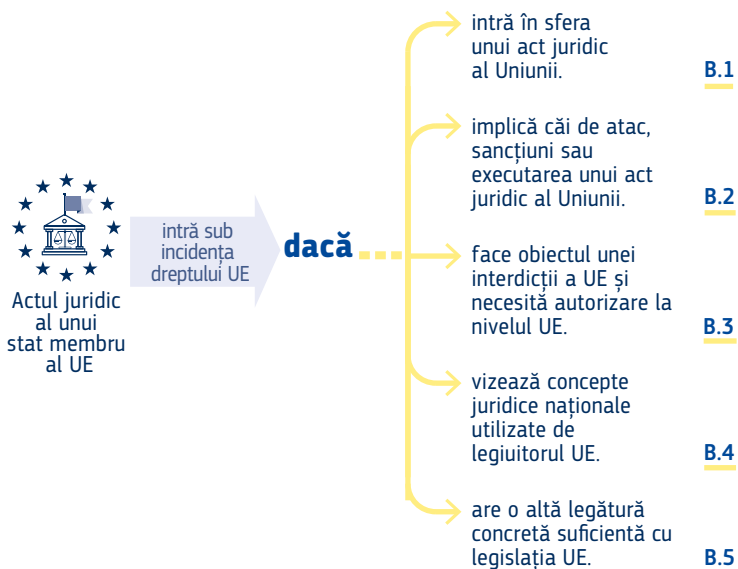
Calea B: Propuneri legislative în afara procesului de transpunere a actelor juridice ale UE

- Legislația națională care nu este adoptată pentru punerea în aplicare a dreptului UE și care are o origine pur națională poate implica „punerea în aplicare a dreptului Uniunii” în mai multe situații (vezi [figura 8](#)).
- În cazul propunerilor legislative care au o origine pur națională și care nu au fost inițiate ca urmare a unor acte juridice ale Uniunii, posibila forță obligatorie a cartei ar putea să fie necunoscută sau mai puțin cunoscută.
- Totuși, chiar și în scenariile în care statele membre legiferează în limitele competențelor sau legiferează fără intenția de a transpune legislația UE în legislația internă, cartă se poate aplica.

¹³⁰ Vezi, de exemplu, CJUE, C-442/00, *Ángel Rodríguez Caballero împotriva Fondo de Garantía Salarial (Fogasa)*, 12 decembrie 2002, punctele 29-32; CJUE, C-177/05, *María Cristina Guerrero Pecino împotriva Fondo de Garantía Salarial (Fogasa)*, 13 decembrie 2005, punctele 25 și 26.

¹³¹ CJUE, C-520/03, *José Vicente Ojano Valero împotriva Fondo de Garantía Salarial (Fogasa)*, 16 decembrie 2004, punctele 4 și 34.

Figura 8: Situații de aplicare a cartei în afara procesului de transpunere a actelor juridice ale UE

Sursa: FRA, 2018

Măsura legislativă națională intră sub incidența unui act juridic al UE (Situția B.1)

Măsurile naționale care intră în domeniul de aplicare material, personal și temporal al actelor juridice ale Uniunii se califică drept punere în aplicare în sensul articolului 51, chiar și atunci când nu sunt destinate să pună în aplicare respectiva legislație¹³².

Neaplicarea ca aplicare în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă

- În esență, această formă de „punere în aplicare a dreptului Uniunii” poate fi privită ca o omisiune a punerii în aplicare. Legiuitorul național nu intenționează să pună în aplicare dreptul UE, însă ar trebui să o facă.

¹³² CJUE, C-555/07, *Seda Küçükdeveci împotriva Swedex GmbH & Co. KG* [GC], 19 ianuarie 2010, punctul 25.

Exemplu: un caz care implică Codul civil german

În cauza *Kücükdeveci*, legislația națională în cauză era Codul civil german (*Bürgerliches Gesetzbuch*), care cuprindea dispoziții privind termenul de preaviz pentru concediere¹³³. Această legislație nu a fost adoptată pentru a pune în aplicare dreptul UE. Totuși, CJUE a considerat că, în acest caz, legislația germană a intrat sub incidența dreptului Uniunii, întrucât condițiile de concediere sunt reglementate de Directiva 2000/78 /CE¹³⁴. În consecință, această directivă a avut drept efect aducerea legislației naționale în cauză sub incidența dreptului Uniunii. Ca urmare, s-a aplicat principiul general al nediscriminării pe criterii pe vârstă.

Simpla interacțiune cu actele juridice ale UE nu este suficientă

- Legislația în cauză ar trebui să intre cu adevărat sub incidența unui anumit act juridic al Uniunii, fie în ceea ce privește domeniul său de aplicare personal (cine este vizat?), domeniul său de aplicare material (care sunt situațiile acoperite?) sau aplicarea sa temporală. Simpla interacțiune a obiectului legislației naționale cu un act juridic al Uniunii nu este suficientă pentru a aduce această legislație națională sub incidența dreptului UE¹³⁵.

Exemplu: un caz care implică Codul penal spaniol

În cauza *Gueye și Sanchez*, întrebarea era dacă articolul 7 din cartă (respectarea vieții private și de familie) s-a aplicat sau nu în legătură cu o dispoziție din Codul penal spaniol (*Código Penal*) cu privire la efectele unei sancțiuni suplimentare care impune autorului infracțiunii să păstreze o anumită distanță și îi interzice să se apropie, în special, de victimă¹³⁶. CJUE a considerat că dreptul material intern în cauză nu putea fi evaluat în lumina dispozițiilor din cartă. În special, Decizia-cadru privind statutul victimelor în cadrul procedurilor penale¹³⁷ nu a avut ca efect

133 CJUE, C-555/07, *Seda Küçükdeveci împotriva Swedex GmbH & Co. KG* [GC], 19 ianuarie 2010.

134 *Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă*, JO L 303, 2.12.2000, pp. 16-22.

135 CJUE, C-206/13, *Cruciano Siragusa împotriva Regione Sicilia – Soprintendenza Beni Culturali e Ambientali di Palermo*, 6 martie 2014, punctul 24; CJUE, C-198/13, *Victor Manuel Julian Hernández și alții împotriva Reino de España (Subdelegación del Gobierno de España en Alicante) și alții*, 10 iulie 2014, punctele 25 și 37.

136 CJUE, cauzele conexe C-483/09 și C-1/10, *Procese penale împotriva Magatte Gueye (C-483/09) și Valentin Salmerón Sánchez (C-1/10)*, 15 septembrie 2011, punctul 69. Vezi, de asemenea, CJUE, C-117/14, *Grima Janet Nisttahuz Poclava împotriva Jose María Ariza Toledano (Taberna del Marqués)*, 5 februarie 2015, punctele 30-38 și 40-42.

137 *Decizia-cadru 2001/220/JAI a Consiliului din 15 martie 2001 privind statutul victimelor în cadrul procedurilor penale*, JO L 82, 22.3.2001, pp. 1-4.

aducerea legislației naționale în cauză sub incidența dreptului UE. Scopul deciziei-cadru a fost doar acela că, în cadrul procedurilor penale, ar trebui elaborate standarde minime pentru protecția victimelor infracțiunilor și că victimele ar trebui să beneficieze de un nivel ridicat de protecție, mai ales în ceea ce privește accesul la justiție. În plus, trebuie să se țină seama de faptul că, dacă un stat membru, în exercitarea propriilor competențe de aplicare a legii, se asigură că dispozițiile sale penale oferă protecție împotriva actelor de violență domestică, obiectivul este de a proteja nu numai interesele victimei, așa cum le percepe aceasta, ci și alte interese, mai generale, ale societății.

Măsura legislativă națională face obiectul unei interdicții prevăzute în dreptul UE și, prin urmare, trebuie să se bazeze pe o autorizare (justificare, derogare) în temeiul dreptului UE (Situția B.2)

Măsurile naționale care fac obiectul unei interdicții prevăzute în dreptul UE și se bazează pe o justificare în temeiul dreptului UE se califică drept „de punere în aplicare a dreptului Uniunii”¹³⁸.

Interzicerea și autorizarea

- Conceptul de punere în aplicare nu se aplică numai în situațiile în care un stat membru operează ca agent al UE (vezi [capitolul 4](#)). O altă formă de punere în aplicare are loc în situațiile în care un stat membru utilizează o excepție prevăzută de legislația UE pentru a justifica un act național care altfel ar fi interzis de dreptul UE. Aceste măsuri naționale necesită o autorizare în temeiul dreptului UE și, din acest motiv, se aplică drepturile fundamentale ale UE. Baza acestei forme de punere în aplicare este că este posibil ca dreptul UE să nu autorizeze statele membre să adopte măsuri care încalcă cartea¹³⁹.

138 CJUE, C-260/89, *Elliniki Radiophonia Tiléorassi AE și Panellinia Omospondia Syllogon Prossopikou împotriva Dimotiki Etairia Pliroforissis și Sotirios Kouvelas și Nicolaos Avdellas și alții*, 18 iunie 1991, punctele 41-43; CJUE, C-201/15, *Anonymi Geniki Etairia Tsimenton Iraklis (AGET Iraklis) împotriva Ypourgos Ergasias, Koinonikis Asfalis kai Koinonikis Allilengyis* [GC], 21 decembrie 2016, punctele 62-64.

139 CJUE, C-235/14, *Safe Interenvios, SA împotriva Liberbank, SA și alții*, 10 martie 2016, punctul 109; CJUE, C-260/89, *Elliniki Radiophonia Tiléorassi AE și Panellinia Omospondia Syllogon Prossopikou împotriva Dimotiki Etairia Pliroforissis și Sotirios Kouvelas și Nicolaos Avdellas și alții*, 18 iunie 1991, punctele 41-43; CJUE, C-390/12, *Robert Pflieger și alții*, 30 aprilie 2014, punctele 30-37; CJUE, C-145/09, *Land Baden-Württemberg împotriva Panagiotis Tsakouridis* [GC], 23 noiembrie 2010, punctul 52.

- Conform jurisprudenței relevante acumulate până în prezent, această situație se materializează în cazul în care măsurile naționale:
 - constituie o discriminare bazată pe cetățenie în temeiul articolului 18 din TFUE;
 - constituie o restricție a liberei circulații a cetățenilor Uniunii (articolul 21 din TFUE), a persoanelor (articolele 45 și 49 din TFUE), a serviciilor (articolul 56 din TFUE) sau a capitalurilor (articolul 63 din TFUE) sau (măsuri cu efect echivalent unor) restricții cantitative la import și la export (articolele 34 și 35 din TFUE);
 - au efectul (potențial) de a priva cetățenii Uniunii de beneficiul efectiv al esenței drepturilor conferite de statutul de cetățean al Uniunii (articolul 20 din TFUE).
- Pentru a decide dacă o propunere legislativă implică această formă de „punere în aplicare a dreptului Uniunii”, este necesar mai întâi să se evalueze dacă propunerea legislativă națională face obiectul unei anumite interdicții prevăzute în dreptul UE¹⁴⁰.

Exemplu: reguli naționale privind închiderea magazinelor

Cauza *Pelckmans* s-a referit la legislația belgiană privind orarul de funcționare în comerț, meserii și servicii¹⁴¹. Potrivit CJUE, cartea nu s-a aplicat deoarece normele naționale privind închiderea magazinelor nu se califică, în mod normal, drept o restricție privind libera circulație a mărfurilor (articolele 34 și 36 din TFUE), dacă aceste norme sunt executorii împotriva tuturor operatorilor care desfășoară activități pe teritoriul național și care afectează, în același mod, în drept și în fapt, vânzarea de produse naționale și de produse din alte state membre.

Restricții în calea liberei circulații

- Măsurile naționale care se califică drept discriminare pe motiv de cetățenie în temeiul articolului 18 din TFUE, sau drept restricție în calea liberei circulații a cetățenilor Uniunii (articolul 21 din TFUE), a persoanelor (articolul 45 din TFUE), a serviciilor (articolul 56 din TFUE) sau a capitalurilor (articolul 63 din TFUE) sau în calea libertății de stabilire (articolul 49 din TFUE) sau drept (măsuri cu efect echivalent unor) restricții cantitative la import și la export (articolele 34 și 35 din TFUE) sunt interzise în principiu, cu excepția cazului în care statul membru poate justifica restricția în cauză.

¹⁴⁰ CJUE, C-159/90, *The Society for the Protection of Unborn Children Ireland Ltd împotriva Stephen Grogan și alții*, 4 octombrie 1991, punctele 27 și 31.

¹⁴¹ CJUE, C-483/12, *Pelckmans Turnhout NV împotriva Walter Van Gestel Balen NV și alții*, 8 mai 2014, punctele 24 și 25.

- O restricție privind libera circulație este justificată dacă este necesar să se urmărească un scop legitim în interes public. Pentru a evalua dacă propunerea legislativă în cauză este sau nu justificată în temeiul dreptului UE, cartă devine relevantă; normele naționale care se califică drept restricții în calea liberei circulații pot beneficia de excepții/justificări ale UE doar dacă sunt compatibile cu drepturile fundamentale ale Uniunii¹⁴².
- Actele legislative naționale care se califică drept restricții în calea liberei circulații trebuie să respecte cartă, chiar dacă se referă la domenii care țin de competența statelor membre.

Exemplu: interzicerea cuvintelor încrucișate

În cauza *Familiapress*, miza era reprezentată de legislația austriacă privind concurența neloială (*Gesetz über unlauteren Wettbewerb, UWG*)¹⁴³. UWG conținea o interdicție generală de a oferi consumatorilor cadouri care însoțesc vânzarea de bunuri sau prestarea de servicii. Această interdicție se aplică și editorilor de periodice care invitau consumatorii să participe la tragerile la sorți. Legalitatea acestei interdicții a fost contestată de un editor de ziare cu sediul în Germania. Acesta dorea să vândă în Austria publicații care le ofereau cititorilor șansa de a participa la jocuri (cuvinte încrucișate) cu premii. CJUE a considerat că interdicția reprezintă o restricție privind libera circulație a mărfurilor (o măsură cu efect echivalent). Ulterior, Austria a trebuit să invoce un motiv justificativ.

Guvernul austriac a susținut că scopul legislației naționale în cauză era menținerea diversității presei. Pentru a decide dacă restricția în litigiu este justificabilă sau nu, CJUE a evaluat dacă menținerea diversității presei a putut constitui o cerință imperativă care să justifice o restricție privind libera circulație a mărfurilor și dacă a fost respectat principiul proporționalității. În plus, articolul 10 din CEaDO (libertatea de exprimare) a fost aplicat ca principiu general de drept al Uniunii. CJUE a considerat că interdicția în cauză ar putea afecta dreptul la libertatea de exprimare. Prin urmare, interdicția a trebuit să îndeplinească cerințele articolului 10 din CEaDO (adică faptul că era prevăzută de lege și era necesară într-o societate democratică) pentru a fi justificată în temeiul dreptului UE.

142 CJUE, C-98/14, *Berlington Hungary Tanácsadó és Szolgáltató Kft. și alții împotriva Magyar Állam*, 11 iunie 2015, punctul 74; CJUE, C-201/15, *Anonymi Geniki Etairia Tsimenton Iraklis (AGET Iraklis) împotriva Ypourgos Ergasias, Koinonikis Asfalisis kai Koinonikis Allilengyis* [GC], 21 decembrie 2016, punctul 63.

143 CJUE, C-368/95, *Vereinigte Familiapress Zeitungsverlags- und vertriebs GmbH împotriva Heinrich Bauer Verlag*, 26 iunie 1997.

Golirea de substanță a drepturilor privind cetățenia Uniunii

Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, articolul 20

Se instituie cetățenia Uniunii. Este cetățean al Uniunii orice persoană care are cetățenia unui stat membru. Cetățenia Uniunii nu înlocuiește cetățenia națională, ci se adaugă acesteia. [...]

Aceste drepturi se exercită în condițiile și limitele definite prin tratate și prin măsurile adoptate pentru punerea în aplicare a acestora.

- Măsurile naționale care au efectul de a priva cetățenii Uniunii de beneficiul efectiv al esenței drepturilor conferite acestora de statutul lor de cetățeni ai Uniunii sunt, în principiu, interzise de articolul 20 din TFUE¹⁴⁴. Cu toate acestea, ca și în cazul dispozițiilor privind libera circulație, articolul 20 din TFUE permite posibilitatea unei justificări a derogării.
- Statele membre pot invoca o excepție legată, în special, de respectarea cerințelor de politică publică și de protejarea siguranței publice.
- Pentru a evalua dacă propunerea legislativă în cauză este sau nu justificată în temeiul dreptului UE, cartea devine relevantă; propunerea națională poate beneficia de excepții/justificări ale UE doar dacă ține seama de drepturile fundamentale ale Uniunii¹⁴⁵.

Exemplu: permisul de ședere al unui tată al unui cetățean al UE

Domnul Rendón Marín, cetățean columbian, a avut drept de îngrijire și custodie exclusiv asupra copiilor săi în Spania. Totuși, din cauza cazierului său judiciar, i s-a refuzat un permis de ședere și a fost expulzat de pe teritoriul spaniol și, prin urmare, de pe teritoriul UE, pe care cei doi copii minori, persoanele aflate în întreținerea sa, au fost nevoite să-l părăsească drept consecință. Instanța de trimitere nu a putut să statueze cu certitudine, având în vedere articolul 20 din TFUE, dacă într-o astfel de situație legislația națională ar putea să interzică, fără nicio posibilitate de derogare, acordarea unui permis de ședere. Întrucât CJUE a recunoscut

144 CJUE, C-34/09, *Gerardo Ruiz Zambrano împotriva Office national de l'emploi (ONEm)* [GC], 8 martie 2011; CJUE, C-87/12, *Kreshnik Ymeraga și alții împotriva Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration*, 8 mai 2013.

145 CJUE, C-304/14, *Secretary of State for the Home Department împotriva CS* [GC], 13 septembrie 2016, punctul 36; CJUE, C-165/14, *Alfredo Rendón Marín împotriva Administración del Estado* [GC], 13 septembrie 2016, punctul 81.

că articolul 20 din TFUE nu a împiedicat statele membre să invoce siguranța publică, aceasta a subliniat că articolul 7 din cartă (respectarea vieții private și de familie), coroborat cu obligația de a ține seama de interesul superior al copilului, recunoscut la articolul 24 alineatul (2) din cartă, trebuie respectat¹⁴⁶.

Măsura legislativă națională implică căi de atac, sancțiuni sau executări care pot fi aplicate în legătură cu acte juridice ale UE (Situția B.3)

Măsurile naționale care sunt utilizate pentru a garanta aplicarea și eficacitatea dreptului UE (sancțiuni, căi de atac și executări) se califică drept „punere în aplicare a dreptului Uniunii” în sensul articolului 51 alineatul (1). Drepturile fundamentale ale UE se aplică acestor măsuri naționale dacă sunt utilizate în acest context.

Pentru mai multe detalii și aspecte prioritare de luat în calcul cu privire la astfel de măsuri, vezi explicația pentru [Situția A.4](#).

Măsura legislativă națională implică un concept juridic care a fost utilizat într-un act juridic al UE (Situția B.4)

Uneori, un act juridic al Uniunii se referă la concepte de drept național. Drepturile fundamentale ale UE se aplică acestor concepte naționale dacă sunt utilizate în combinație cu actul juridic al Uniunii în cauză sau cu legislația națională de transpunere a acestui act juridic al Uniunii¹⁴⁷.

Pentru mai multe detalii și aspecte prioritare de luat în calcul cu privire la astfel de măsuri, vezi explicațiile pentru [Situția A.5](#).

Măsura legislativă națională implică trimiteri voluntare la (concepte din) dreptul UE (Situția B.5)

Carta nu se aplică în situațiile în care legiuitorul național – în contextul reglementării situațiilor pur interne – se referă în mod voluntar la dispoziții sau concepte ale dreptului Uniunii.

¹⁴⁶ CJUE, C-165/14, *Alfredo Rendón Marín împotriva Administración del Estado* [GC], 13 septembrie 2016, punctele 66 și 81.

¹⁴⁷ Vezi, de exemplu: CJUE, C-442/00, *Ángel Rodríguez Caballero împotriva Fondo de Garantía Salarial (Fogasa)*, 12 decembrie 2002, punctele 29-32; CJUE, C-520/03, *José Vicente Ojano Valero împotriva Fondo de Garantía Salarial (Fogasa)*, 16 decembrie 2004, punctul 34; CJUE, C-177/05, *María Cristina Guerrero Pecino împotriva Fondo de Garantía Salarial (Fogasa)*, 13 decembrie 2005, punctele 25 și 26.

O trimitere voluntară la dreptul UE nu se califică drept „punere în aplicare a dreptului Uniunii”

- Simpla trimitere la concepte de drept al Uniunii nu aduce măsurile naționale sub incidența dreptului UE¹⁴⁸.
- În consecință, în temeiul dreptului Uniunii, în această situație statele membre nu au obligația de a respecta drepturile fundamentale ale UE.

Notă privind competența CJUE

- Trebuie remarcat faptul că, în anumite circumstanțe, CJUE are competența de a interpreta dispoziții sau concepte ale dreptului Uniunii în temeiul articolului 267 din TFUE (procedura preliminară), chiar dacă situația în cauză nu este reglementată direct de dreptul Uniunii (de exemplu, dacă referirea națională la dreptul UE este „directă și necondiționată”).
- Baza acestei abordări este aceea că este în interesul ordinii juridice a Uniunii să se prevină viitoarele diferențe de interpretare a dispozițiilor sau conceptelor preluate din dreptul Uniunii, deoarece acestea ar trebui interpretate în mod uniform, indiferent de circumstanțele în care acestea urmează să se aplice¹⁴⁹. În procesul de interpretare a dispozițiilor Uniunii, cartea poate juca un rol de instrument interpretativ¹⁵⁰.

148 CJUE, C-482/10, *Teresa Cicala împotriva Regione Siciliana*, 21 decembrie 2011, punctul 17 și dictum.

149 CJUE, C-28/95, *A. Leur-Bloem împotriva Inspecteur der Belastingdienst/Ondernemingen Amsterdam 2*, 17 iulie 1997, punctul 34; CJUE, C-482/10, *Teresa Cicala împotriva Regione Siciliana*, 21 decembrie 2011, punctele 17-20.

150 Acest lucru devine evident și în ceea ce privește legislația națională. Vezi FRA (2018), *Challenges and opportunities for the implementation of the Charter of Fundamental Rights*, Avizul nr. 04/2018 al Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, Viena.

Existența competențelor UE nu este suficientă în sine

- Simplul fapt că obiectul unei propuneri legislative naționale se încadrează într-un domeniu în care Uniunea Europeană are competență nu este suficient pentru a pune în aplicare drepturile fundamentale ale UE¹⁵¹.

Propunerea legislativă națională se încadrează într-un domeniu în care UE are competențe (Situația B.6)

Simplul fapt că o propunere legislativă națională se încadrează într-un domeniu în care UE are competență nu este suficient pentru a pune în aplicare drepturile fundamentale ale UE¹⁵².

Exemplu: legislația spaniolă în domeniul muncii

Cauza *Poclava* s-a referit la legislația spaniolă care stabilește și reglementează contractele de muncă pe durată nedeterminată și care prevede o perioadă de probă de un an, pentru a veni în sprijinul antreprenorilor¹⁵³. CJUE a considerat că, deși protecția lucrătorilor în cazul rezilierii unui contract de muncă este unul dintre mijloacele de atingere a obiectivelor prevăzute la articolul 151 din TFUE și chiar dacă legiuitorul UE are competență în acest domeniu în conformitate cu condițiile prevăzute la articolul 153 alineatul (2) din TFUE, situațiile care nu au făcut obiectul măsurilor adoptate în temeiul acestor dispoziții nu intră sub incidența dreptului UE.

- Existența competenței UE în domeniul respectiv devine relevantă numai dacă sunt îndeplinite două condiții:
 - UE și-a exercitat competența prin adoptarea de măsuri legislative;
 - măsura națională intră în domeniul de aplicare exact al acestor măsuri legislative ale UE (pentru detalii, vezi [Situația B.1](#)).

Există un alt tip de legătură între propunerea legislativă națională și dispozițiile dreptului UE (Situația B.7)

Drepturile fundamentale ale UE se aplică numai dacă această legătură cu dreptul Uniunii implică faptul că propunerea națională se referă la aplicarea dreptului UE.

151 CJUE, C-198/13, *Victor Manuel Julian Hernández și alții împotriva Reino de España (Subdelegación del Gobierno de España en Alicante) și alții*, punctul 46. Vezi totuși sugestia extinsă a avocatului general Sharpston în concluziile sale în cauza C-34/09, *Gerardo Ruiz Zambrano împotriva Office national de l'emploi (ONEm)*, 30 septembrie 2010, punctul 163.

152 CJUE, C-198/13, *Victor Manuel Julian Hernández și alții împotriva Reino de España (Subdelegación del Gobierno de España en Alicante) și alții*, 10 iulie 2014, punctul 46.

153 CJUE, C-117/14, *Grima Janet Nisttahuz Poclava împotriva Jose María Ariza Toledano (Taberna del Marqués)*, 5 februarie 2015, punctul 41.

Evaluarea altor legături cu UE în lumina rațiunii care stă la baza articolului 51 alineatul (1) din cartă

- Dacă, pe baza situațiilor descrise mai sus, nu ajungeți la concluzia că se aplică drepturile fundamentale ale UE, există probabilitatea ca acestea chiar să nu se aplice.
- Cu toate acestea, dacă ați identificat un alt fel de legătură cu UE, nu este exclus ca această legătură să poată declanșa aplicarea drepturilor fundamentale ale UE.
- Pentru o evaluare finală, este necesar să se țină cont de raționamentul care stă la baza articolului 51 alineatul (1) din cartă, și anume garantarea faptului că drepturile fundamentale ale UE nu sunt încălcate în domeniile de activitate ale UE, fie prin acțiuni la nivelul UE, fie prin punerea în aplicare a dreptului UE de către statele membre (vezi [capitolul 4](#))¹⁵⁴.

8 Verificarea conformității cu cartă

- Acest capitol conține 11 întrebări menite să verifice compatibilitatea propunerilor legislative naționale cu drepturile fundamentale.
- El se concentrează doar pe drepturile fundamentale ale UE ca principii generale ale dreptului UE și ale cartei. Drepturile fundamentale ale UE se regăsesc și în dispoziții ale tratatelor¹⁵⁵, precum și în legislația UE secundară¹⁵⁶. Dacă o propunere legislativă intră în sfera de aplicare a unor astfel de dispoziții din legislația UE, ar trebui luate în considerare și cerințele specifice ale acestor dispoziții.
- În teoria și practica juridică, ordinea și sfera exactă a etapelor de urmat și a întrebărilor de adresat în cadrul respectării drepturilor omului diferă. Nici jurisprudența nu este pe deplin consecventă în această privință. Această listă de verificare nu are scopul de a stabili vreun „model”; mai degrabă, obiectivul este de a oferi asistență utilizatorului atunci când se evaluează dimensiunile relevante ale drepturilor omului în legătură cu o propunere legislativă specifică.

¹⁵⁴ CJUE, C-206/13, *Cruciano Siragusa împotriva Regione Sicilia – Soprintendenza Beni Culturali e Ambientali di Palermo*, 6 martie 2014, punctul 31.

¹⁵⁵ Vezi articolul 157 din versiunea consolidată a Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE), JO C 326, 26.10.2012.

¹⁵⁶ Vezi, de exemplu, *Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă*, JO L 303, 2.12.2000, pp. 16-22.

Etapa I: Identificarea limitărilor asupra drepturilor fundamentale

Carta drepturilor fundamentale, articolul 52 alineatul (1)

Orice restrângere a exercițiului drepturilor și libertăților recunoscute prin prezenta carte trebuie să fie prevăzută de lege și să respecte substanța acestor drepturi și libertăți. Prin respectarea principiului proporționalității, pot fi impuse restrângeri numai în cazul în care acestea sunt necesare și numai dacă răspund efectiv obiectivelor de interes general recunoscute de Uniune sau necesității protejării drepturilor și libertăților celorlalți.

1. Propunerea limitează drepturile fundamentale ale UE?

- Sunt drepturile afectate de măsura națională propusă?
- Verificați conținutul exact al drepturilor fundamentale relevante, cu ajutorul surselor de interpretare menționate în [capitolul 6](#). Acest lucru vă ajută să înțelegeți dacă propunerea restrânge sau nu exercitarea drepturilor fundamentale recunoscute în carte.

Exemple: Limitări impuse drepturilor

Un exemplu de limitare menționată la articolul 15 alineatul (1) din carte (dreptul la muncă și dreptul de a exercita o ocupație aleasă sau acceptată în mod liber) este o interdicție impusă unui pilot care continuă să zboare după ce atinge vârsta de 65 de ani. În același timp, o astfel de interdicție reprezintă un tratament discriminatoriu bazat pe vârstă [articolul 21 alineatul (1) din carte]¹⁵⁷.

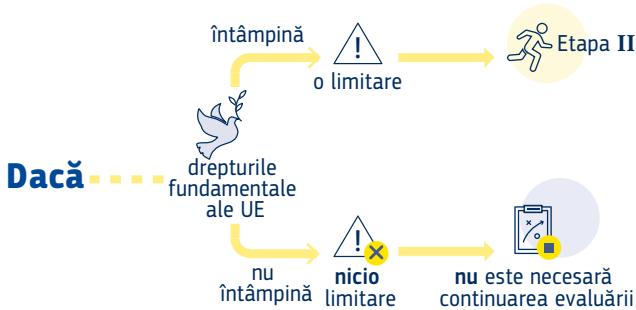
Un exemplu de limitare a exercitării dreptului de vot [articolul 39 alineatul (2) din carte] este legislația națională care menționează privarea de dreptul de vot în cazul unei condamnări¹⁵⁸.

Un exemplu de limitare a dreptului la respectarea vieții private (articolul 7 din carte) este pregătirea și utilizarea raportului de expertiză al unui psiholog în contextul unei cereri de protecție internațională referitoare la orientarea sexuală

157 CJUE, C-190/16, *Werner Fries împotriva Lufthansa CityLine GmbH*, 5 iulie 2017, punctele 34 și 71.

158 CJUE, C-650/13, *Thierry Delvigne împotriva Commune de Lesparre Médoc și Préfet de la Gironde* [GC], 6 octombrie 2015, punctul 45.

a reclamantului¹⁵⁹. Acest lucru este valabil chiar dacă efectuarea testelor psihologice pe care se bazează raportul experților este condiționată în mod oficial de consimțământul persoanei în cauză. Potrivit CJUE, în contextul unei proceduri de azil, trebuie avut în vedere că acest consimțământ nu este acordat neapărat în mod liber, fiind impus *de facto* sub presiunea împrejurărilor în care se găsesc solicitanții de protecție internațională.

Un exemplu de limitare a libertății de a desfășura o activitate comercială (articolul 16 din cartă) este obligația anumitor persoane impozabile de a furniza o garanție în vederea înregistrării în scopuri de TVA (care poate ajunge până la 500 000 EUR). CJUE a considerat acest aspect, în contextul *BB Construct*, o constrângere care restricționează utilizarea neîngrădită a resurselor financiare ale întreprinderii și, astfel, o atingere adusă libertății de a desfășura o activitate comercială¹⁶⁰.

Etapa II: Evaluarea faptului dacă sunt permise limitări sau nu

2. Pot drepturile fundamentale afectate să fie supuse unor limitări?

- Verificați dacă există un drept absolut în discuție prevăzut în cartă.

¹⁵⁹ CJUE, C-473/16, *F împotriva Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, 25 ianuarie 2018, punctele 52-54.

¹⁶⁰ CJUE, C-534/16, *Finančné riaditeľstvo Slovenskej republiky împotriva BB construct s. r. o.*, 26 octombrie 2017, punctul 38.

- Carta nu identifică în mod explicit drepturile absolute. Pe baza Explicațiilor cu privire la cartă¹⁶¹, a CEaDO și a jurisprudenței instanțelor europene, se arată că demnitatea umană (articolul 1 din cartă)¹⁶², interzicerea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante (articolul 4 din cartă)¹⁶³, interzicerea sclaviei și a muncii forțate [articolul 5 alineatele (1) și (2) din cartă]¹⁶⁴, libertatea de gândire, de conștiință și de religie [articolul 10 alineatul (1) din cartă]¹⁶⁵, prezumția de nevinovăție și dreptul la apărare (articolul 48 din cartă)¹⁶⁶, principiul legalității [articolul 49 alineatul (1) din cartă]¹⁶⁷ și dreptul de a nu fi judecat sau condamnat de două ori pentru aceeași infracțiune (articolul 50 din cartă)¹⁶⁸ pot fi considerate drepturi absolute.

161 Conform Explicațiilor cu privire la cartă, atât sensul, cât și domeniul de aplicare ale articolului 4, articolului 5 alineatele (1) și (2), articolului 10 alineatul (1), articolului 48 și articolului 49 alineatul (1) din cartă sunt aceleași cu cele ale articolelor corespunzătoare din Convenția europeană a drepturilor omului (CEaDO).

162 Conform Explicațiilor cu privire la cartă, niciunul dintre drepturile din cartă nu poate fi folosit pentru a aduce atingere demnității unei alte persoane, iar demnitatea persoanei umane face parte din esența drepturilor prevăzute în cartă. Prin urmare, aceasta trebuie să fie respectată, chiar și atunci când un drept este restricționat.

163 Corespunde articolului 3 din CEaDO. Această dispoziție nu conține o clauză de limitare. Este menționată în mod explicit ca fiind inderogabilă la articolul 15 alineatul (2) din CEaDO (articolul 15 se referă la derogarea în caz de urgență).

164 Corespunde articolului 4 din CEaDO. Această dispoziție nu conține o clauză de limitare. Este menționată în mod explicit ca fiind inderogabilă la articolul 15 alineatul (2) din CEaDO.

165 Corespunde articolului 9 alineatul (1) din CEaDO. Conform acestei dispoziții, numai dreptul la libertatea de a-și manifesta religia sau credința poate fi, în anumite condiții, limitat. Rețineți însă că articolul 15 din CEaDO nu menționează articolul 9 alineatul (1) ca fiind inderogabil.

166 Corespunde articolului 6 alineatele (2) și (3) din CEaDO. Această dispoziție nu conține clauze de limitare. Rețineți însă că articolul 15 din CEaDO nu menționează articolul 6 alineatele (2) și (3) ca fiind inderogabil.

167 Corespunde articolului 7 alineatul (1) din CEaDO. Această dispoziție nu conține o clauză de limitare. Este menționată în mod explicit ca fiind inderogabilă la articolul 15 alineatul (2) din CEaDO.

168 După cum o arată Explicațiile cu privire la cartă referitoare la articolul 50, potrivit articolului 4 din Protocolul nr. 7 la CEaDO, nu se poate face nicio derogare de la principiul *ne bis in idem*.

3. Sunt limitările prevăzute de lege?

- Verificați dacă limitările sunt sau nu prevăzute de lege; acest lucru se poate face fie prin dreptul național¹⁶⁹, fie prin acte juridice ale UE¹⁷⁰.
- Verificați dacă limitările sunt sau nu în mod adecvat accesibile și previzibile. Previzibilitatea este un criteriu de bază în elaborarea actelor juridice, fiind dezvoltată în detaliu în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.

Exemplu: accesibilitate și previzibilitate

Un act este accesibil dacă a fost publicat în mod corespunzător (de exemplu, legislația UE se publică în Jurnalul Oficial al UE). Previzibilitatea cere ca un act să fie formulat cu suficientă precizie pentru a permite cetățeanului să-și adapteze comportamentul la normă. Cetățenii trebuie să aibă posibilitatea de a prevedea, într-o măsură rezonabilă, consecințele pe care le implică o lege. De asemenea, legea trebuie să indice cu suficientă claritate sfera oricărei puteri de apreciere conferite autorităților competente care pun în aplicare legea¹⁷¹.

¹⁶⁹ Vezi, de exemplu, CJUE, C-650/13, *Thierry Delvigne împotriva Commune de Lesparre Médoc și Préfet de la Gironde* [GC], 6 octombrie 2015, punctul 47.

¹⁷⁰ De exemplu, un regulament al UE sau o directivă a UE: CJUE, C-190/16, *Werner Fries împotriva Lufthansa CityLine GmbH*, 5 iulie 2017, punctul 37; CJUE, C-601/15 PPU, *J. N. împotriva Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie* [GC], 15 februarie 2016, punctul 51.

¹⁷¹ CEDO, *Sunday Times împotriva Regatului Unit*, nr. 6538/74, 26 aprilie 1979, punctul 49; CEDO, *Malone împotriva Regatului Unit*, nr. 8691/79, 2 august 1984, punctul 68.

4. Respectarea esenței dreptului fundamental în cauză este garantată?

- Verificați dacă este afectat sau nu conținutul esențial¹⁷² al dreptului în cauză. Limitarea pune sub semnul întrebării dreptul ca atare? Limitarea respectă esența reală a dreptului în cauză?
- Este posibil ca o limitare să nu pună sub semnul întrebării dreptul ca atare dacă restricționează exercitarea sa în circumstanțe bine definite și limitate¹⁷³.

Exemplu: dreptul la respectarea vieții private (articolul 7 din cartă)

În cauzele *Schrems* și *Digital Rights*, CJUE a examinat legislația care permite autorităților publice să aibă acces generalizat la conținutul comunicațiilor electronice pentru a compromite esența dreptului fundamental la respectarea vieții private, garantat de articolul 7 din cartă¹⁷⁴.

Exemplu: dreptul la o cale de atac eficientă (articolul 47 din cartă)

În cauza *Schrems*, CJUE a considerat că legislația care nu prevede posibilitatea unei persoane de a iniția căi de atac pentru a avea acces la datele cu caracter personal care o privesc sau de a obține rectificarea sau ștergerea acestor date nu respectă esența dreptului la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil, astfel cum este prevăzut la articolul 47 din cartă¹⁷⁵.

172 CJUE folosește și expresii precum „esența reală”, „esența însăși” și „principiul însuși”; vezi, de exemplu, CJUE, cauzele conexe C-379/08 și C-380/08, *Raffinerie Mediterranee (ERG) SpA, Polimeri Europa SpA și Syndial SpA împotriva Ministero dello Sviluppo economico și alții (C-379/08) și ENI SpA împotriva Ministero Ambiente e Tutela del Territorio e del Mare și alții (C-380/08)* [GC], 9 martie 2010, punctul 88.

173 Vezi, de exemplu, CJUE, C-258/14, *Eugenia Florescu și alții împotriva Casei Județene de Pensii Sibiu și alții*, 13 iunie 2017, punctul 55; CJUE, C-190/16, *Werner Fries împotriva Lufthansa CityLine GmbH*, 5 iulie 2017, punctele 38 și 75; CJUE, C-524/15, *Proces penal împotriva lui Luca Menci* [GC], 20 martie 2018, punctul 43.

174 CJUE, C-362/14, *Maximilian Schrems împotriva Data Protection Commissioner* [GC], 6 octombrie 2015, punctul 94.

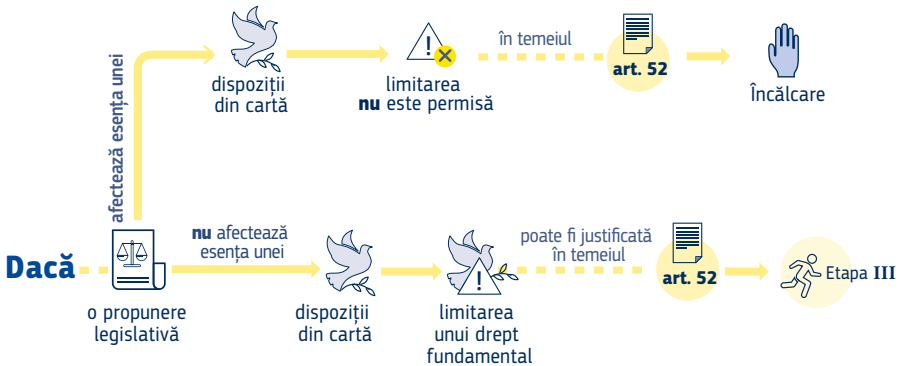
175 *Ibid.*, punctul 95.

Exemplu: dreptul cetățenilor Uniunii de a vota la alegerile pentru Parlamentul European [articolul 39 alineatul (2) din cartă]

Cauza *Delvigne* se referea la o legislație națională care prevedea privarea de dreptul de vot în cazul unei condamnări¹⁷⁶. CJUE a considerat că această limitare a exercitării dreptului garantat la articolul 39 alineatul (2) din cartă respectă esența acestui drept. Limitarea nu a pus sub semnul întrebării acest drept ca atare, deoarece a avut ca efect excluderea anumitor persoane, în condiții specifice și din cauza conduitei lor, din rândul celor care aveau drept de vot la alegerile pentru Parlament, atât timp cât aceste condiții erau îndeplinite.

Exemplu: dreptul oricărei persoane la muncă și dreptul de a exercita o ocupație aleasă în mod liber [articolul 15 alineatul (1) din cartă]

În cauza *Fries*, CJUE a evaluat valabilitatea unui regulament al UE care implică o limitare a libertății de alegere a ocupației titularilor unei licențe de pilot care au împlinit vârsta de 65 de ani, deoarece, după împlinirea vârstei de 65 de ani, nu mai pot activa ca piloți în domeniul transportului aerian comercial¹⁷⁷. Această restricție nu a afectat esența reală a libertății de alegere a ocupației, deoarece a impus doar anumite restricții asupra activității profesionale a titularilor unei licențe de pilot care au împlinit vârsta de 65 de ani.

176 CJUE, C-650/13, *Thierry Delvigne împotriva Commune de Lesparre Médoc și Préfet de la Gironde* [GC], 6 octombrie 2015, punctul 48.

177 CJUE, C-190/16, *Werner Fries împotriva Lufthansa CityLine GmbH*, 5 iulie 2017, punctul 38.

Etapa III: Evaluarea faptului dacă limitările pot fi justificate sau nu

5. Limitările servesc unui obiectiv legitim?

- Care este obiectivul limitării?
- Verificați dacă acest obiectiv este legitim. Răspunde acesta obiectivelor de interes general sau necesității protejării drepturilor și libertăților celorlalți? CJUE adoptă o abordare destul de largă atunci când califică un obiectiv ca fiind legitim¹⁷⁸.
- Coexistența unui număr de obiective nu exclude existența unui scop legitim¹⁷⁹.
- Verificați dacă instanțele judecătorești pot sau nu identifica scopul legitim în scopul revizuirii: scopul urmărit trebuie să rezulte clar fie din măsura în sine, fie din alte elemente ale contextului general al măsurii în cauză.

Exemplu: dreptul la respectarea vieții private și de familie (articolul 7 din cartă)

În contextul unei cereri de azil, ingerința în viața privată a unui solicitant poate fi justificată de căutarea de informații care să permită evaluarea reală a nevoii sale de protecție internațională. În acest caz, ingerința viza evaluarea declarațiilor făcute de un solicitant de protecție internațională cu privire la orientarea sa sexuală¹⁸⁰.

178 De exemplu, următoarele obiective au fost considerate „legitime”: stabilirea unei organizări comune a pieței (CJUE, cauza 44/79, *Liselotte Hauer împotriva Land Rheinland-Pfalz*, 13 decembrie 1979); protecția sănătății publice și a securității publice (CJUE, C-293/97, *The Queen împotriva Secretary of State for the Environment, Minister of Agriculture, Fisheries and Food, ex parte: H. A. Standley și alții*, 29 aprilie 1999); și cerințele în materie de securitate internațională (CJUE, cauzele conexe C-402/05 P și C-415/05 P, *Yassin Abdullah Kadi și Al Barakat International Foundation împotriva Consiliului Uniunii Europene și Comisiei Comunităților Europene* [GC], 3 septembrie 2008). Totuși, motivele pur economice, cum ar fi promovarea economiei naționale sau buna funcționare a acesteia, nu pot servi ca justificare a obstacolelor interzise de legislația UE (CJUE, C-201/15, *Anonymi Geniki Etairia Tsimenton Iraklis (AGET Iraklis) împotriva Ypourgos Ergasias, Koinonikis Asfalis kai Koinonikis Allilengyis* [GC], 21 decembrie 2016, punctul 72).

179 CJUE, cauzele conexe C-159/10 și C-160/10, *Gerhard Fuchs (C-159/10) și Peter Köhler (C-160/10) împotriva Land Hessen*, 21 iulie 2011, punctul 44.

180 CJUE, C-473/16, *F împotriva Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, 25 ianuarie 2018, punctul 58.

Exemplu: libertatea de a desfășura o activitate comercială (articolul 16 din cartă)

În contextul TVA, atingerea adusă libertății de a desfășura o activitate comercială poate fi justificată de obiectivele legitime de a asigura colectarea corectă a acestei taxe și de a preveni evaziunea fiscală¹⁸¹. În acest caz, ingerința se referă la obligația de a furniza o garanție pentru înregistrarea în scopuri de TVA.

6. Este limitarea adecvată pentru a rezolva problema identificată?

- Verificați oportunitatea limitării. Este limitarea potrivită pentru atingerea obiectivului urmărit?
- Verificați coerența internă: legislația este adecvată pentru asigurarea realizării obiectivului urmărit numai dacă urmărește aceste obiective în mod coerent și în mod sistematic¹⁸².
- Verificați dacă excepțiile de la dispozițiile unei legi pot, în anumite cazuri, să submineze coerența acestei legi, în special atunci când sfera acestor excepții este de natură să conducă la un rezultat contrar obiectivului urmărit de respectiva lege¹⁸³.

7. Limitarea depășește ceea ce este necesar pentru atingerea obiectivului urmărit? Există măsuri disponibile care ar reprezenta o ingerință mai mică în drepturile fundamentale?

- Verificați necesitatea limitării. Există alternative?
- Atunci când există posibilitatea de a alege între mai multe măsuri adecvate, trebuie să se recurgă la cea mai puțin oneroasă, adică la măsura care intervine cel mai puțin în dreptul fundamental în cauză¹⁸⁴.

181 CJUE, C-534/16, *Finančné riaditeľstvo Slovenskej republiky împotriva BB construct s. r. o.*, 26 octombrie 2017, punctul 39.

182 CJUE, C-190/16, *Werner Fries împotriva Lufthansa CityLine GmbH*, 5 iulie 2017, punctul 48.

183 *Ibid.*

184 CJUE, C-134/15, *Lidl GmbH & Co. KG împotriva Freistaat Sachsen*, 30 iunie 2016, punctul 33; CJUE, C-189/01, *H. Jippes, Afdeling Groningen van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren și Afdeling Assen en omstreken van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren împotriva Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij*, 12 iulie 2001, punctul 81.

8. Sunt limitările proporționale cu scopul urmărit?

- Dezavantajele cauzate nu trebuie să fie disproporționate în raport cu scopul urmărit¹⁸⁵.
- Măsura nu ar trebui să impună o sarcină disproporționată și excesivă asupra persoanelor afectate de limitare în raport cu obiectivul urmărit¹⁸⁶.
- Este necesar să se echilibreze interesul față de îndeplinirea scopului legitim cu ingerința în dreptul fundamental respectiv.
- În cazul în care sunt contestate mai multe drepturi fundamentale, este necesar să se concilieze cerințele pentru protecția acestor drepturi diferite și să se obțină un echilibru corect între ele¹⁸⁷.

Exemplu de drept la respectarea vieții private și de familie (articolul 7 din cartă)

În cauza *F*, CJUE a considerat elaborarea și utilizarea raportului de expertiză al unui psiholog în contextul unei cereri de protecție internațională referitoare la orientarea sexuală a reclamantului ca fiind disproporționată în raport cu scopul urmărit, deoarece gravitatea ingerinței în dreptul la viața privată nu putea fi considerată proporțională cu beneficiul pe care ar putea-o prezenta pentru evaluarea faptelor și a împrejurărilor impuse de directiva relevantă, și anume Directiva 2011/95 /CE¹⁸⁸.

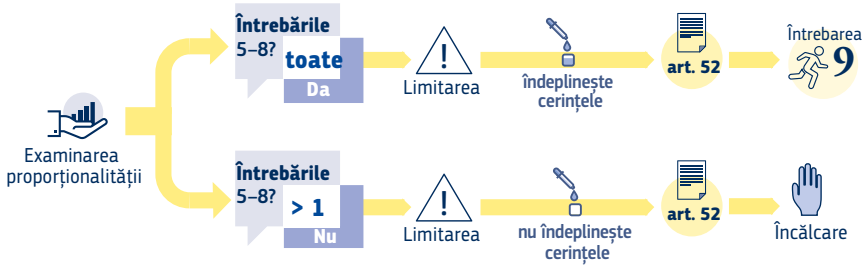
Exemplu de libertate de a desfășura o activitate comercială (articolul 16 din cartă)

În cauza *BB Construct*, CJUE stabilește elementele care trebuie luate în considerare pentru a aprecia dacă legislația națională care impune o garanție pentru înregistrarea în scopuri de TVA este sau nu necesară pentru atingerea obiectivului de a asigura colectarea corectă a TVA și prevenirea evaziunii fiscale¹⁸⁹. Factorii

-
- 185 CJUE, cauzele conexe C-92/09 și C-93/09, *Volker und Markus Schecke GbR (C-92/09) și Hartmut Eifert (C-93/09) împotriva Land Hessen* [GC], 9 noiembrie 2010, punctele 76 și 77; CJUE, C-189/01, *H. Jippes, Afdeling Groningen van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren și Afdeling Assen en omstreken van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren împotriva Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij*, 12 iulie 2001, punctul 81.
- 186 CJUE, C-258/14, *Eugenia Florescu și alții împotriva Casei Județene de Pensii Sibiu și alții*, 13 iunie 2017, punctul 58.
- 187 CJUE, C-283/11, *Sky Österreich GmbH împotriva Österreichischer Rundfunk* [GC], 22 ianuarie 2013, punctul 60; CJUE, C-275/06, *Productores de Música de España (Promusicae) împotriva Telefónica de España SAU* [GC], 29 ianuarie 2008, punctele 65 și 66.
- 188 CJUE, C-473/16, *F împotriva Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, 25 ianuarie 2018, punctele 59-69.
- 189 CJUE, C-534/16, *Finančné riaditeľstvo Slovenskej republiky împotriva BB construct s. r. o.*, 26 octombrie 2017, punctele 40-42.

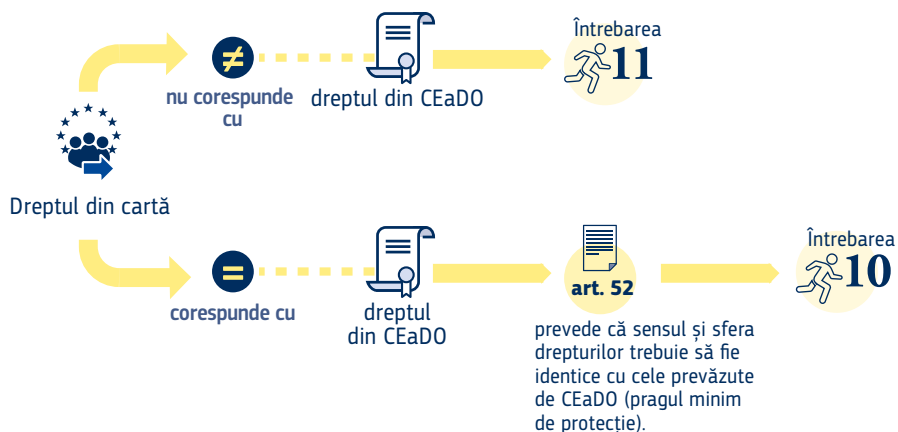
relevanți sunt faptul că valoarea garanției se calculează automat printr-un sistem IT, fără niciun mijloc de modificare a acestei sume. Acest lucru poate duce, în anumite cazuri, la un rezultat care depășește ceea ce este necesar pentru a asigura colectarea corectă a TVA și prevenirea evaziunii fiscale. În plus, principiul proporționalității impune ca valoarea garanției să fie corelată cu riscul de neplată în viitor și cu valoarea datorilor fiscale anterioare.

În cauza respectivă, instanța de trimitere a arătat că garanția s-a ridicat la 500 000 EUR și că, având în vedere cuantumul, acest lucru ar fi putut sili societatea BB Construct să se declare insolubilă. CJUE a considerat că furnizarea garanției – având în vedere faptul că reprezenta o sumă considerabilă – ar priva, fără justificare, societatea în cauză de resursele sale din momentul constituirii acesteia și ar împiedica derularea activităților sale economice, și că garanția este o ingerință vădit disproporționată în ceea ce privește libertatea de a desfășura o activitate comercială.

9. Dreptul prevăzut în cartă corespunde unui drept garantat de CEaDO?

- Verificați Explicațiile cu privire la cartă în ceea ce privește dreptul în cauză și lista din Explicațiile cu privire la cartă referitoare la articolul 52 alineatul (3) din cartă. Vezi anexa.

10. Sunt limitările în concordanță cu CEaDO?

- La stabilirea limitărilor drepturilor care corespund drepturilor CEaDO, este necesar să se respecte standardele stabilite prin mecanismele de limitare detaliate prevăzute în CEaDO.
- Verificați CEaDO și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului pentru a stabili dacă limitarea este permisă.

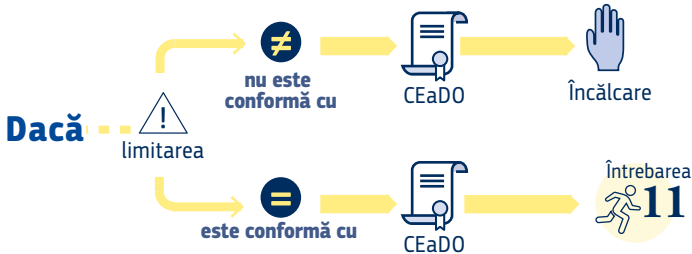
Exemplu: dreptul la libertatea de exprimare

Articolul 10 din Convenția europeană a drepturilor omului (libertatea de exprimare) conține un număr limitat de motive detaliate pentru restrângerile aduse acestei libertăți. În consecință, numai aceste motive pot fi luate în considerare ca scopuri legitime pentru justificarea restrângerilor aduse dreptului corespunzător din cartă (articolul 11).

Exemplu: dreptul la libertate

Cauza *Al Chodor* a constat în evaluarea unei limitări a exercitării dreptului fundamental la libertate consacrat la articolul 6 din cartă, care corespunde articolului 5 din CEaDO¹⁹⁰. Prin urmare, CJUE a sesizat Curtea Europeană a Drepturilor Omului, potrivit căreia orice privare de libertate trebuie să fie legală nu numai în sensul că aceasta trebuie să aibă un temei juridic în dreptul intern, ci și în sensul că legalitatea se referă la calitatea legii și implică faptul că o lege națională care autorizează privarea de libertate trebuie să fie suficient de accesibilă, precisă și previzibilă în aplicarea acesteia pentru a se evita orice risc de interpretare arbitrară.

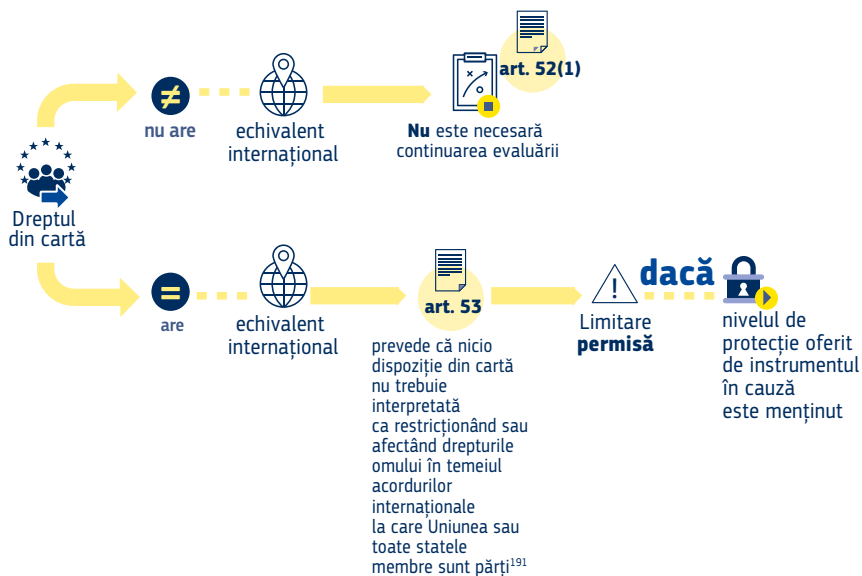
Cauza *Al Chodor* a avut ca obiect luarea în custodie a solicitanților de azil. CJUE a considerat acest lucru o atingere serioasă adusă dreptului la libertate al acelor solicitanți, care era supus respectării unor garanții stricte, și anume existența unui temei juridic, claritatea, previzibilitatea, accesibilitatea și protecția împotriva arbitrarității. Curtea a hotărât în acest caz că numai o dispoziție obligatorie cu aplicare generală ar putea îndeplini aceste cerințe.

¹⁹⁰ CJUE, C-528/15, *Policie ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie împotriva Salah Al Chodor și alții*, 15 martie 2017, punctele 37-47.

11. Există, legat de drepturile respective din cartă, o dispoziție echivalentă în alte instrumente din domeniul drepturilor omului la care Uniunea sau toate statele membre sunt părți?

- Verificați dacă există sau nu astfel de dispoziții echivalente. Vezi anexa pentru o imagine de ansamblu a acestor drepturi.
- Verificați dacă nivelul de protecție al acestei dispoziții echivalente este sau nu este respectat.

¹⁹¹ O imagine de ansamblu asupra stării de ratificare a celor mai relevante convenții privind drepturile omului de către statele membre ale UE este disponibilă pe site-ul web al FRA (la nivelul ONU și la nivelul CoE).

Anexă: Prezentare generală a drepturilor prevăzute în cartă

Bazată pe Explicațiile cu privire la cartă, prezenta anexă trece în revistă cele 50 de drepturi fundamentale menționate în cartă, stabilite în contextul instrumentelor Consiliului Europei și ale Organizației Națiunilor Unite în domeniul drepturilor omului, precum și sursele de drept al UE și de drept național.

A. Dispoziții corespondente ale CEaDO

- În conformitate cu articolul 52 alineatul (3) din cartă, semnificația și domeniul de aplicare (inclusiv limitările autorizate) ale drepturilor corespunzătoare ale cartei trebuie să fie identice cu cele prevăzute de CEaDO (inclusiv protocoalele).
- Din acest motiv, prezentarea generală indică articolele corespunzătoare ale CEaDO pe baza:
 - Explicațiilor cu privire la cartă în ceea ce privește fiecare dispoziție; și
 - Explicațiilor cu privire la cartă în ceea ce privește articolul 52 alineatul (2).

B. Dispoziții echivalente în alte instrumente din domeniul drepturilor omului

- Conform articolului 53 din cartă, nivelul de protecție oferit de alte instrumente din domeniul drepturilor omului la care Uniunea sau toate statele membre sunt părți ar trebui menținut.
- Din acest motiv, prezentarea generală indică drepturile echivalente din alte instrumente din domeniul drepturilor omului la care Uniunea sau toate statele membre sunt părți. Aceste surse sunt uneori menționate în Explicațiile cu privire la cartă, dar nu întotdeauna.
- Dacă sursa nu este menționată în Explicațiile cu privire la cartă, dispoziția în cauză este marcată cu un asterisc (*).

C. Surse juridice relevante de drept național și drept al UE

- Conform articolului 52 alineatul (2) din cartă, drepturile recunoscute de cartă care fac obiectul unor dispoziții prevăzute în tratate se exercită în condițiile și cu respectarea limitelor stabilite de acestea. Din acest motiv, prezentarea generală indică aceste dispoziții dacă acestea sunt menționate în Explicațiile cu privire la cartă.
- De asemenea, prezentarea generală menționează referințele din Explicațiile cu privire la cartă la dispozițiile legislației secundare a UE. Pentru referințe suplimentare, vizitați Charterpedia.
- De asemenea, se menționează drepturile care, conform Explicațiilor cu privire la cartă, corespund tradițiilor constituționale naționale. Potrivit articolului 52 alineatul (4) din cartă, aceste drepturi trebuie interpretate în conformitate cu tradițiile menționate.
- Sunt menționate referințe la legislația națională menționată în Explicațiile cu privire la cartă.
- Oferă informații diverse extrase din Explicațiile cu privire la cartă, cum ar fi dacă un drept este specific UE (de exemplu, dreptul de vot la alegerile UE).

Carta drepturilor fundamentale		Dispoziții corespondente ale CEaDO (inclusiv PO) ¹	Alte instrumente CoE corespondente ²	Instrumente ale ONU privind drepturile omului ³	Dreptul UE/dreptul intern menționat în Explicațiile cu privire la cartă
1	Demnitatea umană			Art. 1 PIDCP; art. 1 PIDESC; art. 17 CDPH	Jurisprudența CJUE
2 (1)	Dreptul la viață	Art. 2		Art. 6 alin. (1) PIDCP; art. 10 CDPH; art. 6 CDC	
2 (2)	Interzicerea pedepsei cu moartea	Art. 1 și 2 P6; P13-1		Art. 6 alin. (2)-(6) PIDCP; OPICPR – DP	
3	Dreptul la integritate al persoanei		Convenția privind drepturile omului și biomedicina (ETS 164 și protocolul adițional ETS 168)*	Art. 7 PIDCP; art. 7 alin. (1) lit. (g) din Statutul Curții Penale Internaționale adoptat la Roma la 17 Iulie 1998*	Jurisprudența CJUE

1 Aceste dispoziții ale CEaDO sunt menționate și în Explicațiile cu privire la cartă (cu excepția articolelor 20 și 23 ale cartei, în care explicațiile nu se referă la CEaDO).

2 Se furnizează doar o selecție a dispozițiilor relevante. Sunt luate în considerare doar principalele convenții privind drepturile omului, care au fost ratificate de toate cele 28 de state membre ale UE (excepție: CSE și CSE 96).

3 Se furnizează doar o selecție a dispozițiilor relevante. Sunt luate în considerare doar principalele convenții privind drepturile omului, care au fost ratificate de toate cele 28 de state membre ale UE (excepție: OPCRC – SC a fost semnată de 28 de state, dar ratificată doar de 27).

* Dispozițiile la care se face referire în Explicațiile cu privire la cartă sunt marcate cu un asterisc (*).

Carta drepturilor fundamentale		Dispoziții corespondente ale CEaDO (inclusiv PO) ¹	Alte instrumente CoE corespondente ²	Instrumente ale ONU privind drepturile omului ³	Dreptul UE/dreptul intern menționat în Explicațiile cu privire la cartă
4	Interzicerea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante	Art. 3	CEPT	Art. 7 PIDCP; CAT art. 15 CDPH; art. 37 CDC; art. 5 lit. (b) CIEFDR	
5 (1)	Scavia sau servitutea	Art. 4		Art. 8 PIDCP	
5 (2)	Munca forțată				
5 (3)	Traficul de persoane		Convenția privind lupta împotriva traficului de ființe umane	Art. 8 alin. (1) și (2) PIDCP	Anexă la Convenția Europol, în special art. 27 (1); decizia-cadru a UE privind combaterăa traficului de persoane (JO L 203, 1.8.2002, p. 1)
6	Dreptul la libertate și la siguranță	Art. 5		Art. 9 și 10 PIDCP; art. 14 CDPH	Art. 82, 83 și 85 TFUE
7	Respectarea vieții private și de familie	Art. 8		Art. 17 PIDCP; art. 22 CDPH; art. 16 CEDF; art. 16 CDC; art. 5 lit. (d) CIEFDR	

Carta drepturilor fundamentale	Dispoziții corespondente ale CEaDO (inclusiv PO) ¹	Alte instrumente CoE corespondente ²	Instrumente ale ONU privind drepturile omului ³	Dreptul UE/dreptul intern menționat în Explicațiile cu privire la cartă
8 (1)	Protecția datelor cu caracter personal	Convenția privind protecția datelor (Convenția 108)*		Art. 16 TFUE și art. 39 TUE; Directiva 95/46/CE; Regulamentul 45/2001
8 (2)	Scop corect, precis, consimțământ sau temel legitim, acces, rectificare			
8 (3)	Controlul de către autoritatea independentă			
9	Dreptul la căsătorie și dreptul de a înțemeia o familie		Art. 23 PIDCP	Trimitere la „legislația națională”
10 (1)	Libertatea de gândire, de conștiință și de religie		Art. 18 PIDCP; art. 14 CDC; art. 5 CIEFDR	Trimitere la „tradițiile constituționale naționale” și la „legislația națională”
10 (2)	Obiecția pe motive de conștiință			Jurisprudența CJUE; Protocolul privind sistemul de radiodifuziune publică în statele membre, anexat la tratate; Directiva 89/552/CE a Consiliului (în special considerentul al șaptesprezecelea)

Carta drepturilor fundamentale	Dispoziții corespondente ale CEaDO (inclusiv PO) ¹	Alte instrumente CoE corespondente ²	Instrumente ale ONU privind drepturile omului ³	Dreptul UE/dreptul intern menționat în Explicațiile cu privire la cartă
11 (1)	Art. 10		Art. 19 PIDCP; art. 21 CDPH; art. 13 CDC; art. 5 lit. (d) CIEFDR	
11 (2)			Art. 17 CDC	Jurisprudența CJUE; Protocolul privind sistemul de radiodifuziune publică în statele membre, anexat la tratate; Directiva 89/552/CE a Consiliului (în special considerentul al șaptesprezecelea); trimitere la „legislația UE în domeniul concurenței”
12 (1)	Art. 11		Art. 21 și 22 PIDCP; art. 8 PIDEȘC; art. 15 CDC; art. 5 lit. (d) CIEFDR	Art. 11 Carta comunitară a drepturilor sociale fundamentale ale lucrătorilor (în continuare: Carta comunitară)*
12 (2)				Art. 10 (4) TUE
13	Art. 10			Referințe încrucișate la art. 1 din cartă
14	Art. 2 P	Art. 10 CSE*	Art. 13 PIDEȘC; 24 CDPH; Art. 10 CEDF; Art. 28 CDC; Art. 5 (e) CIEFDR	Tradițiile constituționale comune ale statelor membre; Punctul 15 Carta comunitară*

Carta drepturilor fundamentale	Dispoziții corespondente ale CEaDO (inclusiv PO) ¹	Alte instrumente CoE corespondente ²	Instrumente ale ONU privind drepturile omului ³	Dreptul UE/dreptul intern menționat în Explicațiile cu privire la cartă
14 (1)	Educație, formare profesională continuă		Art. 13 alin. (2) lit. (b) PIDESC	
14 (2)	Învățământul obligatoriu gratuit		Art. 13 alin. (2) lit. (a) și art. 14 PIDESC	Referințe încrucișate la art. 24 din cartă
14 (3)	Unitățile de învățământ; opțiunile părinților		Art. 13 alin. (3) PIDESC	Referințe încrucișate la art. 16 din cartă și la „legislația națională”
15 (1)	Libertatea de alegere a ocupației și dreptul la muncă	Art. 1 alin. (2) CSE*	Art. 6 alin. (1) PIDESC; art. 27 CDPH; art. 11 CEDF; art. 5 lit. (e) CIEFDR	Jurisprudența CJUE; art. 156 TFUE (cu privire la termenul „condiții de muncă”); trimitere la legislația națională; punctul 4 Carta comunitară*
15 (2)	Libertatea de a-și căuta un loc de muncă, de a lucra, de a-și exercita dreptul de stabilire și de a presta servicii			Libertăți garantate de articolele 26, 45, 49 și 56 din TFUE
15 (3)	Nediscriminarea resortisanților țărilor terțe cu drept de muncă	Art. 19 alin. (4) din CSE*		Art. 153 alin. (1) lit. (g) TFUE; trimitere la „legislația națională” (privind recrutarea de marinari)

Carta drepturilor fundamentale	Dispoziții corespondente ale CEaDO (inclusiv PO) ¹	Alte instrumente CoE corespondente ²	Instrumente ale ONU privind drepturile omului ³	Dreptul UE/dreptul intern menționat în Explicațiile cu privire la cartă
16	Libertatea de a desfășura o activitate comercială			Jurisprudența CJUE; art. 119 alin. (1) și (3) din TFUE
17	Art. 1 P1		Art. 5 lit. (d) CIEFDR	Jurisprudența CJUE; trimitere la „legislația secundară” a UE
18	Dreptul de azil			Art. 78 TFUE; protocoalele referitoare la Regatul Unit, Irlanda și Danemarca; Protocolul privind azilul
19 (1)	Art. 4 P4		Art. 5 CIEFDR; art. 13 PIDCP*	
19 (2)	Art. 3*	Art. 3 CEPT	Art. 3 CAT; art. 22 CDC; art. 13 PIDCP	
20	Art. 6 și 14; art. 1 P12		Art. 14 alin. (1) și art. 16 PIDCP	„Principiul general de drept inclus în toate constituțiile europene”; jurisprudența CJUE
21	Art. 14	Art. 11 Convenția privind drepturile omului și biomedicina în ceea ce privește moștenirea genetică*; art. 3 Convenția privind lupta împotriva traficului de ființe umane	CIEFDR; art. 2 și 27 PIDCP; art. 5 CDPH; CEDF	Art. 19 TFUE; alineatul (2) corespunde articolului 18 alineatul (1) din TFUE „și trebuie aplicat în conformitate cu acesta”

Carta drepturilor fundamentale	Dispoziții corespondente ale CEaDO (inclusiv PO) ¹	Alte instrumente CoE corespondente ²	Instrumente ale ONU privind drepturile omului ³	Dreptul UE/dreptul intern menționat în Explicațiile cu privire la cartă
22	Diversitatea culturală, religioasă și lingvistică		Art. 27 PIDCP; art. 15 ICESCR; art. 30 CDPH; art. 5 lit. (e) CIEFDR	Art. 6 TUE; art. 167 alin. (1) și (4) TFUE; art. 3 alin. (3) TUE; art. 17 TFUE
23	Egalitatea între femei și bărbați	Art. 20 CSE 96*; art. 17 Convenția privind lupta împotriva traficului de ființe umane	Art. 3 PIDCP; art. 3 CEDF	Art. 3 TUE; art. 8 TFUE; art. 157 TFUE; Directiva 76/207/CEE (egalitatea de tratament între femei și bărbați); punctul 16 Carta comunitară*
24	Drepturile copilului		Art. 3, 9, 12 și 13 CDC*; art. 24 PIDCP; art. 7 CDPH; OPCRC – SC	Art. 81 TFUE
25	Drepturile persoanelor în vârstă	Art. 23 CSE 96*;		Art. 24 și 25 Carta comunitară*
26	Integrarea persoanelor cu handicap	Art. 15 CSE*	CDPH	Punctul 26 Carta comunitară*
27	Dreptul lucrătorilor la informare și la consultare în cadrul întreprinderii	Art. 21 CSE 96*	Convenții OIM	Art. 154 și 155 TFUE; Directivele 2002/14/CE (consultarea angajaților), 98/59/CE (concedierile colective), 2001/23/CE (transferurile de întreprinderi) și 94/45/CE (comitete europene de întreprinderi); punctele 17 și 18 Carta comunitară*

Carta drepturilor fundamentale	Dispoziții corespondente ale CEaDO (inclusiv PO) ¹	Alte instrumente CoE corespondente ²	Instrumente ale ONU privind drepturile omului ³	Dreptul UE/dreptul intern menționat în Explicațiile cu privire la cartă
28	Art. 11	Art. 6 CSE*		Jurisprudența CEDO privind art. 11 CEaDO; trimitere la „legislație și practică națională”; punctele 12-14 Carta comunitară*
29		Art. 1 alin. (3) CSE*		Punctul 13 Carta comunitară*
30		Art. 24 CSE 96*	Art. 5 lit. (e) CIEFDR	Directiva 2001/23/CE (transferuri de întreprinderi), Directiva 80/987/CEE (insolvabilitatea angajatorului), modificată prin Directiva 2002/74/CE
31 (1)		Art. 3 CSE*; art. 26 CSE 96*	Art. 7 PIDESC; art. 5 lit. (e) CIEFDR	Directiva 89/391/CEE (securitatea și sănătatea lucrătorilor); expresia „condiții de muncă” trebuie înțeleasă în sensul art. 156 TFUE; punctul 19 Carta comunitară*
31 (2)		Art. 2 CSE*	Art. 7 lit. (d) PIDESC	Directiva 93/104/CE (timpul de lucru); punctul 8 Carta comunitară*
32		Art. 7 CSE*	Art. 10 alin. (3) PIDESC	Directiva 94/33/CE (protecția tinerilor la locul de muncă); punctele 20-23 Carta comunitară*

Carta drepturilor fundamentale	Dispoziții corespondente ale CEaDO (inclusiv PO) ¹	Alte instrumente CoE corespondente ²	Instrumente ale ONU privind drepturile omului ³	Dreptul UE/dreptul intern menționat în Explicațiile cu privire la cartă
33 (1)	Viața de familie și viața profesională	Art. 16 CSE *	Art. 23 alin. (1) PIDCP; art. 10 PIDESC	
33 (2)	Protecția împotriva concedierii	Art. 8 CSE*; art. 27 CSE 96*	Art. 10 alin. (2) PIDESC	Directiva 92/85/CEE a Consiliului (sănătatea la locul de muncă a lucrătoarelor gravide); Directiva 96/34/CE privind acordul-cadru referitor la concediul pentru creșterea copilului
34	Securitatea socială și asistența socială		Art. 9-11 PIDESC; art. 28 CDPH; art. 13 CEDF; art. 26 CDC; art. 5 lit. (e) CIEFDR	
34 (1)	Securitatea socială și asistența socială	Art. 12 CSE*		Art. 153 și 156 TFUE; punctul 10 Carta comunitară*
34 (2)	Dreptul de reședință și circulație legală pe teritoriul UE	Art. 12 alin. (4) și art. 13 alin. (4) CSE*		Regulamentul (CEE) nr. 1408/71 și Regulamentul (CEE) nr. 1612/68; punctul 2 Carta comunitară*
34 (3)	Combaterea excluziunii sociale și a sărăciei	Art. 13 CSE*; art. 30 și 31 CSE 96*	Art. 5 lit. (e) CIEFDR	Art. 153 TFUE; punctul 10 Carta comunitară*

Carta drepturilor fundamentale	Dispoziții corespondente ale CEaDO (inclusiv PO) ¹	Alte instrumente CoE corespondente ²	Instrumente ale ONU privind drepturile omului ³	Dreptul UE/dreptul intern menționat în Explicațiile cu privire la cartă
35 Protecția sănătății		Art. 11 și 12 CSE*	Art. 12 PIDESC; art. 25 CDPH; art. 12 CEDF; art. 24 CDC	Art. 168 TFUE
36 Accesul la serviciile de interes economic general				Art. 14 TFUE; trimitere la „dispozițiile naționale”
37 Protecția mediului			Art. 12 lit. (b) PIDESC	Art. 3 alin. (3) TUE; art. 11 și 191 TFUE; „se inspiră [...] din dispozițiile anumitor Constituții naționale”
38 Protecția consumatorilor				Art. 169 TFUE
39 Dreptul de a alege și de a fi ales în Parlamentul European			Art. 29 CDPH; art. 7-8 CEDF; art. 25 PIDCP; art. 5 lit. (c) CIEFDR	Art. 20 alin. (2) și art. 22 TFUE; art. 14 alin. (3) TUE
40 Dreptul de a alege și de a fi ales în cadrul alegerilor locale			Art. 29 CDPH; art. 7-8 CEDF; art. 25 PIDCP; art. 5 lit. (c) CIEFDR	Art. 20 alin. (2) și art. 22 TFUE

Carta drepturilor fundamentale	Dispoziții corespondente ale CEaDO (inclusiv PO) ¹	Alte instrumente CoE corespondente ²	Instrumente ale ONU privind drepturile omului ³	Dreptul UE/dreptul intern menționat în Explicațiile cu privire la cartă
41	Dreptul la bună administrare			Jurisprudența CJUE; art. 20 alin. (2) lit. (d) și art. 25, 296, 298 și 340 TFUE; referințe încrucișate la art. 47 din cartă
42	Dreptul de acces la documente			Art. 15 alin. (3) TFUE; Regulamentul nr. 1049/2001/CE (accesul la documente)
43	Ombudsmanul European			Art. 20 și 228 TFUE
44	Dreptul de a adresa petiții			Art. 20 și 227 TFUE
45	Libertatea de circulație și de ședere		Art. 12 PIDCP; art. 18 CDPH; art. 10 CDC; art. 5 lit. (d) CIEFDR	Art. 20 alin. (2) lit. (a) TFUE; jurisprudența CJUE; art. 77, 78 și 79 TFUE
46	Protecția diplomatică și consulară			Art. 20 și 23 TFUE
47 primul paragraf	Dreptul la o cale de atac eficientă în fața unei instanțe judecătorești	Art. 13	Art. 2 alin. (3) PIDCP; art. 13 CDPH; art. 40 alin. (2) lit. (b) CDC; art. 6 CIEFDR	Jurisprudența CJUE; art. 251-281 TFUE
47 al doilea paragraf	Un proces echitabil, public	Art. 6 alin. (1)	Art. 14 alin. (3) lit. (d) PIDCP; art. 40 alin. (2) lit. (b) CDC	Jurisprudența CJUE

Carta drepturilor fundamentale	Dispoziții corespondente ale CEaDO (inclusiv PO) ¹	Alte instrumente CoE corespondente ²	Instrumente ale ONU privind drepturile omului ³	Dreptul UE/dreptul intern menționat în Explicațiile cu privire la cartă
47 al treilea paragraf	Asistența juridică (după necesitate)	Art. 6 alin. (1)	Art. 14 alin. (3) lit. (d) PIDCP; art. 40 alin. (2) lit. (b) CDC	
48	Prezumpția de nevinovăție și dreptul la apărare	Art. 6 alin. (2) și (3)	Art. 14 alin. (2) și (3) PIDCP; art. 40 alin. (2) lit. (b) CDC	
49 (1) și (2)	Principiile legalității și proporționalității infracțiunilor și pedepselor	Art. 7*	Art. 15 PIDCP*; art. 40 alin. (3) CDC	Trimitere la „tradițiile constituționale comune” și jurisprudența CJUE
49 (3)	Proportionalitatea pedepselor			
50	Dreptul de a nu fi judecat sau condamnat de două ori pentru aceeași infracțiune	Art. 4 P7*	Art. 14 alin. (7) PIDCP	Jurisprudența CJUE; Convenția Schengen; art. 7 Convenția privind protejarea intereselor financiare ale Comunităților Europene

Sursa: FRA, 2018

Index

Jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene

- A. Leur-Bloem împotriva Inspecteur der Belastingdienst/
Ondernemingen Amsterdam 2*, C-28/95, 17 iulie 1997 69
- Abdoulaye Amadou Tall împotriva Centre public d'action sociale de Huy*,
C-239/14, 17 decembrie 2015 32
- Åklagaren împotriva Hans Åkerberg Fransson* [GC], C-617/10,
26 februarie 2013 39, 40, 43, 58
- Alfredo Rendón Marín împotriva Administración del Estado* [GC],
C-165/14, 13 septembrie 2016 67, 68
- Andrea Francovich și Danila Bonifaci și alții împotriva Republicii Italiene*,
cauze conexate C-6/90 și C-9/90, 19 noiembrie 1991 35
- Ángel Rodríguez Caballero împotriva Fondo de Garantía Salarial
(Fogasa)*, C-442/00, 12 decembrie 2002 33, 44, 61, 68
- Angelo Ferlini împotriva Centre hospitalier de Luxembourg*, C-411/98,
3 octombrie 2000 34
- Anonymi Geniki Etairia Tsimenton Iraklis (AGET Iraklis) împotriva
Ypourgos Ergasias, Koinonikis Asfalis kai Koinonikis Allilengyis*
[GC], CC-201/15, 21 decembrie 2016 64, 66, 78
- Association de médiation sociale împotriva Union locale des syndicats
CGT și alții*, C-176/12 [GC], 15 ianuarie 2014 22, 34
- Aurubis Bulgaria AD împotriva Nachalnik na Mitnitsa Stolichna*,
C-546/09, 31 martie 2011 18, 58
- Berlington Hungary Tanácsadó és Szolgáltató Kft. și alții împotriva
Magyar Állam*, C-98/14, 11 iunie 2015 45, 66
- Berlioz Investment Fund SA împotriva Directeur de l'administration des
contributions directes* [GC], C-682/15, 16 mai 2017 43, 58
- Blanka Soukupová împotriva Ministerstvo zemědělství*, C-401/11,
11 aprilie 2013 18, 31

<i>Booker Aquaculture Ltd (C-20/00) și Hydro Seafood GSP Ltd (C-64/00) împotriva The Scottish Ministers, cauzele conexe C-20/00 și C-64/00, 10 iulie 2003</i>	42, 51
<i>Brasserie du Pêcheur SA împotriva Republicii Federale Germania și The Queen împotriva Secretary of State for Transport, ex parte: Factortame Ltd și alții, cauzele conexe C-46/93 și C-48/93, 5 martie 1996</i>	35
<i>Centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve împotriva Moussa Abdida, C-562/13, 18 decembrie 2014</i>	32
<i>Claude Chartry împotriva Statului belgian, C-457/09, 11 martie 2011</i>	40
<i>Comisia Europeană împotriva Regatului Spaniei, C-610/10, 11 decembrie 2012</i>	20
<i>Consiliul Uniunii Europene împotriva Bank Mellat, C-176/13 P, 18 februarie 2016</i>	20
<i>Consiliul Uniunii Europene împotriva Bank Saderat Iran, C-200/13 P, 21 aprilie 2016</i>	20
<i>Cosimo Damiano Vito împotriva Poste Italiane SpA, C-161/11, 22 iunie 2011</i>	40
<i>Cruciano Siragusa împotriva Regione Sicilia – Soprintendenza Beni Culturali e Ambientali di Palermo, C-206/13, 6 martie 2014</i>	41, 63, 71
<i>Daniele Annibaldi împotriva Sindaco del Comune di Guidonia și Presidente Regione Lazio, C-309/96, 18 decembrie 1997</i>	41
<i>DEB Deutsche Energiehandels- und Beratungsgesellschaft mbH împotriva Bundesrepublik Deutschland, C-279/09, 22 decembrie 2010</i>	18, 20
<i>Deponiezweckverband Eiterköpfe împotriva Land Rheinland-Pfalz, C-6/03, 14 aprilie 2005</i>	41, 54
<i>Dieter Krombach împotriva André Bamberski, C-7/98, 28 martie 2000</i>	51
<i>Ebony Maritime SA și Loten Navigation Co. Ltd împotriva Prefetto della Provincia di Brindisi și alții, C-177/95, 27 februarie 1997</i>	58
<i>Elliniki Radiophonia Tiléorassi AE și Panellinia Omospondia Syllogon Prossopikou împotriva Dimotiki Etairia Pliroforissis și Sotirios Kouvelas și Nicolaos Avdellas și alții, C-260/89, 18 iunie 1991</i>	44, 64
<i>Emiliano Torralbo Marcos împotriva Korota SA și Fondo de Garantía Salarial, C-265/13, 27 martie 2014</i>	40

<i>Erich Stauder împotriva City of Ulm – Sozialamt, Cauza 29-69, 12 noiembrie 1969</i>	16
<i>Eugenia Florescu și alții împotriva Casei Județene de Pensii Sibiu și alții [GC], C-258/14, 13 iunie 2017</i>	42, 51, 76, 80
<i>F împotriva Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal, C-473/16, 25 ianuarie 2018</i>	73, 78, 80
<i>Finančné riaditeľstvo Slovenskej republiky împotriva BB construct s. r. o., C-534/16, 26 octombrie 2017</i>	73, 79
<i>Gabrielle Defrenne împotriva Société anonyme belge de navigation aérienne Sabena, cauza 43-75, 8 aprilie 1976</i>	34
<i>Geoffrey Léger împotriva Ministre des Affaires sociales, de la Santé et des Droits des femmes și Etablissement français du sang, C-528/13, 29 aprilie 2015</i>	18
<i>Georg Stollwitzer împotriva ÖBB Personenverkehr AG, C-482/16, 14 martie 2018</i>	33
<i>Gerardo Ruiz Zambrano împotriva Office national de l'emploi (ONEm) [GC], C-34/09, 8 martie 2011</i>	67, 70
<i>Gerhard Fuchs (C-159/10) și Peter Köhler (C-160/10) împotriva Land Hessen, cauzele conexate C-159/10 și C-160/10, 21 iulie 2011</i>	78
<i>Grima Janet Nisttahuz Poclava împotriva Jose María Ariza Toledano (Taberna del Marqués), C-117/14, 5 februarie 2015</i>	63, 70
<i>H. Jippes, Afdeling Groningen van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren și Afdeling Assen en omstreken van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren împotriva Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, C-189/01, 12 iulie 2001</i>	79, 80
<i>Hubert Wachauf împotriva Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft, cauza 5/88, 13 iulie 1989</i>	51, 53
<i>Idéal tourisme SA împotriva Statului belgian, C-36/99, 13 iulie 2000</i>	56
<i>Impact împotriva Minister for Agriculture and Food și alții [GC], C-268/06, 15 aprilie 2008</i>	58

<i>International Transport Workers' Federation and Finnish Seamen's Union împotriva Viking Line ABP și OÜ Viking Line Eesti, C-438/05, 11 decembrie 2007</i>	34
<i>Internationale Handelsgesellschaft mbH împotriva Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel, Cauza 11-70, 17 decembrie 1970</i>	16
<i>J. N. împotriva Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie [GC], C-601/15 PPU, 15 februarie 2016</i>	22, 75
<i>J. Nold, Kohlen- und Baustoffgroßhandlung împotriva Comisia Comunităților Europene, Cauza 4-73, 14 mai 1974</i>	16
<i>Jiří Sabou împotriva Finanční ředitelství pro hlavní město Prahu [GC], C-276/12, 22 octombrie 2013</i>	18, 43
<i>Johan Piek împotriva Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, C-384/05, 11 ianuarie 2007</i>	42, 51, 52
<i>José Vicente Olaso Valero împotriva Fondo de Garantía Salarial (Fogasa), C-520/03, 16 decembrie 2004</i>	44, 61, 68
<i>Juan Carlos Sánchez Morcillo și María del Carmen Abril García împotriva Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA, C-169/14, 17 iulie 2014</i>	32
<i>Kreshnik Ymeraga și alții împotriva Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration, C-87/12, 8 mai 2013</i>	67
<i>Land Baden-Württemberg împotriva Panagiotis Tsakouridis [GC], C-145/09, 23 noiembrie 2010</i>	44, 64
<i>Ledra Advertising Ltd și alții împotriva Comisiei Europene și a Băncii Centrale Europene (BCE) [GC], cauzele conexe C-8/15 P - C-10/15 P, 20 septembrie 2016</i>	39
<i>Lidl GmbH & Co. KG împotriva Freistaat Sachsen, C-134/15, 30 iunie 2016</i>	79
<i>Lietuvos Respublikos transporto priemonių draudikų biuras împotriva Gintaras Dockevičius și Jurgita Dockevičienė, C-587/15, 15 iunie 2017</i>	42, 51
<i>Liliana Tudoran și alții împotriva SC Suport Colect SRL, C-92/14, 3 iulie 2014</i>	40

<i>Liselotte Hauer împotriva Land Rheinland-Pfalz, cauza 44/79,</i> 13 decembrie 1979	78
<i>M. G. Eman și O. B. Sevinger împotriva College van burgemeester en wethouders van Den Haag [GC], C-300/04, 12 septembrie 2006</i>	35, 42, 51
<i>María Cristina Guerrero Pecino împotriva Fondo de Garantía Salarial (Fogasa), C-177/05, 13 decembrie 2005</i>	44, 61, 68
<i>Maribel Dominguez împotriva Centre informatique du Centre Ouest Atlantique și Préfet de la région Centre [GC], C-282/10, 24 ianuarie 2012</i>	54
<i>Marie Landtová împotriva Česká správa sociálního zabezpečení, C-399/09, 22 iunie 2011</i>	33
<i>Mario Vital Pérez împotriva Ayuntamiento de Oviedo, C-416/13, 13 noiembrie 2014</i>	18
<i>Mark Alemo-Herron și alții împotriva Parkwood Leisure Ltd, C-426/11, 18 iulie 2013</i>	32
<i>Michael Schwarz împotriva Stadt Bochum, C-291/12, 17 octombrie 2013</i>	18
<i>N. S. (C-411/10) împotriva Secretary of State for the Home Department și M. E. și alții (C-493/10) împotriva Refugee Applications Commissioner și Minister for Justice, Equality and Law Reform [GC], cauzele conexe C-411/10 și C-493/10, 21 decembrie 2011</i>	10, 54
<i>Ntioniok Anonymi Etaireia Emporias H/Y, Logismikou kai Paroxis Ypiresion Michanografisis și Ioannis Michail Pikoulas împotriva Epitropi Kefalaiagoras, C-430/05, 5 iulie 2007</i>	58, 59
<i>NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos împotriva Administration fiscale néerlandaise, Cauza 26-62, 5 februarie 1963</i>	32
<i>O. și S. împotriva Maahanmuuttovirasto și Maahanmuuttovirasto împotriva L., cauzele conexe C-356/11 și C-357/1, 6 decembrie 2012</i>	43
<i>Othmar Michaeler (C-55/07 și C-56/07), Subito GmbH (C-55/07 și C-56/07) și Ruth Volgger (C-56/07) împotriva Amt für sozialen Arbeitsschutz și Autonome Provinz Bozen, cauzele conexe C-55/07 și C-56/07, 24 aprilie 2008</i>	16

<i>Paraskevas Louloudakis împotriva Elliniko Dimosio</i> , C-262/99, 12 iulie 2001	58
<i>Parlamentul European împotriva Consiliului Uniunii Europene</i> [GC], C-540/03, 27 iunie 2006	24
<i>Pelckmans Turnhout NV împotriva Walter Van Gestel Balen NV și alții</i> , C-483/12, 8 mai 2014	40, 65
<i>Petya Milkova împotriva Izpalnitelen direktor na Agentsiata za privatizatsia i sledprivatizatsionen control</i> , C-406/15, 9 martie 2017	15, 54
<i>Policie ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie împotriva Salah Al Chodor și alții</i> , C-528/15, 15 martie 2017	83
<i>Procedura penală împotriva Gianpaolo Paoletti și alții</i> , C-218/15, 6 octombrie 2016	58
<i>Proces penal împotriva lui Luca Menci</i> [GC] C-524/15, 20 martie 2018	76
<i>Proces penal împotriva Özlem Garenfeld</i> , C-405/10, 10 noiembrie 2011	43, 58, 59
<i>Procese penale împotriva Magatte Gueye (C-483/09) și Valentin Salmerón Sánchez (C-1/10)</i> , cauzele conexe C-483/09 și C-1/10, 15 septembrie 2011	41
<i>Procese penale împotriva Maria Amélia Nunes și Evangelina de Matos</i> , C-186/98, 8 iulie 1999	58
<i>Productores de Música de España (Promusicae) împotriva Telefónica de España SAU</i> [GC], C-275/06, 29 ianuarie 2008	80
<i>Raffinerie Mediterranee (ERG) SpA, Polimeri Europa SpA și Syndial SpA împotriva Ministero dello Sviluppo economico și alții (C-379/08) și ENI SpA împotriva Ministero Ambiente e Tutela del Territorio e del Mare și alții (C-380/08)</i> [GC], cauzele conexe C-379/08 și 388/08, 9 martie 2010	76
<i>Robert Pflieger și alții</i> , C-390/12, 30 aprilie 2014	18, 44, 45, 64
<i>Roman Angonese împotriva Cassa di Risparmio di Bolzano SpA</i> , C-281/98, 6 iunie 2000	34
<i>Schindler Holding Ltd și alții împotriva Comisiei Europene</i> , C-501/11 P, 18 iulie 2013	22

<i>Secretary of State for the Home Department împotriva CS [GC], C-304/14, 13 septembrie 2016</i>	67
<i>Seda Küçükdeveci împotriva Swedex GmbH & Co. KG [GC], C-555/07, 19 ianuarie 2010</i>	33, 44, 62, 63
<i>Servet Kamberaj împotriva Istituto per l'Edilizia Sociale della Provincia autonoma di Bolzano (IPES) și alții [GC], C-571/10, 24 aprilie 2012</i>	22
<i>Sky Italia Srl împotriva Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni, C-234/12, 18 iulie 2013</i>	18, 56
<i>Sky Österreich GmbH împotriva Österreichischer Rundfunk [GC], C-283/11, 22 ianuarie 2013</i>	80
<i>Società italiana petroli SpA (IP) împotriva Borsana Srl, C-2/97, 17 decembrie 1998</i>	41, 54
<i>Srl CILFIT și Lanificio di Gavardo SpA împotriva Ministero della sanità, Cauza 283/81, 6 octombrie 1982</i>	37
<i>Staatssecretaris van Justitie împotriva Tayfun Kahveci și Osman Inan, cauzele conexe C-7/10 și C-9/10, 29 martie 2012</i>	42, 51
<i>Stefano Melloni împotriva Ministerio Fiscal [GC], C-399/11, 26 februarie 2013</i>	26
<i>Tele2 Sverige AB împotriva Post- och telestyrelsen și Secretary of State for the Home Department împotriva Tom Watson și alții [GC], cauzele conexe C-203/15 și C-698/15, 21 decembrie 2016</i>	22, 23
<i>Teresa Cicala împotriva Regione Siciliana, C-482/10, 21 decembrie 2011</i>	42, 69
<i>Texdata Software GmbH, C-418/11, 26 septembrie 2013</i>	18, 40, 43, 60
<i>The Queen împotriva Secretary of State for the Environment, Minister of Agriculture, Fisheries and Food, ex parte: H. A. Standley și alții, C-293/97, 29 aprilie 1999</i>	78
<i>Thierry Delvigne împotriva Commune de Lesparre Médoc și Préfet de la Gironde [GC], C-650/13, 6 octombrie 2015</i>	40, 42, 51, 72, 75, 77
<i>Thomas Pringle împotriva Government of Ireland și alții, C-370/12, 27 noiembrie 2012</i>	51
<i>Toshiba Corporation și alții împotriva Úřad pro ochranu hospodářské soutěže [GC], C-17/10, 14 februarie 2012</i>	18

<i>Unibet (London) Ltd și Unibet (International) Ltd împotriva Justitiekanslern</i> [GC], C-432/05, 13 martie 2007	58
<i>Vera Egenberger împotriva Evangelisches Werk für Diakonie und Entwicklung eV.</i> , C-414/16, 17 aprilie 2018	34
<i>Vereinigte Familienpress Zeitungsverlags- und vertriebs GmbH împotriva Heinrich Bauer Verlag</i> , C-368/95, 26 iunie 1997	66
<i>Víctor Manuel Julian Hernández și alții împotriva Reino de España (Subdelegación del Gobierno de España en Alicante) și alții</i> , C-198/13, 10 iulie 2014	41, 63, 70
<i>Vino Cosimo Damiano împotriva Poste Italiane SpA</i> , C-20/10, 11 noiembrie 2010	40
<i>Volker und Markus Schecke GbR (C-92/09) și Hartmut Eifert (C-93/09) împotriva Land Hessen</i> [GC], cauzele conexe C-92/09 și C-93/09, 9 noiembrie 2010	80
<i>WebMindLicenses kft împotriva Nemzeti Adó- és Vámhivatal Kiemelt Adó- és Vám Főigazgatóság</i> , C-419/14, 17 decembrie 2015	40
<i>Werner Fries împotriva Lufthansa CityLine GmbH</i> , C-190/16, 5 iulie 2017	72, 75, 76, 77, 79
<i>Werner Mangold împotriva Rüdiger Helm</i> [GC], C-144/04, 22 noiembrie 2005	33
<i>Yassin Abdullah Kadi și Al Barakaat International Foundation împotriva Consiliului Uniunii Europene și Comisiei Comunităților Europene</i> [GC], cauzele conexe C-402/05 P și C-415/05 P, 3 septembrie 2008	78

Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului

<i>Andrle împotriva Republicii Cehe</i> , nr. 6268/08, 20 iunie 2011	31
<i>Malone împotriva Regatului Unit</i> , nr. 8691/79, 2 august 1984	75
<i>Sunday Times împotriva Regatului Unit</i> , nr. 6538/74, 26 aprilie 1979	75

Legislația UE

- A unsprezecea Directivă 89/666/CEE a Consiliului din 21 decembrie 1989 privind publicitatea succursalelor înființate într-un stat membru de anumite forme de societăți comerciale care intră sub incidența legislației unui alt stat, JO L 395, 30.12.1989, pp. 36-39 60
- Decizia-cadru 2001/220/JAI a Consiliului din 15 martie 2001 privind statutul victimelor în cadrul procedurilor penale, JO L 82, 22.3.2001, pp. 1-4 63
- Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă*, JO L 303, 2.12.2000, pp. 16-22 15, 58, 63, 71
- Rectificare la Directiva 2010/13/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 10 martie 2010 privind coordonarea anumitor dispoziții stabilite prin acte cu putere de lege sau acte administrative în cadrul statelor membre cu privire la furnizarea de servicii mass-media audiovizuale (Directiva serviciilor mass-media audiovizuale)*, (JO L 95, 15.4.2010), JO L 263, 6.10.2010 55
- Regulamentul (CE) nr. 1013/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 14 iunie 2006 privind transferurile de deșeuri, JO L 190, 12.7.2006, pp. 1-98 59

Contactați UE

În persoană

În întreaga Uniune Europeană există sute de centre de informare Europe Direct. Puteți găsi adresa centrului cel mai apropiat de dumneavoastră la: https://europa.eu/european-union/contact_ro

La telefon sau prin e-mail

Europe Direct este un serviciu care vă oferă răspunsuri la întrebări-
le privind Uniunea Europeană. Puteți accesa acest serviciu:

- apelând numărul gratuit 00 800 6 7 8 9 10 11 (unii operatori pot taxa aceste apeluri);
- apelând numărul standard: +32 22999696; sau
- prin e-mail, la: https://europa.eu/european-union/contact_ro

Găsiți informații despre UE

Online

Informații despre Uniunea Europeană în toate limbile oficiale ale UE sunt disponibile pe site-ul Europa, la: https://europa.eu/european-union/index_ro

Publicații ale UE

Puteți descărca sau comanda publicații ale UE gratuite și contra cost la adresa: <https://publications.europa.eu/ro/publications>. Mai multe exemplare ale publicațiilor gratuite pot fi obținute contactând Europe Direct sau centrul dumneavoastră local de informare (a se vedea https://europa.eu/european-union/contact_ro).

Dreptul UE și documente conexe

Pentru accesul la informații juridice din UE, inclusiv la ansamblul legislației UE începând din 1952 în toate versiunile lingvistice oficiale, accesați site-ul EUR-Lex, la: <http://eur-lex.europa.eu>

Datele deschise ale UE

Portalul de date deschise al UE (<http://data.europa.eu/euodp/ro>) oferă acces la seturi de date din UE. Datele pot fi descărcate și reutilizate gratuit, atât în scopuri comerciale, cât și necomerciale.

Încă din anul 2000, Uniunea Europeană dispune de propriul său instrument în domeniul drepturilor omului – Carta drepturilor fundamentale. Aceasta a căpătat forță juridică obligatorie în 2009, având aceeași valoare juridică ca tratatele UE. Persoanele care cunosc principiile esențiale ale dreptului UE pot declama de obicei rapid că cartea este întotdeauna obligatorie pentru UE, iar pentru statele membre ori de câte ori acestea „pun în aplicare dreptul UE”. În realitate, însă, chiar și în cercurile de experți, nu se înțelege bine întotdeauna ce înțere și ce nu înțere în domeniul de aplicare al cartei. Acest manual are scopul de a asigura o mai bună înțelegere a cartei, inclusiv atunci când se aplică în domeniul legiferării și al elaborării politicilor.

FRA – AGENȚIA PENTRU DREPTURILE FUNDAMENTALE A UNIUNII EUROPENE

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Viena – Austria

Tel. +43 (1) 580 30-60 – Fax +43 (1) 580 30-693

fra.europa.eu

facebook.com/fundamentalrights

linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency

twitter.com/EURightsAgency

Oficiul pentru Publicații
al Uniunii Europene